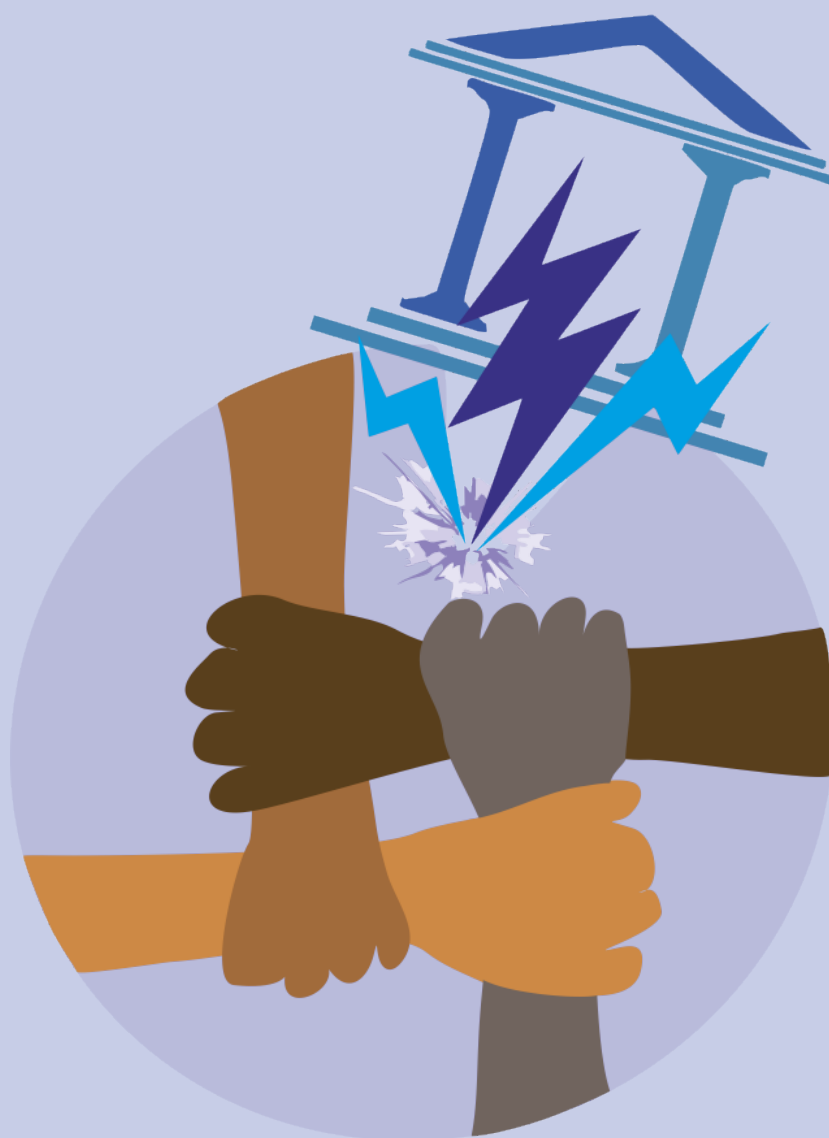

INFORME “LA COLONIALITAT DEL PODER:
**VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL
A LA VIDA DE LES DONES
EN UN CONTEXT DE
MIGRACIÓ I RACISME”**

AUTORAS:

MAME DIARRA FALL | MAIMUNA BALDE JAWO | ELENA TERÁN (NARET)
BAMBA NDIR FALL | LOBNA DAHECH | SARA CUENTAS RAMÍREZ | DIALLA DIARREA
GELMA DE LIMA BRITO | ARLENE CRUZ CARRASCO | SILVIA LLANTO CADENAS
ANNE MARIE COLLINS | GABINA GONZÁLES GUERREIRO | LINDA PORN

INFORME “LA COLONIALITAT DEL PODER:
***VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL
A LA VIDA DE LES DONES
EN UN CONTEXT DE
MIGRACIÓ I RACISME***”

AUTORAS:

MAME DIARRA FALL | MAIMUNA BALDE JAWO | ELENA TERÁN (NARET)
BAMBA NDIR FALL | LOBNA DAHECH | SARA CUENTAS RAMÍREZ | DIALLA DIARREA
GELMA DE LIMA BRITO | ARLENE CRUZ CARRASCO | SILVIA LLANTO CADENAS
ANNE MARIE COLLINS | GABINA GONZÁLES GUERREIRO | LINDA PORN

DIAGNÒSTIC: VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL A LA VIDA DE LES DONES EN UN CONTEXT DE MIGRACIÓ I RACISME

Editor: Red de Migración, Género y Desarrollo, Floras en Acción, Red Antirracista de Tarragona, Diverses 8M Girona, Asociación de Mujeres Migrantes Subsaharianas, Colectiva Madrecitas i Associació de Dones Africanes de Banyoles - Legki Yakaru

Contacte: www.redmgd.org / conecta@redmgd.org

Autores: Mame Diarra Fall, Maimuna Balde Jawo, Elena Terán (Naret), Bamba Ndir, Lobna Dahech, Sara Cuentas Ramírez, Dialla Diarrea, Gelma De Lima Brito, Arlene Cruz Carrasco, Silvia Llanto Cadenas, Anne Marie Collins, Gabina Gonzáles Guerrero i Linda Porn

Disseny i maquetació: Valentina Becker

Data de publicació: desembre del 2024

Aquest diagnòstic ha estat elaborat per totes les entitats col·lectives que l'editen i amb la participació activa de 600 dones i activistes que viuen en condició de migració i racialització a les ciutats de Barcelona, Mataró, Tarragona, Granollers, Canovelles i Girona. Forma part del projecte "Empoderament de dones migrades afectades per les violències masclistes i racistes en accions d'atenció i recuperació", finançat en el marc de la convocatòria del Departament d'Igualtat i Feminismes - IFE/2729/2023. El contingut de la publicació és responsabilitat exclusiva de les entitats que editen aquest informe.

Participants:

Suport:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes
Secretaria de Feminismes

Índex

I.	INTRODUCCIÓ	5
II.	COLONIALITAT A L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA	6
	2.1. La colonialitat del poder: drets humans com a privilegi	6
	2.2. La colonialitat de l'ésser: deshumanització i precarització	8
	2.3. La colonialitat del saber: epistemologia racista	10
	2.4. La colonialitat del cuidar: destruir altres maneres de mantenir la vida	11
III.	QUÈ ENTENEM PER VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?	14
	3.1. Una definició situada	14
	3.2. A qui impacta la violència institucional?	16
	3.3. Com es manifesta la violència institucional?	17
IV.	METODOLOGIA	20
V.	LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL EN XIFRES	22
	5.1. Posició i condició de les afectades per la violència institucional	22
	5.2. Com s'exerceix la violència institucional?	25
	5.3. Com impacta la violència institucional?	29
	5.4. Com superar la violència institucional?	35
	5.5. Conclusions	37
VI.	LES VEUS DES DELS TERRITORIS	41
	6.1. Girona: la violència institucional perllonga l'opressió a les dones	41
	6.2. Tarragona: la violència institucional als serveis socials i de la salut	46
	6.3. Mataró: Sense dret a una feina i, menys encara, a una jubilació	48
	6.4. Granollers: racisme institucional a la salut, l'habitatge i l'educació	57
	6.5. Barcelona: violència institucional i vulneració sistemàtica de drets	59
	6.6. Recomanacions i propostes des dels territoris	62
VII.	BIBLIOGRAFIA	68

I. Introducció

La Red de Migración, Género y Desarrollo, la Xarxa Antirracista de Tarragona, Diverses 8M Girona, Floras en Acción, l'Asociación de Mujeres Migrantes Subsaharianas y Colectiva Madrecitas impulsen aquesta iniciativa amb la finalitat de denunciar, fer visible i analitzar la violència institucional i el seu impacte a la vida de les dones en condició de migració i racialització.

La LLEI 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista reconeix expressament la violència institucional i estableix que les institucions catalanes han d'actuar degudament per protegir les víctimes i que si no ho fan es pot considerar, "tant per acció com per omissió", violència institucional. Aquesta normativa segueix els marcs internacionals adoptats i entén la violència de les institucions com una altra forma de violència masclista.

Per la seva banda, el **Conveni d'Istanbul**, ratificat per l'estat espanyol el 2014, a l'article 5, indica expressament la diligència deguda. D'aquesta manera, l'estat adquireix el paper de garant dels drets de les dones a través de la diligència deguda. La violència institucional està relacionada amb la manca de responsabilitat de l'estat, vinculada a una manca estructural o sistèmica, referida a un patró de negligència provocat o tolerat per les administracions.

La denominació de violència institucional a les experiències explicades en aquest diagnòstic i viscudes

directament per les dones afectades és, des del seu propi sentit, la manera com la van experimentar i com la van viure. Donar legitimitat a la seva experiència és clau per fer visible allò invisible. És arran de les vivències de les afectades que s'ha construït la base conceptual del que entenem per violència institucional i que va més enllà de les normatives assenyalades anteriorment.

El capítol II del present informe fa referència a la colonialitat de l'administració pública i explica com està constituïda l'estructura de poder dins de la institució des d'una mirada eurocèntrica, capitalista, racista i patriarcal, on l'alteritat sistemàtica imprimeix una manera de colonitzar el poder, l'ésser, el saber i el tenir cura des de les polítiques públiques. El capítol III desenvolupa la interpretació conceptual sobre allò què entenem per violència institucional, tenint en compte les experiències viscudes i sentides de les dones afectades i que es troben en condició de migració i racialització. El capítol IV explica la metodologia feminista descolonial aplicada al procés de sistematització i anàlisi de la informació. El capítol V comparteix la informació quantitativa sobre l'impacte de la violència institucional i les maneres de revertir aquesta realitat. El capítol VI presenta la informació qualitativa sobre l'impacte de la violència institucional des de la veu i la representació pròpia de les dones afectades. Finalment, el capítol VII presenta les conclusions i, posteriorment, la bibliografia.

II. LA COLONIALITAT A L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

La colonialitat del poder, tal com assenyala Aníbal Quijano, és el llegat viu del **colonialisme històric** a les societats contemporànies, en forma de discriminació social, que va sobreviure i es va integrar en ordres i estructures socials, polítiques i econòmiques successives. Aquests ordres jeràrquics s'han forjat dins de l'estructura de poder colonial europeu i per això el seu llegat, que es manté viu a la mateixa estructura institucional, es fa palés mitjançant la racialització i el racisme envers les poblacions no europees, a les quals priva de drets.

Evidenciar la colonialitat del poder a l'administració pública europea i, específicament, a l'administració de l'estat espanyol, comporta no només visibilitzar com laquesta estructura institucional té una tendència colonial a les seves polítiques, als seus mecanismes d'acció, a la seva burocràcia i als seus estaments, sinó també com pot generar situacions de violència i opressió, per acció o omissió, envers certs sectors de la població que provenen de territoris colonitzats.

2.1. LA COLONIALITAT DEL PODER: ELS DRETS HUMANS COM A PRIVILEGI

Una estructura institucional impregnada de colonialitat del poder sempre identificarà els drets humans com a privilegis. És a dir, parteix de la premisa que només un cert sector de la població és legitimat a ser reconegut com a ciutadans i, en conseqüència, a te-

nir oportunitats d'accés a una feina, a una formació de qualitat i, en general, a una vida digna en matèria de salut, educació i participació política, entre d'altres aspectes. Per tant, acabarà per imposar normatives i polítiques restrictives que, en comptes de garantir la igualtat dels drets per a totes les persones, els limitarà. Un exemple és la Llei d'Estrangeria la qual, malgrat les modificacions realitzades, continua limitant i vulnerant els drets de les persones que provenen d'altres latituds no europees o, fins i tot, que havent nascut aquí, pel fet de tenir arrels no europees, continuen sent vistes des de l'alteritat i no des de la pertinència: "qui ve de fora", "qui ve a envair-nos", "qui ve a robar-nos", "qui ens ve a treure la feina" o "qui viu de les ajudes".

Als ciutadans que hem decidit viure en un altre país, lluny del territori d'origen, malgrat que portem anys vivint en aquest, se'ns continua veient per part de l'administració com a "població migrant", fet que genera un estigma a partir de la diferenciació excoent. En conseqüència, a les filles/fills de les famílies denominades migrants, i de les següents generacions de famílies derivades d'elles/ells, encara que van néixer aquí, seran considerades migrants de primera, de segona i de tercera generació per l'administració. Aquest és el pes de l'estigma de la migració, que perllonga l'exclusió, la discriminació i la precarització de la vida i que, des de la colonialitat del poder, legitima com a únic criteri de pertinença el vincle consanguini amb el territori. Per aquest motiu la migració és una condició d'opressió i identitat.

D'altra banda, el **procés de racialització** (producció de poblacions, cossos i territoris racialitzats a partir de la invenció de l'existència de races a la humanitat, on l'anomenada "raça blanca" és la llegítima) ha estat i continua sent consubstancial al **capitalisme** colonial que, per poder depredar, explotar i espoliar els recursos i béns comuns de la xarxa de la vida amb impunitat, necessita deshumanitzar poblacions i desvaloritzar els territoris des de la racialització. És a dir, tota població i territori racialitzat no importa. Així, la racialització es transforma en una acció violenta i opressiva anomenada racisme que malmet vides i territoris racialitzats. Aquest és el motiu pel qual assenyalem que la racialització és un criteri d'opressió i no d'identitat de les poblacions i els territoris que es troben "racialitzats".

Per tant, en aquest informe entenem que la migració i la racialització són condicions d'opressió. A efectes de donar més sentit a aquesta idea, a partir d'ara, quan fem referència a dones "migrants" i "dones racialitzades", posarem entre cometes aquests termes, atès que no són un criteri que en defineix la identitat, sinó una condició d'opressió. De manera que les poblacions en condició de migració i racialització senten com, de manera sistemàtica, són vulnerats els seus drets humans. Aquesta opressió estigmatitzadora limita el dret a la ciutadania; deslegitima les seves capacitats tècniques i professionals; precaritza o sanciona les maternitats; vulnera el seu dret a la salut, a l'habitatge, a la feina digna; els nega el dret a tenir drets. Per acció o omissió, des de l'administració pública aquesta vulneració esdevé una violència desproporcionada envers les persones afectades perquè el pes opressiu de l'estructura institucional impacta amb més pes sobre les persones en condició de migració i racialització, generant inseguretats, por, desemparament i incertesa. La violència institucional s'expressa mitjançant lleis, normatives, mesures, protocols institucionals i pràctiques directes del funcionariat que, en lloc de garantir drets, va en detriment, precarització i deshumanització de la vida en contextos de migració i racisme.

A través del procés de colonització, de sotmetiment i desposseïció, històricament s'han socialitzat les violències com a part intrínseca de condició vida hu-

mana. Se'ns fa creure que és una utopia poder viure en entorns lliures de violències. Aquesta mirada colonitzant es tradueix en la imposició i l'homogeneïtzació dels modes de vida, basada en una història única que imposa un ordre econòmic, social i polític eurocèntric, com a única opció per a que la "civilització" humana pugui avançar.

L'anomenat sistema-món: la modernitat/colonialitat es veu com la única opció per al desenvolupament econòmic, humà i ecològic de la humanitat, negant altres modes de vida i la coexistència amb la xarxa de la vida. És aquest un **procés civilitzatori colonial** que regularitza els drets, els modes de vida, les seves relacions, la convivència i les pràctiques quotidianes de la població. Abans eren els colonitzadors els que creuaven els oceans en vaixells per desposseir i explotar vides i territoris, ara són les grans indústries transnacionals, financeres, bèl·liques, farmacèutiques, energètiques, alimentàries, tecnològiques, tèxtils i de la moda que incideixen en els modes de vida i els ordres polítics, socials i econòmics.

El camí per desmuntar la colonialitat del poder és un desafiament que sorgeix enfront de la desmemòria històrica del genocidi, de les massacres, de les guerres, dels holocaustos, dels femicidis, dels ecocidis i de l'epistemicidi. Pel que sembla, les convencions, els pactes i les polítiques de drets humans no són suficients o no estan legitimades, encara que hagin estat sembrades des de les pròpies demandes i a partir dels ideals de les poblacions organitzades davant de les situacions d'opressió i de violència.

El rol de l'administració pública, com a titular d'obligacions en la garantia i la protecció dels drets humans, sembla haver quedat limitada arran de l'auge de grups polítics organitzats que promouen l'odi, el racisme, l'individualisme i la defensa exacerbada del seu nacionalisme exclouent. Hi ha poca consciència des de les entitats privades, des de les empreses i des de la societat civil organitzada a l'hora de tractar d'enfortir el seu rol de titular de responsabilitats per promoure i defensar els drets humans. Mentrestant, un gran percentatge de població sembla connectar amb la idea que "ets pobre perquè vols" o amb el precepte "ells o nosaltres", sense tenir consciència

que cada persona és titulars de drets en aquest món, com a factor inherent a la nostra condició humana.

Tot i que, des de l'enfocament dels drets humans aquests s'accionen per garantir la dignitat de la vida, a la pràctica els drets humans continuen sent un privilegi, perquè hi ha persones i poblacions al món que encara no tenen dret a tenir drets. Les poblacions de territoris colonitzats a l'Àfrica i a l'Abya Yala, que viuen en condició d'extrema pobresa i violència, són saquejades i desposseïdes per la lògica econòmica global que les racialitza en benefici de les economies europees. En conseqüència, centenars de milers de persones travessen el mar Mediterrani, des de l'Àfrica a Europa, a la recerca d'una vida millor, fins i tot a risc de perdre la vida en l'intent, i centenars de milers de dones, en condició de migració i racialització, continuen assumint feines de cura en condicions precaritzades i exposades a contextos de violències. Aquesta és la clara evidència de la colonialitat del poder. Per superar aquesta mirada, tal com ens interpel·la Boaventura de Sousa Santos, "tenim el dret a ser iguals quan la nostra diferència ens interioritza; i tenim el dret de ser diferents quan la nostra igualtat ens caracteritza. D'aquí sorgeix la necessitat d'una igualtat que reconegui les diferències i d'una diferència que no produeixi, alimenti o reproduïxi les desigualtats".

2.2. LA COLONIALITAT DE L'ÉSSER: DESHUMANITZACIÓ I PRECARITZACIÓ

Evidenciar i denunciar la violència envers les dones continua sent un desafiament perquè aquesta s'arrela en la persistència de la desigualtat, la subordinació i les relacions opressives de poder d'una societat que ha legitimat l'heteropatriarcat com a mode de vida. Des de la subjectivitat heteronormativa patriarcal s'assumeix que les dones hauríem d'estar supeditades al mandat dels homes, ésser submises, deixant de tenir autonomia, acceptant que se les controli i acceptant la violència masclista com a "càstig" per no ser perfectes. Es naturalitza la violència envers les dones pel mateix fet de ser-ho. Els impactes d'aquesta violència són presents a tots els àmbits de

la societat (educatiu, cultural, polític, econòmic, mediambiental) i en qualsevol estrat social. Els perpetradors d'aquesta violència són parelles, ex-parelles o desconeguts que pretenen produir mal per imposar el seu poder, exercir el control i mantenir sotmeses a les dones. Aquesta violència és històrica, contínua i sistemàtica; per tant, és estructural.

S'han definit normatives i mecanismes per prevenir i eradicar aquesta violència i per protegir els drets de les dones per part de l'estat i dels seus organismes. A Espanya hi ha la Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, que té la finalitat d'actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, de la situació de desigualtat i de les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part de qui són o han estat els seus cònjuges o de qui estiguin o hagin estat lligats a elles per relacions semblants d'afectivitat, fins i tot sense convivència. A Catalunya tenim la Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista que assenyala: *"a falta de diligència deguda, quantitativa i qualitativa, en l'abordatge de la violència masclista, si és coneguda o promoguda per les administracions o es converteix en un patró de discriminació reiterat i estructural, constitueix una manifestació de violència institucional. Un sol acte o pràctica greu, de la reiteració d'actes o pràctiques de menor abast que generen un efecte acumulat, de l'omissió d'actuar quan es conegui l'existència d'un perill real o imminent, i de les pràctiques o omissions revictimitzadores. La violència institucional inclou la producció legislativa i la interpretació i aplicació del dret que tingui per objecte o provoqui aquest mateix resultat. L'alienació parental també és violència institucional."*

Quan el perpetrador no és una parella o individu desconegut, sinó que és l'administració pública qui subordina, discrimina i genera desigualtat a la vida de les dones, podem afirmar que és violència institucional contra les dones. Específicament, en el cas de les dones que viuen en condició de migració i racialització, s'ha evidenciat que aquesta pot existir dins de les institucions, exercida pel funcionariat, amb pràctiques o lleis discriminatòries. És violència institucional

quan el fet és comès per una persona en l'exercici de les seves funcions en una institució pública o quan tolera o no evita un acte discriminatori per negligència, desconeixement o quan no atén amb l'especificitat o l'especialitat deguda les situacions que impacten en la vida de les dones. En conseqüència, com a exemple, podem assenyalar que una acció racista per part de funcionari públic, o una política pública que restringeix drets, és violència institucional contra les dones "migrants" i "racialitzades".

Un dels factors limitants que tenen les normatives destinades a protegir els drets de les dones davant de situacions de violència és que les seves mesures estan destinades a prevenir i eradicar la violència només en "l'àmbit privat" i des d'una mirada individualitzada de la víctima i el seu perpetrador, sense ni tan sols tenir en compte mesures d'acció comunitària. Tot i que cap a fora s'afirma que violència contra les dones no és una qüestió privada sinó pública, la seva mirada continua focalitzada a gestionar la realitat des de l'atenció de la dona afectada i no implica la comunitat. Per tant, s'invisibilitza l'evidència que aquesta violència és estructural i que impregna tot el sistema de vida. Per exemple, quan una dona és impactada per la violència masclista la resposta de l'administració és aïllar-la i separar-la de les xarxes de cura, col·locant-la en llocs on la revictimitzen, i si és dona "migrant" i "racialitzada" la discriminen.

Qualsevol situació que generi desavantatge, discriminació i opressió a les dones és violència, perquè provoca un impacte negatiu a les seves vides, no només exclusió, pèrdua de la seva autonomia econòmica i menyscabament del seu rol com a titulars de drets, sinó perquè afecta de manera considerable la seva salut física, psicològica i emocional. Quan aquesta situació és provocada per una administració pública, estem davant d'una relació de poder "altament desproporcionada" (en paraules de les dones que han viscut aquesta experiència): *"el pes de la violència de la institució pública cap a nosaltres ens col·loca en una condició de no-poder i en una situació de desavantatge, deixant-nos amb la sensació d'estar exposades a més violència, desemparrament i de ser expulsades del sistema"*.

En aquesta realitat hi ha una variable important quan es tracta de l'experiència de les dones migrants i en condició de racialització. La colonialitat de l'ésser impregna les estructures i polítiques públiques negant drets i reconeixement de titularitat d'aquests en les dones d'arrels i orígens no europeus o dones no blanques, perquè la racialització i, en conseqüència, el racisme habiten a les estructures del poder.

Si una dona blanca europea impactada per la violència masclista ja troba dificultats per fer valer els seus drets, malgrat estar emparada sota lleis i normatives que van ser creades en i per a la seva realitat, en el cas de les dones que venen d'altres orígens i en condició de racialització -que històricament han estat vistes com a desposseïdes de capacitats, com a víctimes ignorants dels seus drets, deshumanitzades per tenir un color de pell no blanca i uns trets físics i unes característiques culturals no europees, o vistes com a desproveïdes de criteri per maternar, tal i com ho pot fer una mare europea, simplement, davant la institució pública, estan desposseïdes de drets perquè se les racialitza i, en conseqüència, no només són impactades per la violència masclista, sinó també per la racista. Si a aquesta realitat s'hi afegeix la precaritzada situació econòmica, es genera un triple impacte, per condició de gènere, de racialització i de situació econòmica a la qual fa referència Angela Davis. En conseqüència, la violència institucional és molt severa, atès que se les deshumanitza, no se les considera una vida que importi i se les jutja o se les veu sempre sota sospita. Aquesta és la colonialitat que impregna l'estructura de les institucions públiques.

Si bé ha aparegut el terme "violència vicària", aquesta no és altra que la violència masclista, racista i clasista contra la infància. No només la infantesa es veu exposada o és utilitzada com a element de "càstig" envers les "dones i mares" per part dels seus perpetradors, sinó que la infantesa es veu exposada a la violència estructural en qualsevol àmbit de la societat, no només en un context de violència masclista, sinó en contextos de migració i racialització. Persisteix una mirada adultocèntrica de la vida que no té en compte la veu ni l'autonomia de la infància davant d'entorns violents i abusius. Sovint observem que la infantesa "migrant" i "racialitzada" rep un tracte dife-

rent de la resta de la infància per part de les persones adultes blanques que tenen actituds més severes i dures. La sociòloga i degana de l'escola de benestar social de Berkeley, Linda M. Burton, assenyala que hi ha un biaix d'**adultificació** que refereix a com les persones adultes jutgen segons quina infantesa o adolescència a partir d'una perspectiva més adulta, tot i ser conscients de la seva edat. La infantesa i adolescència "migrant" i "racialitzada" és jutjada com si fossin plenament responsables del que fan. Les conductes vistes com a innocents en la infància i l'adolescència blanques són vistes, en canvi, com a veritables actes d'agressió en la no blanca. Es tracta i jutja a les menors amb duresa, sense tenir en compte la seva edat, maduresa emocional i física, exposant-les a maltractament i violència i situant-les en desavantatge. Des de fa segles, la infància que no forma part de la societat privilegiada ha patit abusos i maltractaments, lligada de mans, no ha estat tinguda en compte i les seves veus han estat invisibilitzades, la qual cosa implica una manera de colonització de l'ésser des d'edats primerenques. Als centres de menors, a les cases d'acollida, a centres educatius d'alta i màxima complexitat, quan se'ls separa de les mares sense tenir en compte la seva veu ni opinió, persisteix una violència institucional severa contra la infància "migrant" i "racialitzada".

2.3. LA COLONIALITAT DEL SABER: EPISTEMOLOGIA RACISTA

Des que es va iniciar el procés de colonització van ser invisibilitzats i destruïts tots els sabers de les comunitats originàries, allà on el cop de l'opressió colonial va arribar, a través de la **extirpació d'idolatries**, on tot aquell saber considerat "pagà" i "aliè al coneixement occidental" va ser considerat groller, sinistre, mancat de base científica i dimoniac. El debat entre Las Casas i Sepúlveda, que va tenir lloc a la Universitat de Salamanca, per tractar sobre l'animitat o no dels "aborígens" dels territoris colonitzats i el seu problema correlatiu, de si tenien ànima o no, va legitimar la colonialitat del saber a Espanya, la qual va haver de reconèixer un cert grau d'humanitat en aquestes poblacions per justificar l'evangelització.

La colonialitat del saber va imposar a la humanitat el **discurs hegemònic del model civilitzatori colonial**, sobre suposats valors bàsics de la denominada societat moderna: la ciència i el coneixement, la riquesa, la naturalesa, la història, el progrés i la bona vida només s'entenen com a vàlides si venien d'occident i específicament d'Europa. El saber eurocèntric es va naturalitzar en les relacions socials, amb una noció, d'acord amb la qual les característiques de la societat blanca moderna eren l'expressió de tendències espontànies i naturals del desenvolupament històric humà, i no només es va constituir en l'ordre social desitjable, sinó en l'únic possible. Així ens trobem avui en un model civilitzatori únic, globalitzat, universal, que fa innecessari i impossible identificar altres maneres de vida. En conseqüència, la colonialitat del saber s'entén des de la creença de la superioritat europea, superioritat que legitima la imposició del projecte modern i els seus coneixements a la resta del món.

Les epistemologies no europees són tractades pel sistema educatiu europeu com un coneixement de segona classe. Està estigmatitzat, exotitzat, folkloritzat i sense científicitat. Tal com assenyala Grosfoguel, està desvaloritzat pel coneixement occidental, eurocèntric i (auto) anomenat científic, que envaeix els continguts curriculars dels ensenyaments inicials, bàsics i mitjans. El coneixement eurocèntric es presenta a si mateix i al món com a "descontaminat" dels sabers i elements d'altres sistemes culturals. I no reconeix que, en gran mesura, ha estat construït sobre la base d'elements cognitius propis d'altres cultures àrabs, llatinoamericanes, asiàtiques i orientals arran del procés colonial imposat per Occident sobre altres sistemes socioculturals d'altres latituds.

Segons la colonialitat epistèmica europea, **l'alteritat i subalternitat en els sabers se situen a la població "migrant" i racialitzada**: no coneixen, no pensen, no saben i, per tant, "no són". Els seus sabers i pensaments no tenen valor, cosa que genera inferiorització i desvalorització que es van naturalitzant a les pràctiques, sabers i pensaments hegemònics. Això es tradueix en la necessitat de "homologar títols", fins i tot comptant amb àmplia experiència laboral; quan a l'alumnat "migrant" i "racialitzat" als centres educatius els indueixen a seguir formació no professio-

nal perquè es pensa que no tenen capacitats o, quan interpreten que pel teu color de pell, trets físics o territori d'origen no pots fer feines qualificades perquè només hi ets per fer feines que la població blanca no vol assumir.

Les administracions públiques i les seves polítiques laborals i educatives vinculades a la Llei d'Estrangeria tenen una càrrega estigmatitzadora envers les persones, en condició de migració i racialització respecte a les seves capacitats professionals i sabers: són poblacions deslegitimades per contribuir a espais de més decisió, no poden ocupar càrrecs a oficines de l'administració pública, només hi ha una necessitat utilitarista de mà d'obra barata i amb feines molt precaritzades. Les trajectòries professionals i tècniques prèvies, que porten des dels seus territoris d'origen, no es donen per vàlides fins que no passin un examen d'homologació o equivalència. Aquesta pràctica és sentida per les pròpies dones "migrants" com **violència institucional epistèmica i capacita** perquè desvaloritza les capacitats epistèmiques dels qui porten sabers i trajectòries formatives des de territoris no europeus.

D'altra banda, per a la institució pública educativa els centres educatius reflecteixen la realitat i el context social de l'entorn on s'ubiquen, motiu pel qual consideren que en aquests centres educatius es poden originar situacions que reflecteixin aquestes "desigualtats", la qual cosa esdevé un "centre problemàtic" o millor dit "complex". Segons el barri on hi ha un centre educatiu, o bé per la composició social que té, la institució suposa que necessita estratègies i seguiment individualitzat per garantir el procés d'aprenentatge i evitar segregar l'alumnat. D'aquesta manera s'han categoritzat quatre nivells de classificació: estàndard, mitjana, alta i màxima. Els dos nivells últims són anomenats així per la situació socioeconòmica de gran part de l'alumnat, cosa que es converteix en una "adversitat que obstaculitza el procés d'aprenentatge". És a dir, els nivells educatius baixos i d'ocupabilitat de les famílies, la ràtio de pares i mares sense cotització, si són famílies originàries de "països en desenvolupament" (no europeus), o si l'alumnat té "necessitats educatives especials", s'interpreta que les famílies estan en situació econò-

mica vulnerable i amb un risc social significatiu, la qual cosa es torna una realitat complexa, a diferència de les famílies dels centres de nivell estàndard i mitjà, gairebé amb el 90% famílies blanques europees. Actualment, a Catalunya, segons el Consorci d'Educació, hi ha 329 centres públics de màxima complexitat i 309 d'alta complexitat. S'argumenta que aquesta categorització es necessita per identificar més fàcilment les necessitats de l'alumnat i establir una discriminació positiva que implicarà que pugui rebre més recursos humans i materials per garantir la igualtat d'oportunitats i el dret a l'educació, i garantir l'educació. inclusiva, equitativa i de qualitat, fonamental per trencar els cercles de pobresa". Tot i això, la realitat evidencia el contrari. Aquesta realitat ha generat la guetització dels centres educatius i el trasllat de l'alumnat blanc per les seves famílies a centres estàndards o mitjans, i ha desvirtuat la qualitat educativa dels centres on hi ha una alta concentració d'alumnat d'origens migrants o amb famílies en condició de precarització econòmica. És aquesta una significativa evidència de la colonialitat del saber.

2.4. LA COLONIALITAT DEL CUIDAR: DESTRUIR ALTRES MANERES DE MANTENIR LA VIDA

Tenir cura implica generar un bon viure i un manteniment de la vida. És la satisfacció i l'atenció de necessitats físiques, biològiques, afectives, emocionals i econòmiques que tenen totes les persones que comparteixen un territori. Hi ha aquelles persones que són dependents, que per raons d'edat, malaltia o diversitat funcional requereixen més dedicació i cura. A la modernitat econòmica colonial l'acció de cuidar ha hagut de ser considerada una feina perquè implica temps, desgast d'energia i genera valor econòmic. Dins del mercat laboral, l'acció de cuidar permet la reproducció de la força de treball que necessita la societat capitalista. S'ha fet evident que la cura a la llar és una feina no remunerada i sense contracte (tasques de cuina, neteja i cura d'altres persones) que no té valor, responsabilitats i beneficis.

La societat moderna ha passat per una **crisi de la cura** perquè es va reorganitzar simultàniament el tre-

ball salarial remunerat i el de la llar no remunerada, mentre persisteix una rígida divisió sexual del treball a les llars i la segmentació del gènere al mercat laboral, generant un desequilibri en les accions de cura en la societat que impacten de manera negativa a la vida de les dones, evitant que puguin inserir-se al mercat laboral perquè es generen bretxes i dificultats que els impedeixen assolir autonomia econòmica.

A Europa, si bé les dones han accedit a l'àmbit públic, especialment a l'ocupació, no ha disminuït el seu protagonisme com a cuidadores en l'àmbit domèstic, la qual cosa implica una doble responsabilitat que contraposa el seu anhel de "voler ser" i "d'haver de ser", lligat a la interpretació del cuidar i a l'ordre social que el defineix. **La colonització va trencar l'enllaç del territori-cos i el territori-terra**, on totes les persones de la comunitat tenen plena consciència del fet que tenir cura era una co-responsabilitat col·lectiva, que afecta tant a les persones com a la vida de tot el territori que habitaven. La colonització de la cura va ocasionar que al cos de les dones es naturalitzés la inherència de la cura, refermant-se amb la cultura patriarcal colonial. Així, la cura va ser relegada a la pràctica maternal, separant-la de la cura comunitària i de l'enllaç amb el territori-terra per al manteniment de tota la vida.

De fet, les polítiques vinculades amb la cura tenen una mirada maternalista davant de la dependència, com si la cura només es basés en la responsabilitat de les dones en la criança o la cura de les persones que així ho requereixen a causa de l'edat, o per condició de salut o altres factors. **Des de la institució pública mai no s'ha entès la cura com una acció de manteniment de la vida al territori-cos i al territori-terra**, com un compromís per crear entorns de convivència lliures de violències, no només per a la vida humana, sinó també per a la vida no humana; no només l'entorn de convivència urbà o rural, sinó l'entorn viu que l'envolta. Cuidar és garantir una vida digna, una vida lliure de violències, una vida pacífica, una vida que sigui vivible i on la re-distribució dels recursos i dels béns d'un territori siguin comuns per a totes les persones (educació, habitatge, alimentació, salut, aigua, llum, lleure) i, a més, no necessitin transacció econòmica, que no siguin productes com

a condició imprescindible per al manteniment de la vida al territori-cos i al territori-terra.

La consciència del cos com a territori és un concepte comú entre les dones "migrants" que accionen en processos de la defensa col·lectiva dels seus drets. "El meu cos, el meu territori" és un auto-reconeixement de pertinença, d'autonomia, de poder propi sobre la teva vida contra les opressions que impacten sobre els nostres cossos en contextos de migració i racisme. Aquesta intenció és una forma d'auto-cura i de cura comunitària en relació amb el propi cos que promou la sanació i la cura com a pràctica política per mantenir la vida al territori-terra.

El cos com a territori és el primer lloc de protecció i defensa dels drets, des d'on neix la consciència col·lectiva i comunitària per a la defensa i protecció de la terra i del territori on viu la comunitat, on es conviu col·lectivament. En aquests contextos les persones han d'assumir la cura dels béns comuns per evitar la gentrificació, destrucció dels espais de biodiversitat i els béns comuns naturals (rius, llacs, mar, muntanyes) davant la privatització, l'espoli i el compromís col·lectiu per dignificar la vida. Implica reconèixer que s'ha de construir comunitat humana per evitar produir i reproduir violències envers les dones i la infantesa "migrants". El cos de les dones "migrants" com el primer territori de protecció i defensa dels seus drets defineix la possibilitat de decidir, primer sobre el seu cos, i després sobre tota la resta que les envolta: cos-territori-comunitat. Per això la cura comunitària és fonamental per vèncer la racialització, el racisme, el masclisme i la violència econòmica.

Les violències masclistes, racistes, econòmiques, capacitistes, les violències contra la infància, entre d'altres, s'han de desmuntar a través de polítiques comunitàries que prioritzen els interessos i les necessitats de les dones "migrants" i el seu dret de pertinença al territori on viuen. Aquesta pràctica implica reconèixer altres maneres de vida, altres maneres de relacionar-se entre les persones, que es posin en pràctica estratègies i accions on la vida en dignitat i en igualtat de tracte i no discriminació sigui imprescindible, reconeixent que el territori va més enllà de l'espai físic on es viu i que és on es teixeixen els vin-

cles entre les persones, la relació amb l'entorn viu (plantes, vides amb percepció i no humanes, entorns vius als mars, muntanyes i llacs) i amb l'entorn perenne, com minerals, aire, foc, aigua que fan possible totes les formes de vida. També és la memòria, la història, la cultura, la trajectòria, les arrels i l'espiritualitat que integren des de la diversitat altres maneres de sentir i pensar el món a cada territori; perquè és allà on es construeixen les identitats individuals i col·lectives; en conseqüència, la cura comunitària del territori és el manteniment de totes les formes de vida que l'envolten i habiten.

La centralitat del poder que s'aplica a tota la gestió pública genera estructures rígides que limiten l'espai d'acció comunitària, que només s'entén com la generació d'espais per a la trobada col·lectiva entre les persones, mentre es viu en una contradicció permanent, perquè la vida en comunitat va paral·lela a la vida que gestiona la institució pública, totalment separada de l'espai de convivència comuna i col·lectiva. No es construeix comunitat humana, sinó guetos, barris i territoris on la precarietat, la vulnerabilitat i la complexitat de les relacions humanes són assumides com a indicadors problemàtics que cal separar i excloure. La gentrificació és una evidència de com la violència institucional va en contradicció amb la cura comunitària. Les polítiques d'habitatge són lluny de promoure i garantir el bé comú de l'habitatge a totes les persones que habiten un territori. Els pisos de protecció oficial que es designen la població "migrant" i "racialitzada" s'ubiquen a "barris d'alta complexitat",

amb la finalitat de mantenir separades aquestes poblacions de la resta de ciutadania. En l'àmbit educatiu, la separació de centres educatius per nivells, on als nivells d'alta i màxima complexitat es relega a l'alumnat de famílies "migrants", "racialitzades" i en condició de precarietat són contradictòries amb les polítiques de cura comunitària i manteniment de la vida. El lliurament als "fons voltor" de grans extensions de sòl i territori perquè lucrin amb la venda d'habitatges és una altra lògica de la colonialitat de cuidar que no només expulsa a les persones que no poden comprar ni llogar, sinó que destrueix el territori viu, com el litoral o les zones de boscos i muntanyes.

La manera com ens alimentem i el que consumim, cada vegada més artificial i perjudicial per a la nostra salut, mentre els aliments sans s'encareixen i es tornen un privilegi. La infància i l'adolescència "migrants" i les seves famílies no poden alimentar-se en condicions dignes, i per tant impacta en el seu desenvolupament cognitiu (al primer territori cos). Aquestes són evidències de com des de l'administració pública no es generen les condicions dignes per construir comunitat ni convivència, perquè la colonialitat de tenir cura impedeix que es puguin promoure polítiques que garanteixin el dret a accedir i gaudir sense discriminació i igualtat dels béns comuns (habitatge, educació, salut, treball, aigua, alimentació) en dignitat i de manera col·lectiva i en entorns lliures de violències, on la comunitat hi pugui participar amb capacitat de decisió.

III. QUÈ ENTENEM PER VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

3.1. UNA DEFINICIÓ SITUADA

Definir la violència institucional des de les pròpies veus de dones en condició de migració i racialització és clau, perquè visibilitza i legitima la seva pròpia perspectiva des de la vivència situada, no creada o definida des dels paràmetres institucionals o acadèmics, sinó des de com visquen, experimenten i resisteixen als seus cossos la violència institucional. No és una violència individual, sinó una violència habitada en un gran mecanisme de poder: l'Administració Pública. Precisament, per això, fer-hi front és desafiant i planteja moltes barreres per a les dones "migrants" i "racialitzades". La violència institucional perquè és part de l'estructura de l'Estat impedeix que s'identifiqui i es defineixi amb facilitat, ja que està legitimada per polítiques i normes que la oculten com una manera de violència.

El terme "violència institucional" es va reconèixer per primera vegada a la **Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona de les Nacions Unides (1993)**. L'article 2 fa referència a la violència física, sexual o sociològica "perpetrada o tolerada per l'Estat". Identifica, a l'article 4, més de disset deures a complir per part dels estats per protegir de la violència les dones: garantia d'atenció a les víctimes, mesures en l'atenció, assistència, educació o investigació. El 1996 la coneguda **Convenció de Belém do Pará** indica que és violència la "perpetrada o tolerada per l'estat o els seus agents, on sigui que passi".

Espanya no té una legislació específica sobre violència institucional. Tot i això, va ratificar el Conveni Europeu contra la violència cap a les dones, conegut com **Conveni d'Istanbul**, recull a l'article cinc les obligacions de l'estat i trasllada aquesta responsabilitat a les "autoritats, els funcionaris, els agents i les institucions estatals" i possibilita que la violència institucional pugui ser jutjada i condemnada. És a dir, l'estat en el seu rol de titular d'obligacions (de protegir i garantir els drets) tenen una responsabilitat a l'hora de prevenir i eliminar la violència contra les dones.

Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no discriminació, que va ser aprovada amb la voluntat d'establir el marc general de regulació per garantir el dret de totes les persones a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, de maltractaments i de tota mena de discriminació sosté, a l'article 22, que les administracions públiques han d'aplicar els mètodes i els instruments necessaris per detectar les situacions discriminatòries i protegir les víctimes de discriminació, i han d'adoptar mesures preventives i aplicar les mesures adequades per al cessament d'aquestes situacions. A més, que les administracions públiques han d'establir les mesures específiques per abordar tots els casos de discriminació i, en especial, les adreçades a persones afectades per discriminacions múltiples, que es poden concretar en mesures d'acció positiva aplicades des de la perspectiva de la interseccionalitat, de manera que tinguin en compte la concurrència de les diferents causes de discriminació.

A Catalunya la **Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista** es reconeix la violència institucional, d'una banda, com la responsabilitat professional o disciplinària individual de cada professional i de l'altra, el de l'administració com a ens, pel seu funcionament, i totes dues són complementàries. Tot i aquesta normativa, a la pràctica, quan una dona "migrant" i "racialitzada" es veu afectada per la violència institucional, per exemple, per un funcionari de serveis socials, ha de realitzar una queixa per mala praxi professional davant de cadascun dels organismes de què depèn el professional. Això implica dedicar temps i esforç per redactar-ne la resta i que s'adapti al format que exigeix l'Administració i requerit per cada organisme, a més d'identificar on presentar la queixa.

A la pràctica aquest procediment no té efecte en el funcionari o l'oficina pública on s'ha comès la violència institucional. A més, obrir un procediment de queixa, que es quedi obert o tornar a reiterar la queixa es pot tornar en contra de la dona afectada que denuncia la violència institucional atès que, normalment, l'administració ho interpreta com un atac al seu funcionariat i al sistema institucional, afavorint així que es protegeixi davant de la conducta conflictiva i irracional de l'afectada, passant de ser ofesa a atacant davant de la qual, l'administració pot considerar legítim protegir-se o generar mesures de prevenció per apartar-la.

Des de l'anàlisi feminista descolonial i el nostre coneixement situat i analític de la violència institucional, el terme **institucional** ens refereix a pràctiques del funcionariat, discursos, idees, mecanismes, normatives, burocràcia i polítiques **racistes, classistes, capacitistes i masclistes** que succeeixen dins un organisme o entitat que té una funció d'interès públic, independentment que la seva titularitat o gestió sigui pública, privada o mixta. Sobretot, **un mecanisme estructural que legitima i perpètua les violències dins i fora de la institució**. La violència institucional és una eina del sistema/món colonial que impera avui i que s'ha re-configurat amb el temps. **La colonialitat de l'ésser, del poder, del saber i del cuidar es reforen en la violència institucional a través del poder pràctic i simbòlic que perllonga l'opressió contra**

les dones que viuen en condició de migració i racialització, deshumanitzant la seva identitat, vulnerant els seus drets i limitant-ne les autonomies política, física, emocional i econòmica.

Des de l'anàlisi descolonial, la violència institucional té diversos motius, i a efectes del present informe identifiquem els motius racistes, econòmics (classistes) de gènere (construcció de la categoria gènere patriarcal/colonial), edadista, capacitistes i contra la infància (adultocèntrica):

- **Racistes** quan perpetuen la racialització i estigmatitzen les dones no europees i no blanques, sigui pel seu origen, llengua, cultura, trets físics, condicions de vida, arrels, etc. En conseqüència, no són vistes com a titulars de drets, ni com a ciutadanes a les quals la institució pública com a "titular d'obligació" hauria de garantir el compliment i la protecció dels seus drets.

- **Econòmiques**, quan són llegides i interpretades com a "pobretes" "precàries sense capacitat d'agència econòmica", "com pidolaires i dependents de les ajudes", limitant així la seva autonomia econòmica, vulnerant els seus drets a una ocupació, a tenir oportunitat per sortir de la situació de precarització de la seva economia, i desconeixent altres maneres que tenen les dones en condició de migració i racialització de gestionar la seva pròpia economia, que no sigui la imposada i validada pel mercat laboral capitalista/racista.

- **De gènere**, quan pel fet de ser dones, dones trans i en condició de migració i racialització són llegides per la institució des d'una mirada limitant i estigmatitzada de com assumeixen els seus rols de gènere. Aleshores, les tenen a homogeneïtzar invisibilitzant-ne les particularitats, les diferències i els modes de vida. O se les jutja en relació amb els "rols de gènere blanc", per exemple, sancionant les seves maneres de maternar, de decidir sobre les seves pròpies corpes, de resistir les violències masclistes, d'assumir-ne la sexualitat, entre d'altres.

- **Edadistes**: És aquella violència que està impacant actualment a la vida de les dones migrants que, havent assumit treballs de cures, actualment es tro-

ben en edat de jubilar-se, però sense la possibilitat de rebre la pensió de jubilació per no complir amb el temps regulat a les normatives .

- **Violència epistèmica i capacitista:** Quan la institució pública no reconeix la formació tècnica i professional de les dones migrants que porten a l'origen, havent de començar des de zero a demostrar les seves capacitats professionals i tècniques. A més, haver de fer tràmits llargs, tediosos i costosos per obtenir una homologació del teu títol, sense tenir en compte que tenen experiència laboral prèvia en origen.

- **Violència contra la infància i adolescència:** És qualsevol legislació, procediment, actuació o omissió procedent dels poders públics o bé derivada de l'actuació individual del professional que comporti abús, negligència, detriment de la salut, la seguretat, l'estat emocional, el benestar físic, la maduració correcta o que violi els drets bàsics de la infància i/o la infància. Aquella acció que no pren en compte la capacitat de decisió emocional i la veu pròpia de la infància davant de situacions d'opressió o aquella normativa o política que segrega i aparta la infància i l'adolescència "migrant" i "racialitzada" d'estàndards equitatius educatius i de qualitat en igualtat de condició que la resta de la infància i l'adolescència autòctona blanca europea.

La violència institucional es manifesta:

- **Sense actors visibles:** a través de normes, lleis, reglaments, polítiques públiques, mecanismes de no assignació i no accés a recursos, tràmits, etc.), i
- **Amb actors evidents:** mitjançant pràctiques de representants institucionals, discursos polítics, pràctiques d'empleats públics encarregats d'aplicar les lleis i implementar polítiques, programes i mesures siguin econòmiques, urbanístiques, socials, culturals, educatives, etc.).
- **Des de la ideologia de l'odi:** pensaments, idees, estereotips, estigmatitzacions, prejudicis arrelats en la mentalitat de les persones que assumeixen funcions públiques, des del més alt rang de poder fins

al menys decisor. Aquestes idees es transformen en discursos i després en pràctiques creant fronteres físiques i mentals.

3.2. A QUI IMPACTA LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

Les persones afectades per la violència institucional són aquelles a les quals no és reconeguda la titularitat de drets o és vulnerada permanentment a causa de condicions de pobresa, desigualtats, discriminació i exclusió. Són persones i poblacions que, davant de l'administració pública, no tenen prou recursos tant econòmics, jurídics, socials i polítics per evitar caure en els mecanismes de la violència institucional.

En contextos de racisme, xenofòbia, masclisme, classisme, capacitisme i violència epistèmica, edadisme i adult-centrisme seran les poblacions que es troben en condició de migració i racialització les principalment afectades, sobretot dones d'altres orígens o d'arrels no europees blanques i si aquestes tenen infància a càrrec, o són infàncies soles, també es veuran impactades.

Un factor per tenir en compte és la **legitimitat de la veu de les dones que denuncien aquesta violència**. La subjectivitat, el malestar, l'afectació sobre l'impacte d'aquesta a les seves vides és vàlid. Negar-ho o dubtar el que senten davant del que és viscut és posar en qüestió la seva dignitat i deixar a qui violenta en la impunitat. Són les que senten el grau d'afectació, les que reconeixen en el seu propi cos com els impacta la violència institucional, les que han viscut en primera persona la situació opressiva a què s'han vist exposades. La condició de racialització, de gènere i la condició econòmica, juntament amb el context on viuen són claus per determinar com és d'opressiva la seva experiència viscuda. Per a les dones "migrants" i "racialitzades" la violència institucional no és només la privació d'un dret, és el maltractament, l'actitud, el menyspreu, les mirades, els comentaris que acompanyen la vulneració allò que les fa sentir més violentades.

Des de l'acompanyament psicosocial de la Red de Migración, Género y Desarrollo considerem:

Les reaccions de les dones afectades per la violència institucional poden variar àmpliament, però sovint inclouen una sèrie de respostes psico-socials que reflecteixen l'impacte profund d'aquestes experiències.

Angoixa i estrès: Moltes dones experimenten alts nivells d'angoixa emocional en enfrontar-se a situacions de violència institucional. Això pot manifestar-se com a ansietat, nerviosisme o atacs de pànic, especialment si senten que la seva seguretat o la dels seus éssers estimats està en risc.

Percepció de maltractament: Les dones identifiquen les accions de les institucions com a maltractament, cosa que genera un sentiment d'injustícia i vulnerabilitat. Aquesta percepció pot intensificar el trauma i contribuir a una sensació generalitzada de desconfiança envers les autoritats.

Por i vulnerabilitat: La por és una reacció comuna, especialment si la situació involucra amenaces directes o la possibilitat de represàlies. Aquesta por pot ser tant física (temor a la violència) com psicològica (por de no tenir credibilitat o de ser tractades amb menyspreu).

Desesperança i desànim: La repetició del maltractament institucional pot portar a sentiments profunds de desesperança i desànim, fent que algunes dones sentin que no hi ha sortida a la situació.

Cerca de suport emocional: Moltes dones busquen suport emocional en amics, familiars o grups comunitaris. La necessitat de compartir les seves experiències i rebre validació és crucial per al procés de sanació. Algunes poden recórrer a serveis psicològics o grups de suport específics per a migrants, on poden trobar un espai segur per expressar els sentiments.

Aïllament social: En alguns casos, les dones es poden retirar socialment a causa de l'estigma associat amb la seva situació o la por de ser jutjades. Per tant, l'aïllament pot agreujar els símptomes de depressió i ansietat.

Activisme i defensa: Algunes dones poden reaccionar cercant activament poder canviar la seva situació, involucrant-se en moviments socials o comunitaris que miren pels seus drets. Aquest tipus d'activisme pot enfortir el propi poder i contribuir que recuperin un sentit de control. Això posa de manifest que malgrat els desafiaments que hi ha, les dones desenvolupen estratègies de resiliència que les permet afrontar les situacions injustes en què es veuen embolicades, garantint així la seva dignitat i benestar.

3.3. COM ES MANIFESTA LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

La violència institucional es manifesta de manera directa o indirecta, per acció, omissió o per representar obstacles per a la garantia de drets:

- Genera precarització de les vides: Una evidència significativa de la violència institucional és quan

l'estat disminueix o simplement suprimeix els recursos destinats a programes socials d'atenció a dones que viuen condició de violència masclista. Aquesta acció contribueix a invisibilitzar aquest problema i deixa desposseïda les dones de qualsevol oportunitat de protecció, defensa o acció preventiva davant d'aquesta realitat. I, sobretot, de no tenir oportunitats que enforixin l'autonomia econòmica.

- Cossos migrants sota sospita o negats en la seva existència: La violència masclista institucional s'expressa quan als serveis socials, el funcionariat qüestionen el relat de les dones migrants i mesura el seu rol de maternitat sota el paradigma de maternitat de les dones blanques europees, fent interpretació del que és una maternitat legítima i del que no. I aleshores, decideix de manera arbitrària treure-li la custòdia de les seves filles i fills. Per exemple, també quan la policia, els jutjats i agents socials posen en dubte el relat de les dones migrants davant de la violència racista per part de les seves parelles blanques. Es genera així una manca de protecció de les dones davant de les denúncies i mina la seva capacitat de resistència davant dels seus agressors.
- Ens col·loca a zona de no existència o sense dret a tenir drets: Una altra acció de violència institucional és quan s'apliquen mesures i mecanismes que sistemàticament impedeixen a les dones migrants l'accés i gaudi del dret a la ciutadania, a la feina, a l'habitatge, a l'alimentació, a la salut: empadronament, targeta sanitària, polítiques d'ocupació digna, entre d'altres.
- Despullament de xarxes i recursos de cura: Una altra expressió d'aquesta violència és quan, des de la institució, es re-victimitza les dones impactades per altres violències que no són les institucionals. Se les tracta com si fossin dones sense capacitats, se les tutela sense tenir en compte les seves pròpies prioritats i necessitats, se les separa de les pròpies xarxes de cura comunitari.
- La racialització dels recursos: quan a la presa de decisió dels pressupostos no es prioritza, ni es destinen recursos suficients a mesures que de prevenció i protecció dels drets humans de les dones en condició de migració i racialització.
- Fronteres mentals del funcionariat: quan el funcionariat públic té actituds estereotipades, prejudicades, estigmatitzadores racialitzadores, masclistes i classistes davant de les dones que són d'altres orígens no europeus.
- Criteris racialitzadores: quan interpreten, des d'un criteri racista, la vivència d'una dona en condició de migració que es veu impactada per la violència masclista i la culpabilitzen i jutgen, de la realitat que la impacta.
- Deslegitimació de l'experiència situada: quan qüestionen permanentment l'experiència situada de les dones migrants i les jutgen menyspreant les capacitats de resistència davant de qualsevol opressió
- Sempre sota sospita: quan la credibilitat es veu qüestionada perquè la seva condició de migració i racialització porta carregat l'estigma i són interpretades a través d'aquest.
- Exclusió davant l'accés d'oportunitats: quan es posen més obstacles en lloc de facilitar i promoure'n l'autonomia política, física i econòmica.
- Maternitats racialitzades: quan sota biaixos racistes les seves vides com a mares són qüestionades i sancionades.
- Culpabilització de la teva opressió: quan l'advocacia d'ofici, els jutjats i tot el sistema de justícia les llegeixen com a culpables i responsables de l'opressió i la violència que viuen, qüestionant els seus fonaments i col·locant-les sota sospita permanent.
- Extirpació i ruptura de l'enllaç vital de la infància amb la família: quan sense tenir en compte la seva decisió prenen la custòdia dels seus fills, fins i tot el mateix dia del seu naixement.
- Categorització i segregació escolar: quan es discrimina l'alumnat d'origen migrant i en condició de racialització i se'l col·loca en centres d'alta i màxima complexitat, generant un estigma social a curt, mitjà i llarg termini i on no s'inverteix ni es generen condicions educatives equitatives i de qualitat.
- Zero consciències de drets: quan el funcionariat i les mateixes entitats públiques no tenen formació, ni mesures adequades des d'un enfocament de drets amb perspectiva antiracista i interseccional, molt menys feminista descolonial.
- Alienació: quan les dones migrants es veuen obligades a adequar els seus arguments, discursos i re-

lats als paràmetres que imposa la institució tant a nivell social, jurídic, de salut... perquè és l'única manera que tinguin certa credibilitat.

- Quan a les dones joves migrants se'ls qüestiona i sanciona quan acudeixen a un centre de salut per practicar l'IVE.
- Quan la vida de la infància i joventut en condició de migració i racialització no val per a la societat: expulsió de l'àmbit escolar, permissibilitat amb el racisme als centres educatius, discursos misògins i d'odi anti-feministes als centres de salut pública, violència i tortura a cases d'acollida, ruptura de l'enllaç vital amb la família.

IV. METODOLOGIA

Per evidenciar l'impacte de la violència institucional a la vida de les dones migrants a Catalunya es va impulsar un procés de diagnòstic participatiu des de l'Anàlisi Descolonial per al Canvi¹, que va implicar a Catalunya la participació activa de cinc entitats col·lectives activistes anti-racistes de dones de diversos orígens no europeus, ubicades a Mataró, Granollers, Tarragona, Girona i Barcelona; de 500 dones en condició de migració i racialització que van respondre a un qüestionari analític; de 10 activistes que van participar en un diàleg situat i de 100 activistes anti-racistes que van participar en cinc sessions d'anàlisi col·lectiva.

La metodologia prioritza el coneixement situat (experiència viscuda de resistència a la violència institucional) de les dones afectades, sense restringir-se al poc que es diu de la mateixa en altres organitzacions europees o mecanismes internacionals. Reconeix que les anàlisis de les dones en primera persona no són testimonis o narracions d'experiències concretes o anecdòtiques, sinó que són anàlisis vàlides des de la veu i des de la representació pròpia. Identifica i reconeix la seva identitat, poder propi i condició d'igualtat en els seus propis contextos davant de la violència institucional.

Es posa en valor i es visibilitza que les mateixes dones afectades tenen anàlisis valuoses de les seves pròpies experiències i que reinterpretar analítica-

ment les seves realitats, o homogeneïtzar les seves formes de fer referència, és una pràctica de colonització epistèmica que pretenem evitar. Al contrari, són expertes de la seva pròpia realitat viscuda en formar part afectada de la violència institucional.

A més, les que coordinem la sistematització d'aquestes experiències per a abocar-les en aquest informe també som dones que hem viscut en primera persona l'impacte de la violència institucional. Per tant, en ser part implicada, enfortim i legitimem l'anàlisi.

No només s'identifiquen els impactes de l'opressió, sinó també les estratègies de resistència davant de la violència institucional i de la seva agència de poder col·lectiu, amb propostes concretes de com superar aquesta realitat.

QÜESTIONARI ANALÍTIC I SITUAT

El qüestionari analític va ser aplicat a una diversitat de dones en condició de migració i racialització a tot el territori de Catalunya. Un total de 500. Va tenir la finalitat de conèixer la percepció de les participants davant de la violència institucional, compartir les seves experiències i identificar propostes per a fer front a la violència institucional. Va comptar amb preguntes obertes per identificar les seves experiències viscudes en primera persona sobre la violència institucional i acompanyar com a anàlisi situada la informació quantitativa proporcionada per la resta de

¹ Metodologia creada per la nostra companya, la periodista i investigadora social, Sara Cuentas Ramírez.

preguntes. Aquest qüestionari ha permès identificar dades quantitatives i qualitatives i va ser aplicat de manera anònima i va ser difós entre diverses xarxes de col·lectives.

SESSIONS D'ANÀLISI COL·LECTIVA DES DELS TERRITORIS

Es van organitzar, a diversos territoris de Catalunya, sessions de diagnòstic participatiu amb la finalitat de compartir experiències viscudes en relació amb la violència institucional entre les participants; es va analitzar com van ser impactades a nivell de la seva autonomia física, política, emocional i econòmica i explicar quines conseqüències va tenir a les seves vides. També van identificar si van comptar amb xarxes de suport per fer front a aquesta realitat, a més de compartir, segons la seva pròpia opinió, com s'imaginen que hagués estat la resposta òptima de la institució pública amb la finalitat d'establir uns paràmetres per elaborar una proposta de protocol de prevenció davant de la violència institucional contra les dones que viuen en contextos de migració i racisme.

DIÀLEGS SIGNIFICATIUS

Es va dialogar amb activistes antiracistes sobre la violència institucional mitjançant una entrevista. S'anomenen diàlegs de sentit perquè durant l'entrevista elles van compartir les seves pròpies anàlisis, així com la seva opinió sobre les condicions imprescindibles per prevenir aquesta situació.

Amb tota aquesta informació es va elaborar l'informe per evidenciar quin és l'estat de la violència institu-

cional i el seu impacte a la vida de les dones que vivim en condició de migració i racialització. Aquest informe és una eina d'incidència pública i un fonament clar per explicar el sentit de la nostra denúncia que, a més, ha derivat en una proposta de protocol adreçada a l'administració pública perquè puguin treballar i iniciar accions preventives, de gestió i resposta.

CONEXIEMENT SITUAT I ESPAI DE VEU

L'informe no és concebut com una anàlisi acadèmica de la realitat, ni des de la perspectiva de qui estudia una situació de manera racional i separada o no implicada en el problema, sinó des dels qui hem viscut i vivim la problemàtica de manera directa als nostres cossos, és a dir, situada. Des d'aquesta legitimitat, tota l'anàlisi i els sabers abocats en aquest informe, des de les nostres capacitats epistèmiques compartides de manera col·lectiva entre diverses autores i que integren diverses organitzacions, realitzem una anàlisi descolonial de la violència institucional i de com impacta en la vida de les dones que vivim en condició de racialització i de migració.

A més, aquest informe és un espai de veu pròpia, que no necessita expertes acadèmiques externes que interpretin la nostra realitat des d'un biaix racialitzador ni victimitzador, ni que parlin per nosaltres. Som nosaltres qui ens fem càrrec, de manera col·lectiva, d'evidenciar una realitat que ens oprimeix i impacta. En conseqüència, el valor analític d'aquesta realitat és legítim i està carregat d'un sentir i pensar la vida des de la necessitat imprescindible de superar qualsevol violència a les nostres vides.

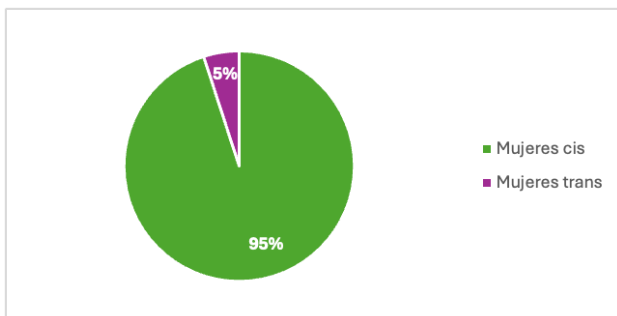
V. VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL EN XIFRES

Aquest apartat recull l'anàlisi quantitativa i qualitativa, a través de preguntes tancades i obertes, de la informació compartida per 500 dones que assenyalen haver estat afectades per la violència institucional en els darrers mesos.

5.1. POSICIÓ I CONDICIÓ DE LES AFECTADES PER LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL

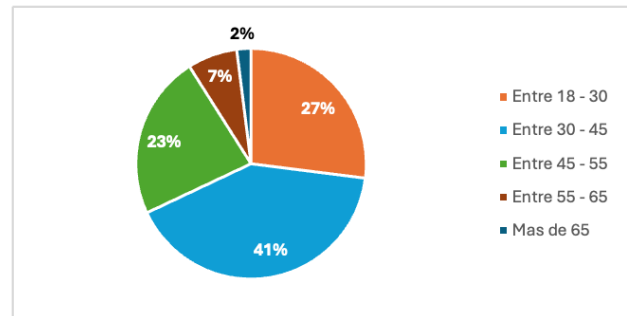
Un 95% de les participants es van autoidentificar com a dones cis i un 5% com a dones trans, tal com mostra el **gràfic 1**.

Gràfic 1. Auto-identificació de gènere
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

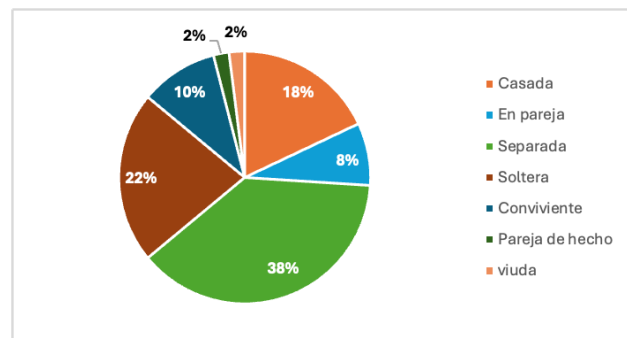
L'edat majoritària de les participants rau entre els 30 i els 45 anys, seguida de la franja dels 18 als 30 anys i dels 45 als 55. Un 7% estan compreses entre la franja dels 55 als 65 anys i un 2% de més de 65 anys, com es veu al **gràfic 2**.

Gràfic 2. Edat
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

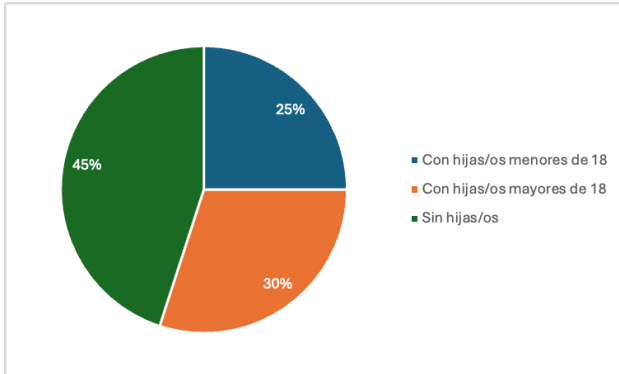
Segons el **gràfic 3**, el 38% de les participants s'han separat, el 22 % són solteres, el 8% són casades i el 10% són convivents.

Gràfic 3. Estat civil.
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

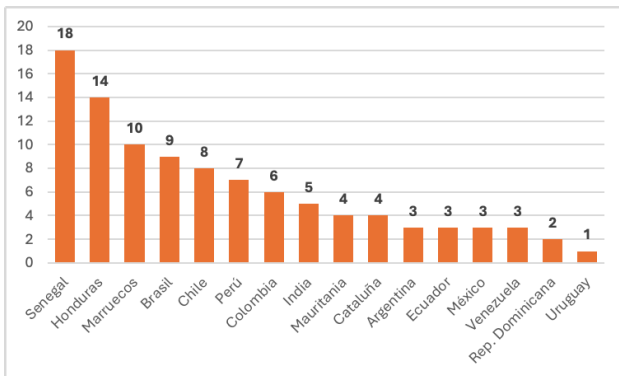
El **gràfic 4** indica el percentatge de dones amb filles/s a càrrec. Un 25% té filles menors de 18 anys al seu càrrec.

Gràfic 4. Amb filles/ al seu càrrec
 Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

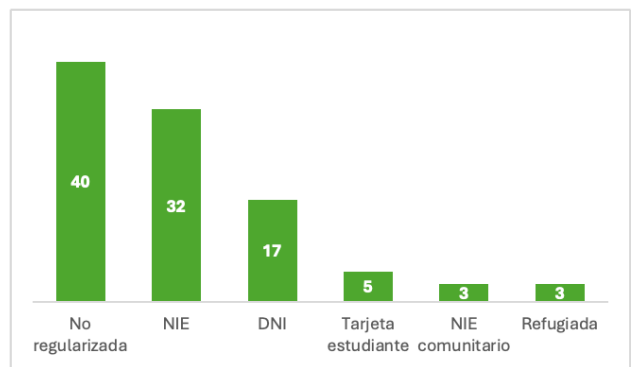
Els quatre primers territoris d'origen de les participants són el Senegal (18%), Hondures (14%), el Marroc (10%) i el Brasil (9%). Un 4 % són catalanes de famílies en condició de migració, segons s'aprecia al **gràfic 5**.

Gràfic 5. Territori d'origen
 Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

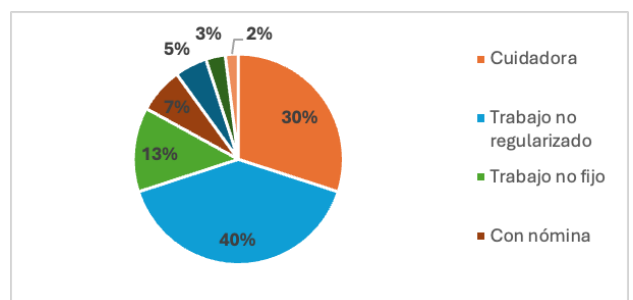
El **gràfic 6** mostra la situació administrativa de les participants. El 40% estan en situació administrativa no regularitzada; el 32% tenen NIE i el 17% tenen DNI, és a dir, tenen nacionalitat espanyola. El reconeixement de ciutadania és una de les situacions que té més impacte en les dones "migrants". Algunes encara no han complert els 3 anys de requisit d'arrelament per iniciar el tràmit d'obtenció de residència. La condició administrativa no regularitzada és una barrera enorme que els impedeix cercar una feina amb millors condicions, aconseguir un lloc on viure, tenir permís de residència. La seva situació és en un llimb jurídic, sense dret a tenir drets.

Gràfic 6. Situació administrativa
 Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

La realitat laboral de les participants, segons el **gràfic 7**, és diversa: un 40 % tenen una feina no regularitzada o no reconeguda, és a dir fora del sistema regular laboral. un 30% treballen com a cuidadores, un 13% tenen treballs no fixos, és a dir, temporals, ja sigui en situació administrativa regular o no regularitzada. Només el 7% compten amb nòmina. És a dir, tenen un contracte fix. La situació administrativa no regularitzada o regular (amb targeta de residència) no suposa cap diferència significativa entre les dones "migrants". Moltes es mantenen en la recerca de feines en condició d'informalitat, sense contracte i amb remuneracions precàries (neteja de pisos, cura de persones dependents, cuineres, jornaleres, etc.). Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades.

Gràfic 7. Situació laboral
 Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

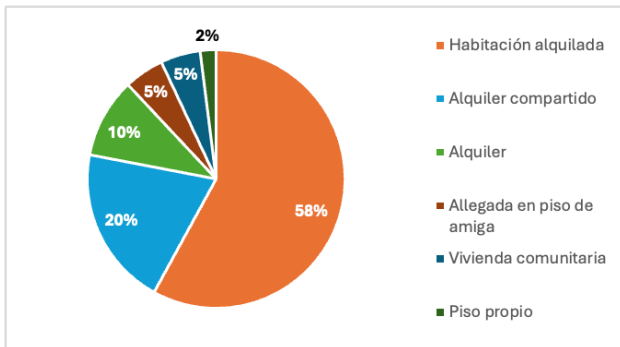

La condició d'habitatge de les participants, segons el **gràfic 8**, indica que un 58% de les participants viuen en una habitació llogada, un 20% paguen el lloguer compartit d'un pis, un 10% lloguen un petit pis.

El dret a l'habitatge en condicions dignes és sistemàticament vulnerat pel que fa a les dones migrants i racialitzades, i s'afegeix a la seva condició administrativa no regular i al treball precaritzat. Tot plegat disminueix la possibilitat que puguin tenir un espai on viure en condicions dignes. La majoria lloguen una habitació en un pis, amb tot el que això suposa: no poder gaudir d'espais compartits; dinar, esmorzar i sopar dintre de l'habitació; estar exposades moltes vegades a un tracte diferenciat injust per part de qui els lloga l'habitació. L'altra opció és el lloguer de pis compartit, que està condicionat al grau de confiança que hi hagi amb la resta de membres (si és d'amistat o de família). Hi ha opcions de compartir l'habitatge de manera comunitària, però són un percentatge mínim de situacions que, normalment, és pròpia de les que ja tenen residència o doble nacionalitat.

Gràfic 8. Tipus d'habitatge

Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

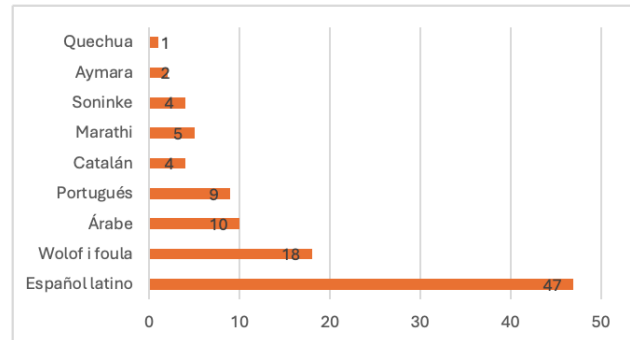
La llengua d'origen majoritària de les participants, segons mostra el **gràfic 9**, és el castellà (47 %); un 18% parla wòlof i foula; un 10% àrab. Un 4% parlen català, atès que han nascut a Catalunya, malgrat són d'origen migrant no europeu.

La llengua originària de les dones "migrants" no europees en un context de racisme és un handicap, sobretot per a les dones de l'Àfrica subsahariana, que aporta dificultats quan han d'anar a un centre de salut o de serveis socials. Sovint no se senten compreses ni respectades per part del funcionari, que se les mira amb burla quan parlen. "Sé que riuen quan m'escolten parlar, com si fos divertida la meua manera de pronunciar la meua llengua. No tenen res

de respecte. Hem parlen ràpid i no els importa si els comprenc o no quan em parlen de la meua situació de salut" (M1).

Gràfic 9. Llengua originària

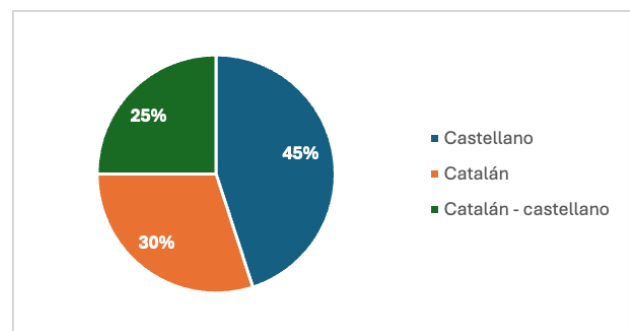
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

La llengua amb què es comuniquen a Catalunya és el castellà, en el 45 % dels casos, com s'assenyala al **gràfic 10**; el segueix el català, en un 30% i, indistintament, el castellà i català, en un 25%. Tot i que un gran percentatge es comunica en català, hi ha un altre percentatge que es comuniquen en castellà, però amb dificultat, sobretot les que provenen de països africans. "Saber la llengua d'aquí t'ajuda, encara que també quan la parles et miren com si fossis una bestiola rara o et feliciten si parles la seva llengua, i llavors et tracten millor. I això no m'agrada. M'haurien de tractar millor per ser qui sóc" (M2).

Gràfic 10. Llengua que utilitzen a Catalunya

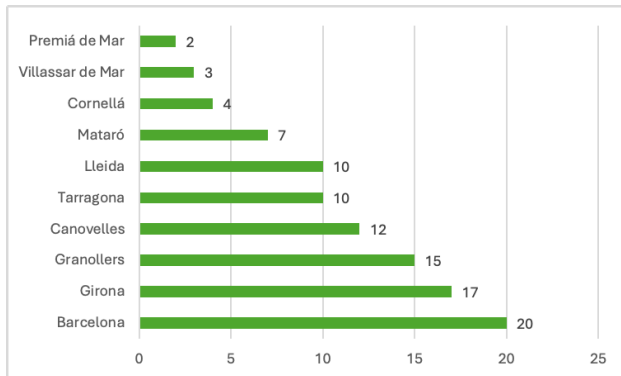
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

El **gràfic 11** evidencia el territori onde residien. En Barcelona (20%), Girona (17 %), Granollers (15 %), Canovelles (12 %), Tarragona (10%), Lleida (10 %) y Mataró (7%).

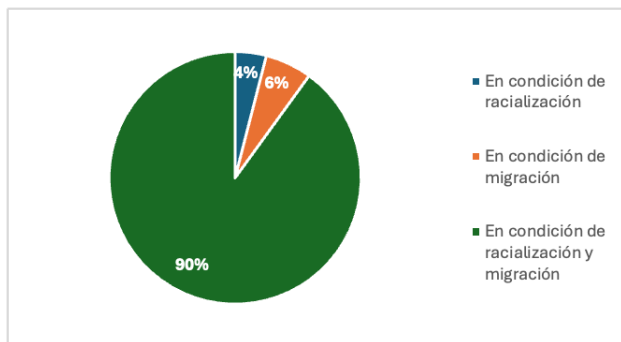
Gràfic 11. Territori on resideixen

Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Quan se'ls pregunta sobre la seva auto-percepció en relació amb la condició de migració i racialització, segons el **gràfic 12**, el 90% indica sentir-se en una condició de migració i racialització, un 6% només en condició de migració i un 4% només en condició de racialització. El 4% són les participants que han nascut a Catalunya (no es consideren migrants i si senten que estan racialitzades). Això vol dir que un 90% de les participants són dones "migrants racialitzades". El 6% són dones blanques "migrants" i un 4% dones de famílies "migrants racialitzades" i nascudes a Catalunya

Gràfic 12. Auto-percepció sobre la condició de migració i racialització. Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

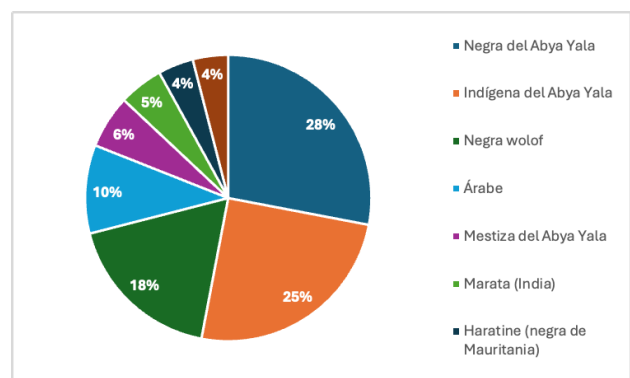

El **gràfic 13** indica l'auto-percepció d'identitat, vinculada al territori i a les arrels. El 28% s'assumeixen negres de l'Abya Yala, un 25% indígenes o amb arrels originàries de l'Abya Yala, un 18% negres wòlof del Senegal, un 10% àrabs, un 6% mestisses de l'Abya Yala, un 5% marathes de l'Índia; un 4% haratine (negres de Mauritània) i un 4% negres catalanes, amb arrels en famílies migrants. Entre les participants hi ha una diversitat d'òrigens i arrels no europees que

evidencien que la població de dones "migrants" i "racialitzades" no són un col·lectiu homogeni i que viuen experiències diferents vinculades a l'origen i la interacció amb el context on viuen. "Sóc negra, sóc africana, sóc del Senegal. Em sento orgullosa de qui sóc. Em fa ràbia el racisme, que ens menyspreen per ser negres. Quan entro a les oficines de serveis socials em miren malament; des que entres no et sentes tranquil·la" (M3).

Gràfic 13. Identitat vinculada a territori i arrels

Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

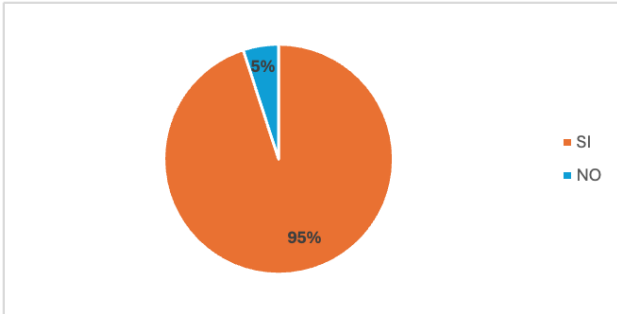

5.2. COM S'EXERCEIX LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

Segons el **gràfic 14**, el 95 % de les participants assenyalen haver passat els darrers mesos per una experiència de violència institucional. En ser preguntades específicament pel fet, assenyalen que ha estat una situació de discriminació on les han fet sentir desvaloritzades, excloses, menyspreades i maltractades en una oficina de l'administració pública, cosa que els ha causat situacions d'estrès, angoixa i desempament. Un 5% assenyalen que van tenir l'experiència de violència institucional fa un any o més. "La treballadora social sempre m'ha tractat com si fos una ignorant, com si no sabés gestionar la meua vida. Algunes vegades m'ha dit que me'n vagi al meu país. Altres vegades m'ha dit que m'aguanti, que és el que hi ha, quan li reclamo per les condicions del pis on visc" (M4). "Al bloc de pisos on visc hi ha famílies espanyoles que estan en pisos de protecció oficial, com jo. L'altre dia la meua veïna espanyola em va preguntar: per què sempre vénen a inspeccionar el teu pis i al meu no venen mai. Li vaig respondre

que perquè ella era espanyola i jo negra. Es va quedar en silenci. El pitjor és que l'inspector em truca per dir-me que vindrà, però no em diu l'hora i jo aquell dia m'he de quedar tot el dia esperant que arribi. Em fan perdre el temps. Em genera desesperació aquest maltractament" (M5).

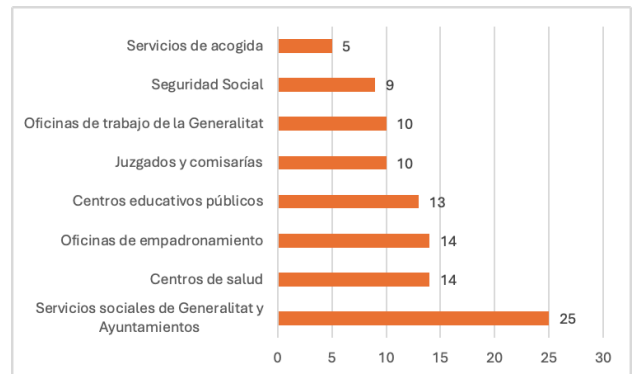
Gràfic 14. Experiència de violència institucional en els darrers mesos. Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

El **gràfic 15** mostra a quins espais, àrees i oficines de l'administració pública va tenir lloc la situació de violència institucional. El 25% assenyalava als Serveis Socials, un 14% als centres de salut, la mateixa xifra a les oficines d'empadronament i centres educatius públics, un 10% als jutjats i comissaries, un 10% a les oficines d'ocupació de la Generalitat, un 9% a la seguretat social i un 5% als serveis d'acollida. "Quan vaig anar a demanar hora per la ginecòloga, la funcionària que fa les cites em va dir que no em tocava. Li vaig dir que feia dos anys que no em veien i que ja havia de demanar cita. I em va dir que no, que estava tot ocupat. Aleshores, una senyora va venir també per una cita, i la va fer esperar una estona i després se la va donar. Era blanca" (M6). "La meua filla em va dir que a l'Institut la molestaven molt per ser negra. Que ella es defensava, però que els professors no feien res quan ella els deia què passava. Ella vol deixar d'estudiar, diu que ja no aguanta. En parlar amb el director, em diu que és l'adolescència. Que ja parlarà amb la classe. Fins ara no han fet res" (M7) "Quan vaig arribar a l'Oficina. del Servei d'Ocupació de Catalunya per registrar-me i poder buscar feina la funcionària em va tractar malament. M'estava registrant i em va preguntar quin nivell d'estudis tenia. Li vaig el meu nivell universitari i li vaig mostrar el meu títol i em va dir: no, no ho llegiré, digues-me que quina carrera és i si està homologat. Li vaig dir el nom de la meua carrera pro-

fessional i li vaig dir que no estava homologat. Li vaig dir el nom de la meua carrera professional i li vaig dir que no estava homologat. Aleshores em va dir que no em podia posar al nivell superior al registre, que em posaria nivell de secundària. Li vaig dir que no era la realitat. Aleshores em va dir, és el que hi ha i així vaig quedar registrada". (M8). "Malgrat haver exercit com a educadora social al meu país, treballant per més de sis anys en una ONG, quan vaig arribar a les oficines d'ocupació, el funcionari em va veure com a migrant, dona trans i racialitzada donant-me només opcions a feines vinculades a la perruqueria i l'estètica, sense possibilitat de fer feines relacionades amb la meua vida professional" (M9).

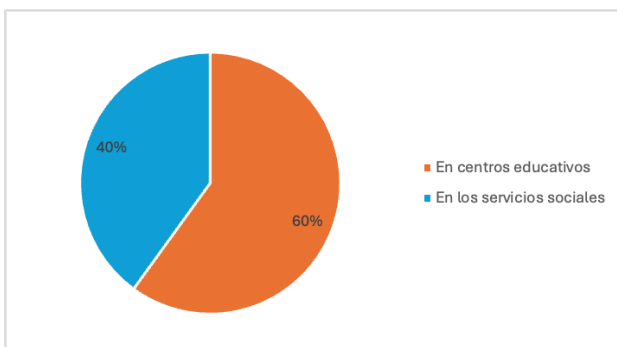
Gràfic 15. Oficines de l'administració on es va viure violència institucional. Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

El **gràfic 16** indica l'àmbit de l'administració pública on es van produir situacions de violència institucional contra la infància. Un 60 % sostenen que va ser a l'àmbit educatiu i un 40 % als serveis socials. La violència contra la infància i l'adolescència en condició de migració i racialització és recurrent i invisibilitzada, les situacions es queden en la impunitat per por a que s'agreugi la situació, a causa de les represàlies de la institució. "Em van treure el meu fill perquè la treballadora social va fer un informe en contra meu, dient que no tenia la capacitat de mantenir-lo, perquè la meua condició de salut no m'ho permetia. Jo havia confiat que ella m'ajudaria i li vaig explicar que patia depressió, i això ho va posar a l'informe. L'any que em vaig quedar sense feina, vaig anar a dir-li que n'estava buscant, però que si no n'aconseguia no podria seguir pagant el lloguer. Li vaig demanar que m'ajudés a buscar una solució. Em va respondre de mala manera, dient que hi havia molts casos i que

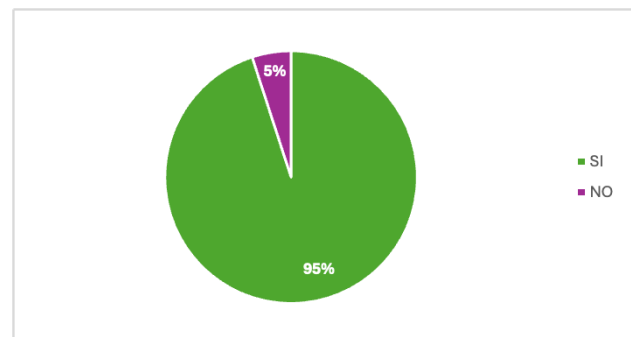
havia de ser llesta per buscar-me la vida, que si no em poden treure al meu fill. Em vaig posar nerviosa per la manera com em va respondre i ella em va dir que jo l'havia faltat al respecte, i que no estava en condicions de criar el meu fill, que aleshores tenia 6 anys. Aleshores, no tenia a qui recórrer i es van emportar la meua criatura, perquè deien que no tenia les condicions per criar-lo" (M10). "El meu fill petit va fer el comentari a l'escola que el seu germà gran de 12 anys havia vist vídeos per a adults al mòbil mentre era al seu costat. En lloc de parlar amb mi, la seva mare, o amb el seu pare, es va activar, sense comunicar-nos-ho, una alerta per treure'ns la custòdia del nen. Com que estem en un centre d'alta complexitat, totes les famílies estem sota sospita de ser famílies amb problemes. Sospitosos de ser famílies que no ens fem càrrec dels nens, famílies que podem estar fent mal als nostres fills. Si s'hagués tractat d'un cas d'un nen blanc espanyol, segur que haurien trucat a una reunió amb els pares per veure què passava i buscar una solució. Com que som una família negra, empobrida i "problemàtica" no hi ha confiança. La seva única solució és separar el meu fill de la família. Hem hagut de buscar suport per evitar que ens treuguin el meu fill" (M11). "Diuen que això dels centres d'alta i màxima complexitat és per millorar les condicions educatives de les nostres filles i els nostres fills, però no és així. Al contrari. Aparten l'alumnat que és incòmode per a la resta de l'alumnat. És una manera d'exclusió que s'ha tornat normal. El professorat no fa bé la feina. No els interessa si els nostres fills estudien o no. No els motiven a formar-se. A més, hi ha pocs recursos i manca de suport des de la institució. Les famílies blanques se'n van, perquè s'adonen que són col·legis on no s'invertirà" (M12).

Gràfic 16. Àmbits de violència institucional contra la infància
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Les experiències de violència institucional no només van ser viscudes per les dones enquestades, sinó també pel seu entorn (família, amistats, àmbit de treball). Així es mostra al **gràfic 17**, on un 95% assenyalava que persones del seu entorn més proper també han experimentat aquestes situacions. "El meu germà va ser aturat per la policia. No li van demanar els papers però li van preguntar què feia a la plaça en aquella hora. Ell arribava de treballar tard i, pel que sembla, havien robat a una turista. I van sospitar d'ell. Els va dir que venia de treballar i que vivia a prop. No el van escoltar i li van dir que tragués tot el que tenia a la motxilla, de mala manera i amb insults. Ell ja sabia que era millor no resistir-se i ho va treure tot. Li van dir que segur havia ficat el que havia robat en un altre lloc i que se l'endurien, quan un veí que ho va veure tot va sortir a ajudar-lo. Els va dir que era del barri, que era un noi tranquil, que ell no havia estat i el van deixar estar, perquè la gent va començar a envoltar-los per veure què passava" (M13).

Gràfic 17. Violència institucional al seu entorn proper
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Les experiències viscudes de violència institucional més comunes, segons el **gràfic 18**, són maltractaments racistes i masclistes als serveis socials (25%), maltractaments racistes i masclistes als centres de salut (14%), maltractaments racistes a les oficines d'empadronament (14%), amenaces i assetjament racistes als centres educatius (13%), maltractament racista als jutjats i comissaries (10%); menyspreu de les meves capacitats i estudis a les oficines d'ocupació (10%), negació de la pensió de jubilació (9%) i maltractaments masclistes i racistes a les cases d'acollida (5%). "És que no només ha estat els últims mesos que he patit aquesta violència, és que és un no parar. A serveis socials, al centre de salut, a

l'oficina d'empadronament. És a qualsevol oficina, on et miren malament, et falten al respecte. Creuen que perquè no ets europea et poden cridar o insultar. No em sento segura quan he de fer un tràmit, per això sempre que vaig demano a una amiga espanyola que m'acompanyi, perquè així em tracten diferent" (M14). "Vaig anar a empadronar-me i em va dir la dona de l'ajuntament que ja hi havia massa persones al pis, que no em podia empadronar. Li vaig dir que era el pis de la meva germana (volent dir que era el pis que llogava la meva germana) i que hi viuria. Em va dir que no mentís, que la meva germana no era la propietària i que posarien una sanció a la meva germana per fer un pis pastera. Em va fer tanta ràbia que em va fer la por per la meva germana i em vaig posar a plorar. La senyora em va mirar i va dir que no em podia empadronar i que me n'anés perquè estava demorant el tràmit a una altra persona" (M15).

Gràfic 18. Expressions de violència institucional
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Al **gràfic 19** s'evidencia qui ha exercit la violència institucional. El personal de serveis socials (psicòlogues, administratives, tècnics) van ser un 25%, el personal de salut (medicina i infermeria) un 14%, les tècniques/cs d'oficines i d'empadronament un 14%, el professorat i la direcció en centres educatius un 13%, els tècnics d'oficines d'ocupació un 10 %, els tècnics de seguretat social 9 %, policia 5 %, jutges i advocats d'ofici 5%, personal tècnic de cases d'acollida 5%. "Les treballadores socials no tenen cor, sembla que només hi són per investigar i jutjar les nostres vides. La meva germana és treballadora social al meu país, i conec de prop com és aquesta professió. Són persones comprensives, tenen empatia i es preocupen pel benestar de les persones. Aquí

no, aquí ens maltracten, són racistes" (M16). "A les cases d'acollida hi ha personal que assetja els menors. Tot queda en silenci perquè entre ells es protegeixen. Maltracten als nens, els neguen el menjar i els tracten com si els nens fossin persones grans" (M17). "A l'oficina d'ocupació em va dir un tècnic que si volia trobar feina de la meva especialitat que me n'anés al meu país, que aquí no la trobaria perquè no era la mateixa formació i que no podria tenir la formació que es necessita. Em va fer plorar i no li va importar" (M18). "Tenia revisió ginecològica i em va tocar un doctor. Em vaig sentir incòmode i vaig dir a la infermera si no podia ser una doctora i ella em va mirar malament i em va respondre que aquí no es permeten privilegis, ni capricis. Treu-te els pantalons, que ara ve el doctor. Quan el doctor va entrar la infermera ja no hi era i el ginecòleg em va començar a revisar, però em sentia molt incòmoda i més quan em va preguntar: quantes parelles sexuals tens? I li vaig dir que per què. Em va respondre perquè allà, al teu país, esteu acostumades a tenir-ne molts. Em va fer por i ràbia pel que em va dir i perquè sentia que m'estava tocant d'una altra manera. Aleshores, vaig començar a tenir tost, dels nervis, i va venir la infermera. I el metge li va dir, a aquesta xavala li dic que es cuidi, que hi ha molts embarassos de dones del seu país. Em vaig sentir violentada, vaig posar una queixa al centre, però mai em van respondre. Vaig tornar a demanar que em canviessin de ginecòleg. I això si ho van fer" (M19).

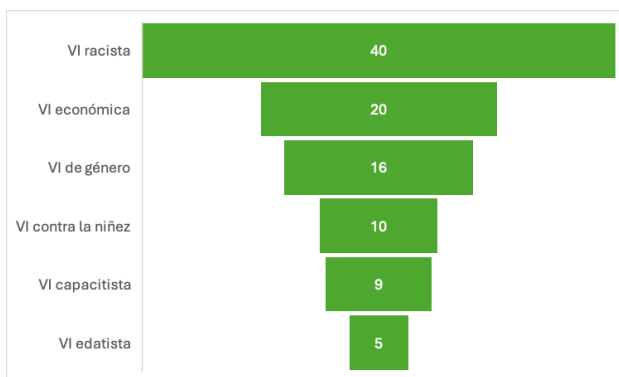
Gràfic 19. Qui exerceix la violència institucional?
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Al **gràfic 20** s'identifiquen els tipus de violència institucional envers les dones "migrants" i "racialitzades". Les participants assenyalen la violència institucio-

nal racista amb un 40%; en segon lloc, a la violència econòmica (20%); a la violència de gènere (16%); violència contra la infantesa (10%); a la violència epistèmica i capacitista (9%) i la violència edatista (5%). El racisme institucional és una opressió sistèmica arrelada a les estructures de l'administració pública. Les experiències viscudes de les dones "migrants" i "racialitzades" donen fe de l'impacte i el trauma que deixa a les seves vides. "Jo vaig néixer a Catalunya, però no tinc papers. A la meva mare li van dir que una vegada que naixés m'havien d'inscriure al Registre Civil per poder aconseguir el meu passaport (amb la nacionalitat dels meus pares) i que un cop finalitzat el tràmit hauria de sol·licitar la residència, però només si sóc filla de residents legals. El meu pare va dir que no tenien papers. Aleshores, els van dir que jo tampoc podria tenir papers. Això és una violència institucional racista" (M20). "Tinc dues nenes petites, i faig malabars per aconseguir, amb el que guanyo, arribar al finals del mes. Treballo netejant diversos pisos i de vegades no puc recollir les meves filles de l'escola. M'han cridat l'atenció perquè de vegades les recull una amiga. Així ens donem suport. Però a l'escola em diuen que he de ser jo, que em poden obrir un expedient. Els comento les meves condicions laborals i em diuen que he d'aconseguir una altra feina que s'adeqüi als horaris de les meves filles. No comprenen que no és fàcil per a les dones estrangeres" (M21)

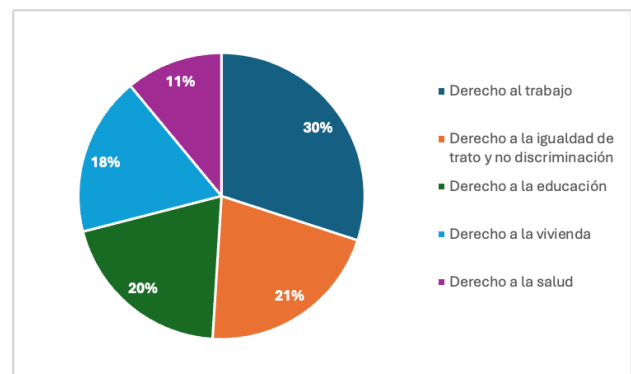
Gràfic 20. Tipus de violència institucional
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

5.3. COM IMPACTA LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

Al **gràfic 21** es mostra com la violència institucional va vulnerar els drets humans de les participants. Es va vulnerar el dret a la feina (30 %); el dret a la igualtat de tracte i no discriminació (21%); el dret a l'educació (20%); el dret a l'habitatge (18%) i el dret a la salut (11%). "A les marroquines no ens volen donar feina de neteja, sempre ens miren com si fóssim lla-dres. Vaig anar a la treballadora social i em va dir que em tragués el hijab, que així donaria més confiança. Li vaig dir que no i em va dir que era un drap, que li donava molta importància. Em vaig posar a discutir-hi, perquè m'havia ofès, i vaig sortir nerviosa de l'oficina. Vaig estar una setmana malalta. Per racisme, han afectat al meu dret a la feina i a ser tractada sense discriminació" (M22). "Per ser negres ens han donat un pis de protecció oficial sense condicions per viure, amb humitats, en uns baixos, on sempre veus bestioles. Ja ens hem queixat i ens diuen que és el que hi ha. Que a sobre que tenim un lloc on viure ens queixem. La meva filla té asma i no pot estar en un lloc així, però no ho entenen. S'enfaden quan em queixo, i diuen que no valorem la sort que tinc. No estic tranquil·la, vull anar-me'n, no es pot viure així. El dret a l'habitatge no el tenim reconegut" (M23).

Gràfic 21. Vulneració de drets
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

La violència institucional impacta en la salut mental i emocional de les dones afectades, tal com indica el **gràfic 22**. El grau d'impacte es va valorar en nivells d'intensitat. Els tipus de violència institucional van ser majoritàriament identificats amb un nivell d'impacte molt fort cap a la salut mental i emocional de les dones: racista un 69%, econòmica un 66%, contra la infància un 63%, capacitista un 60%, de gènere un 56% i edadista un 54 %. L'impacte de la violència institucional a la salut mental i emocional de les dones cis i trans, "migrants" i "racialitzades", és considerable. En el transcurs de les seves vides, totes enfronten situacions de violència institucional part de l'administració pública, amb l'afegit que no es tracta de situacions puntuals, sinó sistemàtiques, les quals es repeteixen periòdicament a les seves vides, cosa que va generant una càrrega emocional d'estrès considerable.

S'activa el cortisol, coneguda com la hormona responsable de l'estrès, perquè el nostre organisme la produeix en situacions d'emergència per poder afrontar problemes. El cortisol en baixes dosis pot ajudar una persona a fer les coses. No obstant això, quan els factors estressants són sempre presents i latents la persona se sent constantment en alerta perquè el cortisol està actiu de manera constant a causa del context opressiu que pateix, en conseqüència, la reacció d'alarma roman activa. Aquesta activació a llarg termini, de sobreexposició al cortisol i altres hormones de l'estrès, alteren gairebé tots els processos del cos i incrementen el risc de tenir molts problemes de salut, com ara: ansietat, depressió, problemes digestius, mals de cap, tensió i dolor muscular, malaltia cardíaca, atac cardíac, pressió arterial alta i accident cerebrovascular; problemes de son; augment de pes i problemes de memòria i concentració. Aquesta és la manera com impacten les violències a les seves vides, no només a nivell social, sinó també institucional, la qual té un pes considerable.

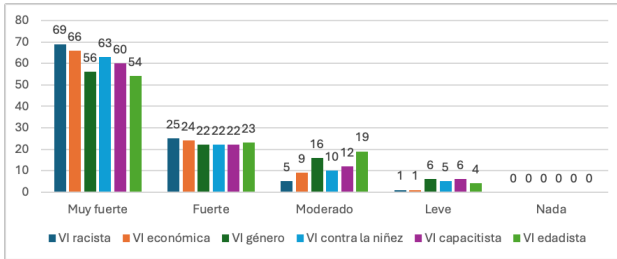
Per exemple, una dona "migrant" afectada per la violència masclista que viu en condició d'exclusió social i no té xarxes de suport a Catalunya, quan arriba a denunciar davant de la comissaria és tractada de manera despectiva pel personal que hauria d'acollir la seva denúncia amb empatia. A més, el fan sentir com si li estiguessin fent un interrogatori i no

recollint allò viscut. Li pregunten de manera reiterativa si vol seguir amb la denúncia, com si prenguessin fer-la dubtar de la seva decisió. Finalment, desisteix, perquè sent que si denúncia no hi haurà ningú que la protegeixi. Posteriorment, en una segona ocasió i a punt de perdre la vida, havent aconseguit escapar del seu agressor, acudeix a una organització de dones migrants, que acudeix a l'Institut Català de les Dones per tal que una advocada l'atengui. No ho aconsegueixen i només l'assessoren telefònicament sobre què fer. Una integrant de la entitat col·lectiva l'acompanya a denunciar, fent-se passar per la seva advocada. Acompanyada, registra la seva denúncia. L'afectació emocional és doble, perquè el seu context per si mateix, opressiu, sumat al context institucional, que no l'acull, genera una càrrega d'estrès doble i l'exposa a més risc.

La realitat de les dones trans-migrants que al seu territori d'origen s'enfronten a situacions de delictes d'odi relatius a la seva identitat de gènere, es troben aquí amb el context de racisme i xenofòbia, que genera una doble càrrega emocional davant de la violència institucional. "He rebut burles per part de la policia en moltes ocasions. Es riuen de mi, per com sóc. M'han cridat i, fins i tot, m'han agredit físicament quan no volia acceptar la multa que m'imposaven sense fonament. Tot i el que has patit, tens por de denunciar, perquè et sents amenaçada. El poder policial és transfòbic i xenòfob. Si a una dona trans espanyola no la respecten, imagina't a una estrangera. Sempre que camino sola pel carrer i veig la policia em fa angoixa i evito creuar a prop" (M24). "Sento molt de dolor, sento que no em deixen ser com sóc, no deixen que pugui fer la meva vida com qualsevol persona. Has d'estar sempre justificant-te. Sóc trans i racialitzada, em costa molt continuar lluitant, em sento esgotada, sobrepassada amb tanta violència. Les institucions ens tenen oblidades, als polítics no els importem. Com no ens afectarà a la nostra salut tot això. Cada dia és una lluita constant, no pots aconseguir una feina digna i d'acord amb la teva formació. No pots aconseguir habitatge, no pots denunciar, perquè no ets escoltada. Això realment no és vida. De vegades penso i sento que així no vull continuar vivint" (M25).

Gràfic 22. Impacte en la salut mental i emocional

Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Des de l'acompanyament psicosocial de la Red de Migración, Género y Desarrollo evidenciem:

La violència institucional té un impacte profund i durador en la salut mental i emocional de les dones "migrants" i "racialitzades". Algunes de les formes per la qual la violència institucional afecta la salut mental i emocional són les següents:

Sensacions emocionals:

Por i ansietat: Moltes dones poden experimentar un estat d'alerta constant a causa de la possibilitat de ser discriminades o maltractades per institucions. Això es pot manifestar com a ansietat generalitzada.

Desconfiança: L'experiència de la violència institucional pot portar a una desconfiança envers les autoritats i els serveis públics, cosa que en dificulta l'accés a recursos necessaris.

Tristesa i desesperança: Poden sentir una profunda tristesa i desesperança en enfrontar situacions d'injustícia, cosa que pot contribuir a sentiments d'impotència.

Traumes i afectació mental:

Trastorn d'estrès posttraumàtic (TEPT): les experiències traumàtiques relacionades amb la violència institucional poden resultar a TEPT, caracteritzat per flashbacks, malsons i evitació de situacions que recorden el trauma.

Depressió: La sensació de desemparament i la manca de suport poden portar a episodis depressius, on les dones se senten atrapades en la seva situació sense sortida.

Baixa autoestima: La violència institucional pot erosionar l'autoestima, fent que les dones se sentin indignes o incapaces de cercar ajuda.

Impacte a la família: La violència institucional no només afecta les dones directament, sinó també les seves famílies. La infantesa i l'adolescència poden experimentar ansietat i por en veure el patiment de les mares, cosa que pot afectar el seu desenvolupament emocional. A més, les dinàmiques familiars es poden veure alterades, ja que l'estrès acumulat pot generar conflictes o tensions dins de la llar.

Sentiment de desemparament: Moltes dones migrants senten que estan en una situació de desemparament a causa de la manca de recursos, suport legal o social. Aquesta sensació s'agreuja quan s'enfronten barreres lingüístiques o culturals que els impedeixen accedir als serveis adients. La percepció d'estar soles en la lluita contra la violència institucional pot intensificar el sentiment de vulnerabilitat.

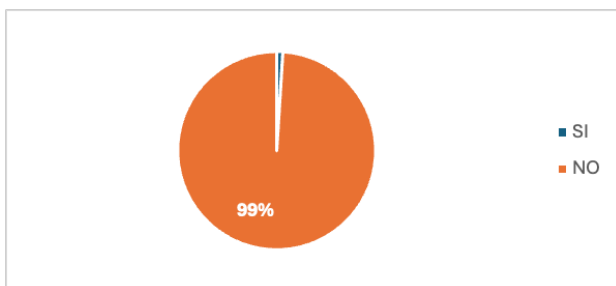
Dificultats en les relacions interpersonals: la desconfiança i la por poden dificultar la formació de relacions saludables, cosa que pot portar a un cicle de solitud i patiment emocional.

Reaccions emocionals intenses: les dones migrants poden experimentar canvis d'humor, irritabilitat o explosions emocionals, cosa que pot afectar la seva vida diària i les seves relacions.

Problemes de concentració i rendiment: l'estrès i l'ansietat poden interferir amb la capacitat de concentrar-se, cosa que pot afectar el rendiment a la feina oa l'escola.

El **gràfic 23** indica si les dones van denunciar o no la violència institucional. El 99% va assenyalar que no ho va fer, davant l'1% que sí. Aquest gràfic evidencia com la infra-denúncia és latent en les experiències viscudes de violència institucional de les dones en contextos de migració i racisme. És una xifra preocupant per la impunitat que genera i per la invisibilitat d'aquesta realitat, la qual pot contribuir a generar mesures de prevenció.

Gràfic 23. Denúncia de la violència institucional
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

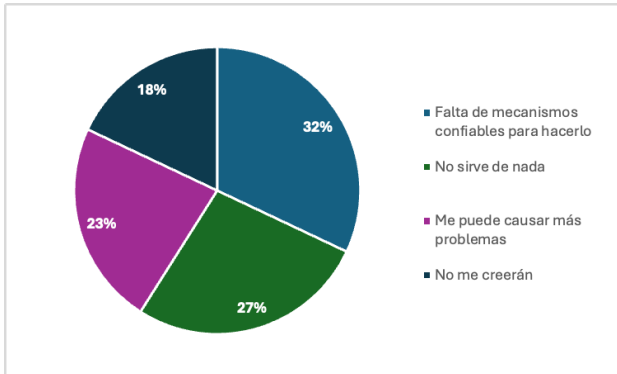

Al **gràfic 24** s'expressa el motiu principal de no denunciar-ho. Per la manca de mecanismes fiables per fer-ho, un 32%; no serveix de res, un 27%; em pot causar més problemes, un 23%; no em creuran, un 18%. Per a les dones afectades per la violència institucional, els mecanismes per a la denúncia no són fiables en ser jutge i part de l'experiència viscuda. "Fa temps hauria denunciat la manera agressiva i denigrant com em va tractar una funcionària de serveis socials, però no ho vaig fer perquè entre elles es protegeixen. Al final perds el temps per posar la queixa. No tinc confiança que s'hagi de resoldre res" (M26). La sensació que serà inútil també és un factor

que tenen en compte per a no denunciar. "A l'oficina d'empadronament em van dir que me'n vagi al meu país i, com que jo vaig increpar el funcionari, em va fer entendre que jo era la que el faltava al respecte. Va venir el personal de seguretat i em van treure. Em vaig sentir molt afectada, una dona em va dir que podia posar una queixa, però no ho vaig fer, perquè sis mesos abans li havia passat a la mateixa oficina una situació similar a una amiga. Ella va ingressar una queixa i no va rebre resposta. No serveix de res" (M27).

El temor de les represàlies és un altre factor d'infra-denúncia. "A serveis socials, des que em vaig queixar de com em tractaven, em tenen identificada com una dona conflictiva. Sé que m'ho han posat a l'expedient, com si no estigués bé del cap. Sé que si torno a queixar-me pot ser que m'embarrin més i em treguin la meva filla. He d'aguantar perquè primer hi ha la meva filla" (M28). La manca de credibilitat i legitimitat per part de la institució davant del discurs propi de les afectades també condiciona la decisió de denunciar. "Vaig ser denigrada per una doctora al CAP de salut perquè em va dir que no em podia donar la baixa per un dolor a les articulacions, perquè pateixo de fibromiàlgia. Li vaig dir que era inhumana i em va dir que la doctora era ella i que ella sabia bé que el que jo tenia, que feia comèdia. Li vaig dir que era una racista i vaig anar a recepció per registrar la meva cita, i no em van creure. Em van dir que aquesta doctora feia la seva feina i que, si estava tan dolorida, hauria d'estar descansant" (M29).

Gràfic 24. Infra-denúncia de la violència institucional
 Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

De les persones que no van denunciar, van respondre que van comentar el fet o van acudir a una amiatat, un 41%, a algú de la seva família, un 33%, a ningú, un 16% i un 10% a una entitat col·lectiva de dones migrants. Així s'observa al **gràfic 25**. Aquesta informació fa referència als espais de seguretat que tenen les dones "migrants" i "racialitzades" per expressar el que ha passat davant la violència institucional. Les amiatats, la família o les entitats col·lectives de dones on participen són agents de suport davant de l'afectació. "Quan em succeeixen aquestes vivències doloroses les explico a la meua amiga, perquè ella també les ha passat i ens entenem, i juntes mirem de buscar solucions perquè no ens segueixi afectant" (M30). "La meua tia, encara que és a Madrid, és el meu suport. La truco sempre, però quan em passa alguna situació com aquesta, parlem molt per video-trucada. Ploro amb ella i em consola. M'anima a ser fort, si no la tingúes a

ella, no sé què em faria" (M31). "Participo en una entitat col·lectiva de dones migrades. De vegades ens reunim per explicar-nos com estem i en aquest espai aprofitem per parlar el que ens ha passat. També busquem suport amb altres entitats col·lectives que donin servei d'atenció psicològica gratuït i hi anem" (M32).

Un factor preocupant és que un 16% de dones no comenten a ningú la situació viscuda davant de la violència institucional. La majoria no tenen xarxes de cura comunitària al seu entorn que les pugui acompanyar i, en tenir lluny la seva família, prefereixen no preocupar-la. La realitat d'aquesta solitud fa que l'impacte sigui molt més sever i el silenci sigui una manera de suportar allò viscut. "És la primera vegada que, a través d'aquest qüestionari, comento el que m'ha passat. Però ho faig perquè és una organització només de dones migrants les que ho fan. La meua família és al meu país d'origen. Aquíestic sola, fa gairebé dos anys, i a les persones que conec no les vull carregar amb les meves coses. Ploro tot el temps. He vingut fugint de la violència i trobo més violència. No només als carrers, sinó també a les institucions. És dur, però segueixo endavant" (M33). "Visc a Girona fa un any. Una amiga de la meua veïna va ser el meu contacte aquí. M'ha ajudat, però no tinc confiança per explicar el que em passa. Cada vegada que rebo un maltractament a les oficines socials prefereixo callar i ja està. És una realitat que has de passar, no crec que hagi de canviar" (M34).

Des de l'acompanyament jurídic de la Red de Migración, Género y Desarrollo evidenciem:

Cap de les dones ateses que van viure violència institucional ho va denunciar i només un nombre petit ho va comentar amb amigues i familiars.

La gran majoria van recórrer a l'assessoria jurídica gratuïta proporcionada per l'administració pública, atesa la situació econòmica i personal que viuen. No obstant això, es queixen de l'atenció i el seguiment que els/les lletrats/ades els han donat als seus casos (en alguns casos comenten que ni els responen les trucades, ni els correus).

En la totalitat dels casos s'evidencia una por a les represàlies que poden arribar a patir si es denuncien aquestes violències. A més, la gran majoria realment pensa que si s'arriba a demandar judicialment, la justícia realment no vetllarà per la defensa dels seus drets, atesa la mirada estigmatitzadora que té sobre les dones migrades. Per això, moltes van decidir no continuar després de la desestimació de les seves pretensions a nivell administratiu.

Cal assenyalar que les dones ateses que van arribar a presentar demanda davant dels tribunals no van passar de primera instància, perquè hi ha costos judicials que cal abonar si perden les seves pretensions.

La violència institucional deixa les dones afectades en desprotecció jurídica, vulnerant, sobretot, els drets següents:

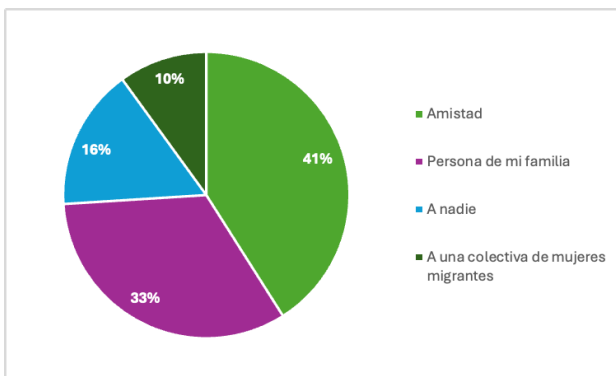
Salut: dret a tenir un accés universal a una sanitat de qualitat i decidir sobre la seva vida sexual i reproductiva, incloent-hi el dret a l'avortament encara que es trobin en situació administrativa no regularitzada i no disposin de targeta sanitària.

Educació: accés a una educació lliure de violència, racisme i bullying per part del professorat i per part dels estudiants als centres educatius. D'altra banda, que es reconeguin els diplomes i títols de les persones que han migrat, perquè la burocràcia a la qual estan sent sotmeses és una clara violència institucional i una negació dels sabers que porten des dels territoris d'origens, discriminant-los i impedit-ne l'accés al mercat de treball en igualtat de condicions.

Participació política: tot i que es disposa d'un permís de residència, la majoria de persones que hem migrat no tenim dret a triar ni assumir càrrecs públics.

Dret a la vida: a no patir discriminació pel fet d'haver nascut dones d'origens no europeus, ni blanques, ni per la religió, orientació sexual i identitat de gènere.

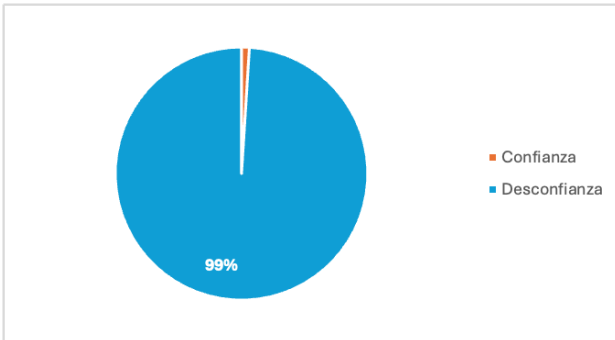
Gràfic 25. Confiança en el seu entorn per evidenciar la violència institucional. Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

Al **gràfic 26**, el 99% de les participants assenyala una significativa desconfiança en el fet que la institució pública eradiqui la violència institucional. Aquest alt percentatge evidencia la manca de credibilitat de cap al rol de la institució com a titular d'obligació. És a dir, no consideren que els poden garantir drets i que

aquestes situacions de violències es puguin superar. "Com pots demanar-li a qui et violenta que deixi de fer-ho. No crec que la institució ho faci. A nosaltres no ens veuen com a ciutadanes amb drets, ens veuen com a destorb. Aleshores, no crec que vulguin evitar que la seva violència desaparegui" (M35). "Quan vaig arribar aquí vaig veure amb bons ulls que les administracions tinguessin una manera, a través dels seus webs o a través de la seva pròpia oficina, per poder fer reclamacions. De debò em vaig creure que aquí es respectaven els drets, però no. Vaig posar la meva queixa una vegada i segueixo esperant asse-guda. Només ho posen per dir que ho fan, però és per gust" (M36). "Cert que hi ha polítiques públiques i normes que estan per garantir els drets, el tema és que els que estan treballant diàriament com a funcionaris no en tenen consciència. Hi ha molt racisme i masclisme a les institucions" (M37).

Gràfic 26. Confiança en la institució pública per eradicar la violència institucional. Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

5.4. COM SUPERAR LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

Quan indaguem entre les participants sobre els canvis que calen perquè l'administració pública superi la violència institucional, al **gràfic 27** s'assenyala que hauria de tenir polítiques que sancionin la violència institucional (28%); contractar treballadores d'origen no europeu, ni blanques, a les institucions públiques (22 %); promoure la conscienciació del funcionariat i la rendició de comptes (20%); calen polítiques d'acció comunitària que reverteixin les violències (20 %) i reparació i rescabament del dany (10 %).

Tot i que hi ha un alt percentatge de participants que no tenen confiança en la institució pública, assenyalen alguns canvis que serien necessaris perquè des de l'administració pública se superi la violència institucional. El primer és que es defineixin polítiques que sancionin aquesta pràctica. "Si no hi ha cap normativa o protocol que reguli aquesta pràctica de violència dins de la institució, sempre quedarà sense solució. Penso que es podria generar una política que impedeix fer-ho" (M38). "Crec que s'han de sancionar les violències institucionals i que, així com hi ha lleis per denunciar, també que es reconegui aquesta violència i els qui la cometin assumeixin conseqüències dels seus actes" (M39).

Comptar amb referents de dones "migrants" i "racialitzades" treballant a la institució pública podria contribuir a revertir la violència institucional, tal com assenyalen les participants "No es tracta que les funcionàries de la institució només es formin en anti-ra-

cisme, perquè les formacions poden entrar per una orella i sortir-ne per l'altra. Es tracta que també tinguem persones que hagin viscut en primera persona la violència racista, perquè la seva experiència els farà comprendre millor que han de canviar. les maneres com la institució es relaciona amb nosaltres" (M40). "Es precisen mediadores als centres de salut, a les oficines de l'administració. Dones que compreguin la nostra realitat, que tinguin empatia. Això no ho te cap dona blanca espanyola, per més solidària que digui ser" (M41) "Seria un èxit que es comptés amb professorat "racialitzat" a tots els centres educatius, la seva presència canviaria molt les pràctiques escolars. L'antiracisme es venç amb presència viva de referents de persones que hem viscut aquesta violència" (M42). "Les referents haurien d'estar en llocs de decisió i no en càrrecs tècnics o administratius, perquè ja tenim l'experiència que, si no poden decidir, no poden fer res, per això seria important que també estiguin en càrrecs de decisió" (M43).

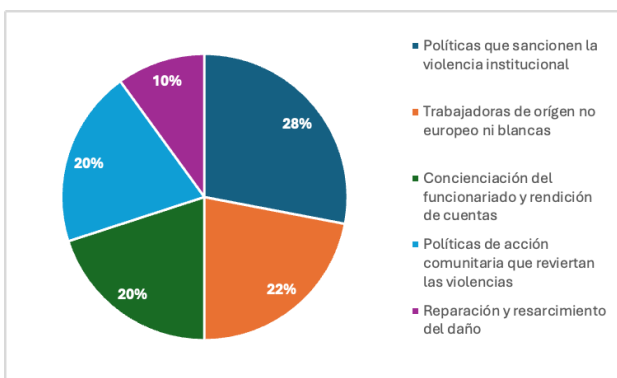
Treballar processos de conscienciació i enfortiment de les capacitats del funcionariat és un altre factor de canvi necessari, així com la rendició de comptes. "S'han de formar en antiracisme i violència institucional, en reconèixer que els maltractaments, els menyspreus i les faltes de respecte a la nostra dignitat són una forma de violència que l'únic que aconseguen és generar un malestar col·lectiu a la societat" (M44). "La formació l'han de fer activistes antiracistes i de diversitat d'origens, no les referents que agradin a la institució. Perquè una de sola no ens representa. A més, han de ser als diversos àmbits de la institució, no sols al nivell de salut, serveis socials, educatius, sinó també als laborals, culturals, policials, entre d'altres" (M45). "Cal demanar al funcionariat que comet violència institucional que rendeixi comptes, i als seus caps també. Que hi hagi un compromís de no repetició" (M46).

Les polítiques d'acció comunitària són imprescindibles per revertir les violències. Les participants assenyalen que superar qualsevol mena de violència no es podrà fer si no és de manera col·lectiva i comunitària. "Quan vaig patir violència per part de la meva exparella, en comptes d'apartar-lo a ell, em van apartar a mi. Em van ficar en una casa d'acollida on

vaig patir racisme per part del funcionariat, em van allunyar de la meva xarxa de cura i pràcticament vivia amagada. Aquesta manera no ajuda a recuperar-se. Tampoc no s'implica el veïnat, ni hi ha manera que vegin que aquesta realitat va més enllà de la meua situació personal. Es un problema de tota la població" (M47). "Quan es tracta de racisme i masclisme dins de la institució pública tota acció que tingui la finalitat de superar aquesta realitat ha de ser amb la participació de les nostres xarxes de cura. No ens en poden apartar. Això contribueix més a la situació d'angoixa davant la violència" (M48).

Una altra qüestió fonamental és la reparació i rescalament del dany, que sentin que hi ha possibilitat d'accedir a la justícia i que la violència institucional no quedarà impune. "Veure que la treballadora social que m'ha maltractat continua treballant com si res allà, quan l'he d'anar he de veure, encara que m'estressi per dins, és també una manera de maltractar. Hi ha d'haver manera de reparar el mal sofert, de que es faci justícia" (M49). "La depressió en què em trobo per haver perdut el meu fill, perquè me'l va treure la institució, és violència. No puc ni pagar-me una teràpia, ells ho haurien de fer, perquè són els culpables de la meua situació" (M50).

Gràfic 27. Canvis necessaris a la institució pública.
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

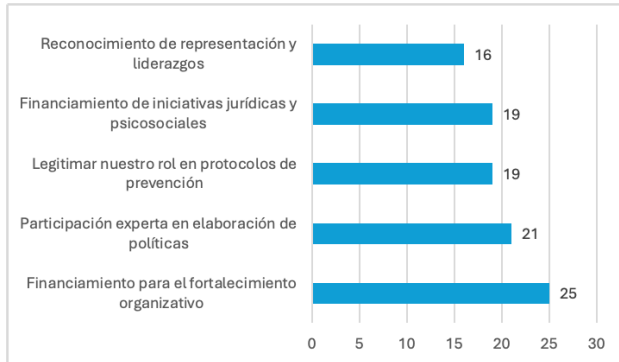

Una altra de les propostes de les participants està vinculada a l'enfortiment organitzatiu i la capacitat de referència. Al **gràfic 28** s'identifica la necessitat de finançament de les organitzacions de dones (25%);

que se'n reconegui la participació com a expertes en l'elaboració de polítiques públiques (21 %); reconèixer-los el seu rol actiu en l'aplicació de protocols de prevenció de la violència institucional (19%); finançar les iniciatives d'atenció jurídica i psicosocial de les organitzacions de dones (19%) i reconèixer els lideratges i la representació de les seves organitzacions (16%).

Les participants reconeixen que l'enfortiment de les organitzacions de les dones migrants i racialitzades és fonamental per contribuir a revertir la violència institucional. Enfortir la veu i la representació pròpies des de les seves organitzacions i col·lectives és una tasca en què, segons opinen, l'administració pot contribuir. "És important que es reconegui la nostra veu i la nostra representació, que se'ns escolti i que puguem tenir un rol important en tots aquells processos que signifiquin superar les problemàtiques que ens afecten" (M51). "Només n'hi ha una o dues organitzacions de dones migrades, que jo conegui, que tenen atenció jurídica i psicològica. Crec que aquest tipus d'espais s'han de recolzar perquè són espais on ens sentim segures, que hi confiem i que podem parlar amb llibertat sense por que ens obrin un expedient. Hi ha organitzacions feministes blanques però que no ens acaben de donar prou confiança perquè, de vegades, també ens jutgen o s'estranyen de com nosaltres tenim les nostres maneres de ser" (M52). "Nosaltres volem estar participant en l'elaboració de les polítiques de sanció a la violència institucional, és a dir, que no parlin de nosaltres sense nosaltres" (M53). "Entre les que treballem en entitats col·lectives hi ha moltes companyes que tenen experiència en elaboració de polítiques, en proposar mesures concretes per superar les violències. Podem i volem ser presents en aquests processos" (M54). "Així com hi ha moltes ONG que treballen en l'àmbit social i reben finançament públic, també cal que les entitats col·lectives que impulsem puguin tenir aquest suport, per tenir un lloc des d'on poder fer seguiment a la violència institucional i evitar que segueixi passant" (M55).

Gràfic 28. Enfortir la veu i representació de les dones
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

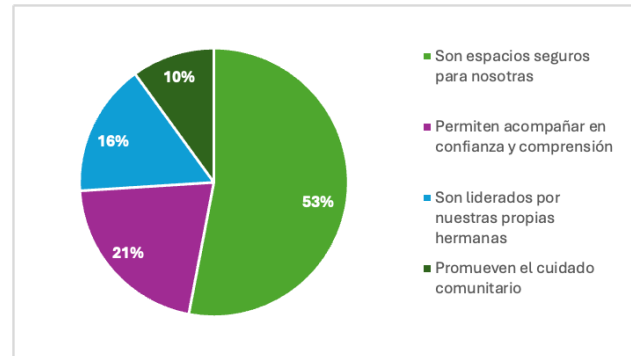

Un 100% va indicar a l'enquesta que les xarxes de cures entre dones migrants són fonamentals per superar les experiències de violència institucional. A més, al **gràfic 29** s'identifiquen els motius pels quals cal enfortir aquestes xarxes de cures col·lectives. Un 53% consideren que són espais segurs per a elles; un 21% reconeixen que acompanyen i donen confiança; un 16% assenyalen que pel fet de ser organitzacions liderades per les mateixes dones en condició de migració i racialització els donen confiança i comprensió; finalment, perquè promouen la cura comunitària, en un 10%.

La cura comunitària és una acció col·lectiva que es produeix no només per afrontar situacions de violència, sinó per teixir vincles i mantenir la vida als territoris. En contextos de migració i racisme, les organitzacions i col·lectives de dones migrants i racialitzades han estat un eix vertebrador d'iniciatives de cura i suport davant del desemparament i la inacció de l'Estat. Aquestes pràctiques les porten des dels seus territoris d'origen, on han impulsat accions col·lectives que ara es fan necessàries davant de la violència institucional al territori de destinació. "La col·lectiva on participo és un espai segur, són com les meves germanes que tinc aquí, la meua família. Ens donem suport emocionalment i com podem quan ens falta alguna cosa, roba, aliment o dineret" (M56). "Totes hem viscut experiències semblants de racisme, per això és fàcil comprendre'ns i escoltar-nos. Empatitzem entre totes, ens reconfortem. Això no ho pots fer amb les companyes blanques, és diferent" (M57). "Una organització de dones immigrants no és el mateix que una organització liderada per dones blan-

ques espanyoles, no. No és per menysprear, només que els temps, les maneres, les emocions, les maneres d'entendre la vida són per a nosaltres vincles i no ens cal explicar-nos gaire o justificar-nos perquè ens sentim compreses i amb voluntat» (M58).

Gràfic 29. Motius per enfortir les xarxes de cures col·lectives.
Les xifres del gràfic són percentatges sobre el total de 500 dones enquestades. Font: RedMGD - 2024

5.5. CONCLUSIONES

EL PERFIL DE LES AFECTADES PER LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL

- Les dones afectades per la violència institucional són en un 95% cis i en un 5% dones trans, ubicades majoritàriament entre els 30 i els 45 anys i els 18 i els 30 anys. Un 30% estan separades de les parelles, un 22% són solteres i un 18% casades. Un 25% té filles menors de 18 anys al seu càrrec; un 30% tenen filles majors de 18 anys i un 45% no tenen filles. La majoria són dones provinents del Senegal, Hondures, el Marroc i el Brasil i altres països llatinoamericans de menor percentatge, també del Marroc, de l'Índia i de Mauritània. A més, un 3% són nascudes a Catalunya de família "migrant".
- Un 40% de les participants estan en situació administrativa no regularitzada, 32% tenen NIE i un 17% compten amb DNI. El 40% tenen una feina no regularitzada o no reconeguda, és a dir fora del sistema regular laboral. Un 30% treballa com a cuidadora, un 13% tenen treballs no fixos, és a dir, temporals, sigui en situació administrativa regular o no regularitzada.

Només el 7% compten amb nòmina.

- El 58% de les participants viuen en una habitació llogada, un 20% paguen el lloguer compartit d'un pis, un 10% lloguen un petit pis. La llengua d'origen majoritària de les participants és el castellà (47%); un 18% el wòlof i el foula; un 10% l'àrab. El 4% parlen català ja són nascudes a Catalunya amb orígens migrants no europeus.
- La llengua amb què es comuniquen a Catalunya és el castellà, en 45 % i el segueix el català, en un 30%, i indistintament castellà i català, en un 25%. Les ciutats on resideixen són Barcelona (20%), Girona (17%), Granollers (15%), Canovelles (12%), Tarragona (10%), Lleida (10%) i Mataró (7%).
- El 90% reconeixen estar en una condició de migració i racialització, un 6% només en condició de migració i un 4% només en condició de racialització (les nascudes a Catalunya no es consideren migrants i si senten que estan racialitzades). Des de la seva auto-percepció vinculada a l'origen, el 28% s'assumeixen negres de l'Abya Yala, el 25% indígenes o amb arrels originàries de l'Abya Yala, el 18% negres wòlof del Senegal, un 10% àrabs, un 6% mestisses de l'Abya Yala, un 5% mharates de l'Índia; un 4% haratine (negres de Mauritània) i un 4% negres catalanes amb arrels en famílies migrants.

COM S'EXERCEIX LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

La violència institucional contra dones "migrants" i "racialitzades" a Catalunya és un problema de grans dimensions, que té tota mena de cares, des de l'accés a la sanitat, passant pel reconeixement a una ciutadania plena i l'accés a una educació sense discriminació, entre d'altres. Aquesta es tradueix en laberints burocràtics amb milers d'obstacles que obliguen les dones a romandre en una situació de segregació i de risc d'exclusió, realitzant feines en unes condicions de gairebé esclavitud (com són les tasques de neteja i cura, amb manca de contracte). A més, es materialitza en vexacions i assetjament laboral, racisme en l'accés a l'habitatge, etc. que impacta

en la salut física i mental a curt i mitjà termini.

- El 95% de les participants s'ha vist afectada els darrers mesos per una experiència de violència institucional. La violència institucional també ha impactat en persones del seu entorn proper: el 95% assenyala que familiars i amistats han patit aquestes situacions.
- Les oficines de la institució pública on ha tingut lloc la violència institucional han estat: un 25% als serveis socials; un 14% als centres de salut; un 14% a les oficines d'empadronament; un 13% als centres educatius públics; un 10% a jutjats i comissaries; un 10% a les oficines d'ocupació de la Generalitat; un 9% a la seguretat social i un 5% als serveis d'acollida. Els espais on van tenir lloc les situacions de violència institucional contra la infància van ser els centres educatius (en un 60%) i els serveis socials (en un 40%).
- Les experiències viscudes de violència institucional més comunes i experimentades per les dones són els maltractaments racistes en serveis socials (25%), els maltractaments racistes i masclistes als centres de salut (14%), els maltractaments racistes a les oficines d'empadronament (14%), les amenaces i assetjaments racistes als centres educatius (13 %), el maltractament racista als jutjats i les comissaries (10%); el menyspreu de les capacitats i dels estudis a les oficines d'ocupació (10 %), la negació de la pensió de jubilació (9 %) i els maltractaments masclistes i racistes a les cases d'acollida (5 %).
- Els agents que van exercir violència institucional van ser: el personal de serveis socials (psicòlogues, administratives, tècniques) 25%; personal de salut (medicina i infermeria) 14%; tècnics/ques d'oficines d'empadronament 14%; professorat i direcció en centres educatius 13%; tècnics d'oficines de treball 10%; tècnics de seguretat social 9%; policia 5%, jutges i advocats d'ofici 5%; personal tècnic de cases d'acollida 5%.
- Els tipus de violència institucional identificats van ser violència institucional racista amb un 40%; en segon lloc, violència econòmica (20%); violència de gènere (16%); violència contra la infantesa 10%); violència epistèmica i capacitista (9%) i violència edadista (5%).

COM IMPACTA LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

Cada dona té una manera diferent de viure personalment la violència institucional, però totes concorden que el sistema opressor en què vivim intenta posar obstacles per tal que les persones es vegin impedides d'aconseguir els documents i complir els requisits per poder regularitzar la seva situació administrativa (per exemple, accés a un empadronament).

Les dones que migren amb les criatures menors d'edat pateixen violències en l'àmbit educatiu, en l'accés a l'habitatge i en l'accés als ajuts (dinar, vestimenta, subvenció de menjadors escolars, entre d'altres). Cal remarcar que el fet de no disposar d'un habitatge també pot comportar la retirada de la custòdia d'aquesta descendència i l'acolliment tutelar per part de l'administració pública.

A mitjà i llarg termini, la violència institucional sistemàtica fa que les dones perdin confiança en si mateixes i en les seves capacitats. Algunes pensen que mai arribaran a poder sortir de les feines que no fan les persones autòctones i que els són assignades en arribar a aquest país de destinació (treballadores temporeres de fruites i aliments, treballadores de la llar i de la cura, etc.).

La violència institucional afecta les noves generacions de descendents de famílies que han migrat i fa que no siguin vistes com a persones europees, amb l'eterna estigmatització del "d'on vens" o amb la limitació a una educació, negant les capacitats o imposant-los límits a les professions a les que poden accedir.

Preocupa com després d'anys de treballar i ajudar al mercat laboral i al sistema de pensions, quan arriba el moment de la jubilació s'accedeix a quantitats mínimes que no permeten viure els darrers anys sense estar en situació de risc, amb pensions que oscil·len entre els 400 i 500 euros. I més, tenint en compte que una habitació a moltes ciutats de Catalunya costa molt més aquest import. Allà es veu com la violència institucional ens persegueix al llarg de la nostra vida en aquest país i no s'acaba mai.

- Les situacions de violència institucional van vulnerar el dret a la feina (30 %); el dret a la igualtat de tracte i no discriminació (21%); el dret a l'educació (20%); el dret a l'habitatge (18%) i el dret a la salut (11%).

- El grau d'impacte de la violència institucional en la salut mental i emocional va ser identificat com a molt fort quan va haver-hi racisme 69%, violència econòmica 66%, violència contra la infància 63%, violència epistèmica i capacitista 60%, de gènere 56% i edadista 54%.

- El 99% de les dones van afirmar no haver denunciat aquestes situacions. El motiu principal de no denunciar és degut a la manca de mecanismes fiables per fer-ho (32 %); que no serveix de res (27 %), temor a represàlies (23 %) i perquè no se les creuran (18 %). A més, només un 41% va comentar el fet viscut a una amistat; o a algú de la seva família, en un 33%; o a ningú, en un 16% i en un 10% a una entitat col·lectiva de dones "migrants". Sumada a aquesta realitat, un 99% afirma no confiar que l'administració pública contribueixi a eradicar la violència institucional.

COM SUPERAR LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL?

- Els canvis necessaris perquè l'administració pública superi la violència institucional són: comptar amb polítiques que sancionin la violència institucional (28 %); contractar treballadores d'origen no europeu, ni blanques, a les institucions públiques (22 %); promoure la conscienciació del funcionariat i la rendició de comptes (20%); calen polítiques d'acció comunitària que reverteixin les violències (20 %) i reparació i rescabament del dany (10 %).

- Per contribuir a eradicar la violència institucional cal enfortir l'acció organitzativa i la capacitat de referència de les organitzacions i col·lectives de dones "migrants" i "racialitzades" a través de: finançament de les organitzacions de dones (25 %); reconèixer la seva participació com a expertes en l'elaboració de polítiques públiques (21%); reconèixer-ne el rol actiu en l'aplicació de protocols de prevenció de la violència institucional (19 %); finançar les iniciatives

d'atenció jurídica i psico-social de les organitzacions de dones (19%) i reconèixer els lideratges i la representació de les seves organitzacions (16%).

- Un 100% atorga un valor imprescindible a les xarxes de cures entre dones "migrants" i "racialitzades" perquè un 53% consideren que són espais segurs

per a elles; un 21% reconeixen que acompanyen i donen confiança; un 16% assenyala que pel fet de ser organitzacions liderades per les mateixes dones, en condició de migració i racialització, generen comprensió; finalment, perquè promouen la cura comunitària, en un 10 %.

VI. VEUS DES DELS TERRITORIS

A continuació, es presenta l'anàlisi col·lectiva de dones i organitzacions en condició de migració i racialització de cinc territoris de Catalunya, ubicades a les ciutats de Tarragona, Barcelona, Granollers, Mataró i Girona, les quals van compartir sessions d'anàlisi participativa per generar evidència qualitativa sobre l'impacte de la violència institucional a les seves vides.

El procés va ser impulsat per Floras en Acción, Asociación de Mujeres Migrantes Subsaharianas, Xarxa Antirracista de Tarragona, Colectiva Madrecitas, Diverses 8M de Girona i la Red de Migración, Género y Desarrollo. Aquest va contribuir a recollir informació qualitativa que va prioritzar el coneixement situat. És a dir, l'experiència viscuda davant d'una situació de violència institucional, la qual complementa de manera significativa la informació aportada pel qüestionari analític i situat.

Cada entitat col·lectiva va tenir en compte les necessitats, prioritats, interessos, maneres d'expressar-se i com ha volgut ser referenciada cada participant al seu territori. Les seves anàlisis situades responen a tres qüestions fonamentals: la presència de violència institucional a les seves vides, l'impacte d'aquesta en la seva salut emocional, física i mental i la importància de les xarxes de cura col·lectiva per fer front a aquesta violència. A més, van elaborar propostes per revertir aquesta realitat (les quals es recullen en una proposta de protocol que complementa aquest informe).

Com a part de la metodologia del diagnòstic i des de

l'anàlisi descolonial, s'ha respectat literalment la manera com a cada territori han explicat les dones les seves experiències davant de la violència institucional. Des del feminisme descolonial, aquest informe és una gestació descolonitzadora dels sabers que evita homogeneïtzar la informació i fer una anàlisi interpretativa de les veus de cada participant, ja que constitueixen pràctiques de colonització epistèmica. Per a nosaltres, la veu pròpia de les dones explicant i analitzant la seva experiència situada és una anàlisi més que suficient per evidenciar allò viscut davant de la violència institucional. La nostra pretensió és que aquest apartat sigui un espai de veu i representació pròpia, de contribució a fer visible allò invisible o invisibilitzat.

6.1. GIRONA: LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL PERLLONGA L'OPRESSIÓ A LES DONES

Les veus de dones del Marroc, Senegal, Tunísia, Hondures, República Dominicana i Catalunya que vivim a Girona conflueixen per analitzar col·lectivament l'impacte de la violència institucional a les nostres vides i des d'una anàlisi profunda i conjunta d'aquesta realitat.

La injustícia i la discriminació generada per l'Administració Pública és assumida com una acció de violència institucional que ens afecta de manera desproporcionada -en la nostra identitat, el nostre poder propi i en els nostres drets humans- evidenciant la

necessitat urgent d'abordar aquesta problemàtica de manera més específica i focalitzada.

LA LLEI D'ESTRANGERIA:

El racisme institucional es fa evident a la Llei d'Estrangeria, la qual es caracteritza per ser punitiva, racista i discriminatòria. Aquesta legislació no només limita els nostres drets com a persones que vivim en condició de migració, sinó que perllonga un sistema de discriminació basat en l'origen ètnic o nacional. Aquesta forma de racisme, arrelada en lleis i polítiques públiques, erigeix barreres significatives que obstaculitzen la nostra participació plena i equitativa a la societat. Les normatives restrictives no només afecten la mobilitat i l'accés a serveis bàsics, sinó que també modelen un entorn que marginalitza i estigmatitza les nostres famílies i comunitats.

A més d'imposar limitacions legals, aquesta llei contribueix a una percepció de les "persones migrants com una amenaça" o una "càrrega per a l'estat espanyol", promovent prejudicis, estereotips negatius que alimenten actituds discriminatòries a la societat i legitimen l'estigmatització que ens deshumanitza. La manca de ple reconeixement dels nostres drets humans sota aquesta llei reflecteix una estructura que afavoreix la violència, l'exclusió i la desigualtat sistemàtica. La lluita contra el racisme institucional (que és violència institucional) requereix un enfocament integral que no només revisi i reformi les polítiques migratòries, sinó que també promogui una cultura de respecte, participació i justícia social a tots els nivells de la societat i el govern.

Dos terços de les dones participants a l'anàlisi col·lectiva s'enfronten a una dura realitat: estan en situació administrativa no regularitzada, fet que afecta profundament a l'accés a drets bàsics i a poder tenir una qualitat de vida digna. Dos d'elles han viscut al país durant més de quatre anys sense poder regularitzar la seva situació administrativa a causa de la manca d'un contracte de treball. Aquesta precarietat les deixa en una posició vulnerable, sense la protecció legal necessària per garantir els drets laborals, socials i de salut. La impossibilitat de regularitzar la seva situació es converteix en un cicle que perllonga

la seva exclusió i invisibilitat a la societat. Les deixa sense el dret a tenir drets.

L'absència de drets comporta desafiaments significatius, com ara un accés limitat a serveis essencials, així com la incapacitat per accedir al mercat laboral formal. Això no només afecta al benestar bàsic, sinó que també restringeix les oportunitats de desenvolupament personal i professional.

La manca de regularització també agreuja la seva vulnerabilitat en exposar-les a explotació laboral i altres formes d'abús, ja que no tenen protecció social. Aquesta situació no només afecta les dones directament involucrades, sinó que també té un impacte negatiu a les seves famílies i comunitats, perpetuant cicles de pobresa i marginació social.

VULNERACIÓ SISTEMÀTICA DE DRETS

Totes les participants es troben amb permanents dificultats, exclusió i discriminació en intentar accedir a serveis bàsics com el de salut, educació i serveis socials. Aquesta discriminació es manifesta a través d'actituds racistes de menyspreu, de rebuig, de maltractament i de burocràcia excessiva dirigida cap a elles, especialment.

És preocupant l'accés limitat a l'alimentació. A Girona, les persones han de trucar a un número de telèfon que actua com a porta d'entrada. Posteriorment, cal esperar entre un i dos mesos per rebre una trucada de la treballadora social, que els dona una cita per avaluar si poden rebre l'ajuda alimentària. "I mentre tant què? ens morim de gana? ens alimentem de l'aire?", ens pregunten. Després de l'avaluació de la treballadora social, cal esperar fins a dos mesos més per rebre l'ajuda. Aquest procés burocràtic i perllongat genera angoixa, desànim i frustració i significa una barrera significativa per a les dones i les mares que necessitem accés urgent als aliments per a elles i les seves famílies, perpetuant situacions d'inseguretat alimentària, malnutrició i augmentant la vulnerabilitat de tota la família.

La Fàtima davant de la violència institucional

La Fàtima és mare de dos fills, de 9 i 11 anys, i fa diversos mesos que viu a Girona. Tot i això, la seva situació administrativa no regularitzada li impedeix accedir a una ocupació formal, fet que agreuja la seva situació de vulnerabilitat. Tot i els seus esforços per mantenir la seva família, les barreres burocràtiques i la manca de suport institucional dificulten enormement la seva capacitat per proveir-los d'allò necessari.

Des de fa un mes, la Fàtima ha estat esperant una resposta per part dels serveis socials per a una cita d'avaluació que li ha de permetre accedir a l'ajuda alimentària. Aquest procés ha estat exasperant de tant lent, evidenciant una burocràcia excessiva i una manca de sensibilitat envers les necessitats urgents de les famílies migrants. L'espera prolongada i sense notícies ha generat una gran incertesa, a més d'angoixa i ansietat a la Fàtima, que lluita diàriament per alimentar els seus fills. Viu amb temor que l'administració se'ls pugui endur, en veure la seva situació, si se l'acaba considerant una "mala mare". Mentrestant, els seus fills viuen diàriament la incertesa de veure la seva mare patir per no tenir com alimentar-los.

El cas de Fàtima il·lustra clarament les violències institucionals que afronten les dones migrants a Girona. La discriminació i el racisme estructural es manifesten en els obstacles existents quan es tracta d'accedir a serveis bàsics, com ara l'alimentació.

BARRERES LINGÜÍSTIQUES I CULTURALS

Moltes ens enfrontem a la manca de serveis en les nostres llengües maternes i a la insensibilitat cultural de les institucions, que dificulten l'accés a serveis essencials. Una de nosaltres va expressar que, davant de la manca de traductors, es veia obligada a portar la seva filla perquè l'ajudés a traduir en situacions importants. Aquesta dependència dels seus fills per a la traducció no només exposa la infància i l'adolescència a situacions estressants i inadequades, sinó que també posa en evidència la manca de suport institucional adient per a les dones en condició de migració. La manca de traductors i serveis culturalment sensibles no sols limita l'accés a la informació i als serveis, sinó que també perpetua l'exclusió i marginalització d'aquestes comunitats. Saber que no les entenen i que el funcionariat no té l'empatia per a voler entendre-les és una manera de violència..

VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT LABORAL

Les dones en condició de migració a Girona vivim situacions laborals precàries, d'explotació, de manca de contractes formals i d'assetjament laboral, amb poca o cap protecció per part de les institucions. La manca de reconeixement dels nostres drets laborals perllonga un cicle de vulnerabilitat i d'abús.

Maria (54 anys) treballa en la cura de persones. Ella afronta una situació de constant amenaça i de precarietat laboral. La persona a qui cuida l'amenaça sovint d'acomiadar-la si no accepta les condicions laborals desfavorables i el salari insuficient. Aquesta manca de protecció legal la deixa exposada a abusos i explotació, sense possibilitat de recórrer a les institucions per obtenir suport i justícia. La ineficàcia de les institucions per garantir el compliment dels drets laborals perllonga un cicle de vulnerabilitat i abús, impeding que la Maria i altres treballadores puguin millorar les seves condicions de vida. En aquest context, la desprotecció institucional i la manca de mecanismes de denúncia efectius consoliden un entorn laboral injust i explotador, on els drets fona-

mentals de les treballadores migrants són sistemàticament vulnerats.

VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL I ACCÉS A L'HABITATGE

Leila, mare de 45 anys amb dos fills, enfronta un desnonament imminent en tres setmanes (al mes de juliol del 2024) sense tenir cap alternativa viable per trobar una nova llar. La seva situació es veu agreujada per la seva situació administrativa no regularitzada, cosa que limita significativament les opcions d'assistència que pot rebre. Quan Leila busca ajuda institucional, la resposta que rep és contundent, descoratjadora i carregada d'indiferència i cert menyspreu: "Com que estàs en situació irregular, no et podem ajudar." Aquesta manca de suport institucional la deixa en una posició extremadament vulnerable, i la obliga a recórrer a la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) en un intent desesperat per aturar el desnonament i buscar una solució temporal. La situació emocional que viu la Leila cada dia és angoixant. Perdre l'habitatge és una violència terrible per a ella i pels seus fills, si tenim en compte que la institució hauria de prioritzar, no pas els interessos de qui es lucra amb l'habitatge, sinó de qui ha de viure dignament.

Els preus alts del lloguer, el racisme immobiliari i l'absència de lleis que regulen l'accés a l'habitatge agreugen la situació de Leila i altres mares en condicions similars. La discriminació sistèmica al mercat de lloguer impedeix que moltes famílies migrants puguin accedir a habitatges dignes i segurs. La combinació d'aquestes barreres reforça un cicle de precarietat i d'exclusió, on les dones com la Leila s'enfronten a una amenaça constant de desallotjament i manca d'estabilitat. La violència institucional es manifesta en la incapacitat de les autoritats per proporcionar solucions adequades, perpetuant la marginalització i el patiment d'aquestes famílies que ja es troben en una situació de vulnerabilitat extrema.

IMPACTE DE LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL A LA NOSTRA SALUT EMOCIONAL I MENTAL

La amenaça constant de desnonament, la manca d'accés a serveis bàsics i la discriminació sistèmica generen un estat d'estrès crònic que perjudica la nostra salut física, expressen totes les participants. Les dificultats per accedir a l'atenció mèdica adequada, a causa de barreres burocràtiques i actituds discriminatòries, agreugen problemes de salut existents i dificulten el tractament oportú de noves afeccions. La precarietat habitacional, exemplificada amb el cas de Leila, exposa les nostres famílies a condicions de vida insalubres i perilloses, incrementant el risc de malalties i accidents. Els habitatges inadequats i el temor constant de ser desallotjats creen un ambient de desesperació, angoixa i inseguretat permanents que deterioren la nostra qualitat de vida i ens impedeix mantenir un estat de salut física i emocional en condicions dignes.

Emocionalment, la violència institucional erosiona la nostra autoestima i benestar mental. La sensació d'estar constantment en risc i sense suport genera ansietat, estrès, depressió i desesperança. La incertesa sobre el futur, la lluita diària per accedir a drets fonamentals i el sentiment d'invisibilitat davant de les institucions contribueixen a un estat d'angoixa permanent. Les històries compartides, com la de Fàtima, que espera respostes dels serveis socials sense poder alimentar adequadament els seus fills, mostren com aquesta violència estructural desmoralitza i desgasta emocionalment. La desesperació de no poder proporcionar allò bàsic per a les nostres famílies ens porta a sentir-nos impotents i desvalorades.

La manca de reconeixement i protecció per part de les autoritats reforça la percepció de desemparament, perpetuant un cicle de vulnerabilitat que ens afecta no només a nosaltres, com a dones, sinó també a les nostres famílies i comunitats. L'absència de polítiques inclusives i de suport institucional ens deixa exposades a un sistema que no valora les nostres contribucions, ni reconeix les nostres neces-

sitats. Aquest abandó institucional ens desposseeix de l'esperança i ens submergeix en una lluita constant per sobreviure. La violència institucional, en desposseir les nostres comunitats d'estabilitat i seguretat, no només mina la nostra salut física i emocional, sinó que també fragmenta el teixit social, perpetuant la marginalització i la pobresa.

L'impacte d'aquestes violències també s'estén a les nostres relacions interpersonals. La pressió constant i la manca de recursos poden generar tensions dins de les nostres famílies, afectant la cohesió i el suport mutu. A més, l'estigmatització i el racisme institucional limiten les nostres oportunitats de participació comunitària i social, aïllant-nos encara més. Les barreres lingüístiques i culturals, combinades amb la manca de serveis adaptats a les nostres necessitats, amplifiquen aquest aïllament i dificulten la integració i l'accés a xarxes de suport.

L'accés limitat a les oportunitats educatives i laborals, degut al nostre estatus administratiu no regularitzat, també impacta profundament en el nostre benestar. La incapacitat d'accedir a llocs de treball formals i ben remunerats perllonga un cicle de pobresa, restringint les nostres possibilitats de millorar les nostres condicions de vida. Aquesta precarietat econòmica no només afecta el nostre present, sinó també el futur de les nostres filles i fills, que enfronten barreres similars en accedir a una educació de qualitat i oportunitats de desenvolupament.

En resum, la violència institucional no sols afecta al nostre benestar físic i emocional de manera directa, sinó que també crea un entorn d'exclusió i marginalització que perpetua les desigualtats i limita les nostres possibilitats d'avançar. La manca de polítiques inclusives i de suport adequat per part de les institucions reflecteix una profunda injustícia que requereix una resposta integral i compromesa per garantir els drets i la dignitat de totes les persones, independentment del seu origen o estatus migratori.

XARXES DE SUPORT DAVANT DE LA SOLITUD I DESEMPARAMENT

Tot i que hi ha esforços significatius per part d'organitzacions comunitàries i grups de suport com la PAH, moltes dones encara enfrontem una sensació aclaparadora de solitud. L'absència de xarxes de suport institucional adequades i la manca de reconeixement de les nostres necessitats específiques ens deixen sovint en una posició vulnerable i aïllada.

Les xarxes comunitàries, com les proporcionades per Diverses 8M Girona, liderades per dones en condició de migració i racialització, tenen un rol fonamental i crucial en oferir suport emocional i assistència pràctica, de proporcionar espais segurs per compartir sense por i sense ser jutjades per la nostra realitat. Contribueixen a canalitzar vincles amb altres organitzacions quan necessitem assessoria jurídica o atenció psicològica. Tot i que els agradaria comptar amb recursos per fer-ho i per a nosaltres seria ideal que així fos, pel fet de ser organitzacions de persones que no són d'origen europeu, que també estan estigmatitzades, tenen un suport limitat per part de la institució. L'accés limitat a aquests recursos, combinat amb barreres lingüístiques i culturals, pot fer que moltes de nosaltres encara ens sentim soles a les nostres lluites diàries.

El suport de les nostres xarxes familiars, amistats i organitzacions comunitàries ofereixen un alleugeriment i són font de fortalesa en moments de crisi. Això no obstant, la manca de suport estructural i l'exclusió sistemàtica perpetuada per les polítiques i mesures institucionals reforcen la sensació d'aïllament i desesperança. La dificultat per accedir a oportunitats educatives i laborals també limita les nostres capacitats de millora i perpetua un cicle de violència i de vulnerabilitat.

Mentre les xarxes de cura comunitàries són vitals per afrontar les adversitats generades per la violència institucional, la manca d'un suport estructural adequat i la persistència de barreres discriminatòries so-

vint exacerben el sentiment de soledat. No podem oblidar que també és fonamental enfortir i implementar polítiques inclusives que reconeguin i responguin a la nostra realitat.

6.2. TARRAGONA: LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL EN SERVEIS SOCIALS I DE SALUT

La Xarxa Antiracista de Tarragona ens reunim amb diverses companyes a dialogar i analitzar col·lectivament la violència institucional que impacta a les nostres vides, en un context cada cop més desafiant que naturalitza l'exclusió, la discriminació, les desigualtats i la violència per part d'una institució que no ho reconeix.

VIOLÈNCIA AL SISTEMA DE SALUT

La pràctica de proves d'edat és comuna i acceptada per les institucions. Vam veure amb indignació com l'administració no havia acceptat els documents del país d'origen. Evidenciem que aquest context a Tarragona és, ara mateix, més violent amb la comunitat de Gàmbia. Sentim que manca aprofundir més en com aquesta realitat pot estar impactant en dones i nenes i persones que s'identifiquen com a dones, trans o no binàries. La pràctica de la violència institucional es veu clarament en quins documents d'origen són acceptats (per exemple, els de països europeus) i com reben un rebuig més intens els documents que vénen de països de l'Àfrica subsahariana. S'observa un patró clar de violència institucional quan es treu als joves en condició de migració i racialització dels centres d'acollida, se'ls invisibilitza i no se'ls assigna recursos i suport per tal que puguin tenir oportunitats d'ocupació o estudis posteriors. Les ordres de qui es pot quedar o no als centres vénen de dalt. Hi ha un gran malestar als centres arran d'aquesta lluita pels recursos que les institucions estan reproduint.

RACISME ALS SERVEIS SOCIALS QUE VIOLENTEN A DONES I A NENES

Evidenciem que, des de serveis socials, en diverses

ocasions, a les dones en condició de migració i racialització, amb o sense fills/es al seu càrrec, que arriben a la ciutat, els demanen una prova que demostrï que han estat vivint a Tarragona un any i que es poden comprometre a un pla de treball. Una participant comenta a l'espai que hi ha una ordre de l'alcalde de no cedir res a serveis socials. També es comenta que hi ha un estalvi de dos milions d'euros des de la pandèmia que no s'ha gastat en serveis socials. A més, sempre posen l'excusa, en serveis socials, que estan desbordats quan ens acostem a reclamar els nostres drets. Per exemple, veiem amb preocupació que hi ha molta joventut en condició de migració i racialització dormint al Parc Jaume I i a Serrallo, mentre l'Ajuntament fa que no veu i no assumeix mesures per tractar aquesta desafiant realitat.

EMPADRONAMENT

Ens allarguen els processos per obtenir l'empadronament i aquesta és una manera de desmoralitzar-nos i desanimar-nos per no continuar amb el tràmit. També l'obligatorietat de fer certificats de vulnerabilitat per paraitzar desnonaments genera que moltes dones amb famílies es quedin esperant aquest document, que no arriba, mentre que el desnonament és imminent. Fa la impressió que hi ha ordres d'allargar, la situació que genera la incertesa, l'estrès i la desesperació. Això és violència institucional.

ASIL POLÍTIC

Hi ha persones que esperen la condició d'asil i se'ls denega. El pitjor és que quan se'ls nega, en dos dies les expulsen del país. Són només programes d'asil perquè la institució pública es renti la cara però, en realitat, no tenen la finalitat de protegir els drets.

CAS DEL SISTEMA DE SALUT

Ens hem trobat amb situacions on no ens informen com a pacients que tenim un diagnòstic. Per exemple, una dona a qui no se li va dir que patia hemofília va rebre maltractament i indiferència, i encara més

quan va reclamar els seus drets.

Ens hem trobat situacions on, només llegir el nostre nom al centre de salut, se'ns denega una atenció mèdica correcta. D'altra banda, el desconeixement de les llengües fa que el maltractament contra nosaltres estigui normalitzat.

Observem que hi ha una solidaritat entre el personal de salut per protegir-se entre ells quan denunciem un comportament racista. Aquest corporativisme impedeix que puguem denunciar i en re-victimitzar-se queden en la impunitat.

El racisme als centres de salut genera un impacte significatiu envers les persones racialitzades i que venim d'orígens no europeus. Si a aquesta realitat li sumem que estem en situació de precarietat i que som dones, la violència augmenta. El racisme a l'àmbit de la salut està impregnat en el funcionariat d'aquestes institucions, que mantenen actituds de rebuig, menyspreu i de tracte diferent cap a nosaltres. Aquesta situació, si bé afecta a la nostra salut física, afecta també a la nostra salut mental i emocional. Per això no sentim que els centres de salut siguin un espai de seguretat o de sanació. Sentim que són un espai de violència institucional sistemàtic i a llarg termini.

IMPACTE DE LA VIOLÈNCIA A LA NOSTRA SALUT MENTAL I EMOCIONAL

Sentim una sensació de tedi i empitjorament de la salut mental davant de la impunitat amb què s'actua. Buscar les falles o trampes al sistema és una situació de cansament i indignació permanent que no acaba. Per exemple, quan evidenciem que abans s'atenen les tele-trucades a qui prem el número 1 de català que el número 2 de castellà, per més demanda que hi hagi.

La manca de presència de persones de diversos orígens no europeus i no blanques a les institucions no ens dóna la confiança de saber que se'ns respectarà els nostres drets. Se'ns col·loca en la condició de vulnerabilitat econòmica quan ens releguen només a feines de neteja, mal remunerades i amb pràctiques

d'explotació, que afecten també a nivell físic. Aquesta realitat genera que les treballadores optin per quedar-se a casa, on de vegades pateixen violència per part de les seves parelles, de manera que han de triar entre patir violència laboral o violència masculista, a causa de la manca d'alternatives econòmiques que aportin l'autonomia necessària a la nostra situació administrativa no regularitzada. I a causa de la mirada racialitzadora i racista que vivim diàriament com a treballadores, vivim en una incertesa i un estrès que hem de superar en silenci i sense rebre atenció. El corporativisme del funcionariat públic per deixar en la impunitat les seves accions racistes fa que cada cop tinguem més desesperança a l'hora d'evidenciar aquesta realitat, perquè queda en la impunitat allò que ens genera ràbia continguda i depressió. Aquesta realitat ens produeix un trauma que es passa de generació en generació i que la institució pública no posa al centre. S'individualitza l'atenció quan les dones som afectades per problemàtiques socials i se'ns aïlla. I així es reproduïx la violència institucional als nostres espais.

La situació administrativa no regularitzada és una condició d'incertesa diària, que ens manté a l'anonimat i sense drets, fet que ens produeix angoixa. La llei d'estrangeria és una política opressiva que marca tota l'estructura que podria fer possible tenir més oportunitats d'accés a la feina, a l'habitatge, a l'educació. Però no, al contrari, ens ho limita. Ens sentim soles davant de la violència institucional, mentre també en certs espais se'ns demana no anomenar aquesta realitat perquè podem afectar les direccions administratives que estan intentant fer canvis.

XARXES DE SUPORT I INTERSECCIÓ ENTRE LLUITES

Construir espais segurs és fonamental per a les que vivim aquesta realitat opressiva. Allà hi podem parlar i ens sentim més acompanyades, entre totes, per denunciar. I per crear xarxes de suport és crucial superar el problema dels egos individuals, que només esperen auto-referenciar-se, com si fossin les úniques veus, i així guanyen uns pocs espais dins dels grups polítics o dels moviments, o esdevenen referents

grats per a la institució, però que no parlen del que realment impacta a la vida de la població que viu en condició de migració i racialització.

Des de la Xarxa Antiracista a Tarragona som conscients que l'acompanyament col·lectiu contribueix a combatre la violència institucional des de dintre i fa visible aquesta realitat davant de les institucions. Hem promogut l'auto-organització entre les persones migrants, fomentant crear comunitat des del compromís individual per validar l'experiència viscuda davant de la violència institucional i que sigui un espai de veu i representació pròpies.

Considerem important donar a conèixer més les situacions de violència institucional i evitar que quedin a la impunitat. I això es fa de manera col·lectiva per no deixar soles les persones impactades per aquesta violència. L'acompanyament activista en aquest context necessita un acord col·lectiu ja que també ens acaba afectant a totes emocionalment pel que fa falta un acompanyament psicològic.

Els espais de confiança i cura comunitari com "Café Migrant" són valuosos a Tarragona, en un context on l'opressió contra les persones que vivim contextos de migració i racialització ens sentim desemparrades i desprotegides per la institució pública. També aquests espais de cura comunitari són fonamentals per generar consciència individual sobre el racisme augmentat per la violència institucional.

Fer visibles els espais de cura comunitari davant de la violència institucional és clau per enfortir els nostres espais de veu i de representació pròpia, per legitimar la nostra denúncia i que no es vegi com una experiència subjectiva individual, sinó com una acció de denúncia davant la violència que s'exerceix des dels organismes de l'Estat cap a nosaltres.

6.3. MATARÓ: SENSE DRET A UNA OCUPACIÓ I MENYS A LA JUBILACIÓ

Considerem que aquest espai d'anàlisi col·lectiu marcarà un moment important a Catalunya i Mataró. Les nostres veus seran escoltades, gràcies a aques-

ta iniciativa gestada per la **Red Migración, Género y Desarrollo**; on podrem plasmar i evidenciar les violències institucionals que com a dones hem patit i patim. Nosaltres serem les protagonistes de la nostra pròpia història. Per què? Perquè a través d'aquest diagnòstic participatiu, cadascuna de nosaltres parlarà sobre les violències i l'impacte que hem patit.

EXPERIÈNCIES VISCUTES DAVANT DE LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL

De tipus racista, quan perpetuen la racialització i estigmatitzen les dones no europees pel seu origen, llengua, cultura, trets físics i condicions de vida. En conseqüència, no som vistes com a titulars de drets, ni com a ciutadanes a les quals la institució pública, com a "titular d'obligació", hauria de garantir el compliment i la protecció dels nostres drets.

"Ens ha costat tenir local on ensenyar als nens la nostra música i ball tradicional, i fins i tot la llengua. I això que portem molts anys a Mataró, gairebé 20 anys. Aquest any va ser el nostre aniversari i encara no tenim un local. Ens en presten un dos diumenges al mes, gràcies a una coneguda." Aquesta realitat de no tenir espais per a la participació limita que es pugui generar una convivència real amb la resta de comunitats. Els espais de participació, per a nosaltres, són fonamentals perquè així creem referents i donem visibilitat a la nostra realitat i contribuïm que la societat compregui com vivim i què aportem, com a ciutadanes, a la construcció d'una vida digna.

"Durant el COVID me'n vaig anar a queixar-me que no es respectaven els protocols de grup bombolla. Només vam treballar les llatines i ens enviaven d'aquí cap allà. Ni a l'oficina, ni a l'ajuntament de Mataró, ni al Servei d'Atenció Domiciliària (SAD) ningú no ens va fer cas. Mentre les nacionals es van donar de baixa." Encara continua la mirada racialitzadora de les nostres capacitats i d'aquesta manera es condiciona qui te drets i qui no. Es desvaloritzen les nostres trajectòries professionals i se'ns col·loca en una condició de menor categoria professional, sense tenir en compte la nostra dignitat com a treballadores.

“Jo vaig tenir problemes amb la família. Vivíem tots junts. Volia anar-me’n, però m’he hagut d’aguantar, perquè per demanar pis social a l’Oficina d’Habitatge m’han dit que he de tenir NIE. Vaig acabar en un jutjat, per problemes amb el meu sogre, que em va pegar. No sabia què fer, tenia por, perquè vivíem tots junts. Aleshores, no sabia si trucar o no a la policia. Vaig trucar a la Sílvia i ella em va indicar tot el que havia de fer. Varem conciliar, al final, però jo fins que no vaig marxar d’aquella casa no he estat tranquil·la. Per això ara estic d’okupa, encara que no tingui aigua.” Aquesta és una violència institucional que, pel fet de ser una persona d’un origen no europeu, ni blanca, no es té en compte la nostra realitat, com si volguessin que visquem al carrer, sense donar solució digna al dret fonamental de tota persona, independentment del seu estatus de ciutadania, a tenir un lloc on viure. També considerem que és violència de gènere perquè moltes ens veiem obligades a conviure amb els agressors, sense poder optar a alguna solució que ens permeti sortir dels espais no segurs per a la nostra integritat física i emocional.

“La primera vegada que vaig anar a la ginecòloga em va fer molta vergonya, em va cridar l’atenció. A més, no són gens delicades i em va preguntar quant feia que no em controlava, Ja ni recordo que vaig contestar, però va posar mala cara. A sobre, em va dordre quan em va examinar i va ser molt bruta.” L’estigmatització que legitima el racisme a les pràctiques sanitàries és una realitat que enfrontem diàriament les dones que venim d’altres orígens no europeus. El personal mèdic condicionat per aquesta mirada racialitzadora ens maltracta, ens fan mals exàmens, vulnerant el nostre dret a la salut.

Econòmiques, quan són llegides i interpretades com a “pobretes”, com a “precàries sense capacitat de solvència econòmica”, “com pidolaires i dependents de les ajudes”, limitant així la seva autonomia econòmica, vulnerant els seus drets a una feina, a tenir oportunitat per sortir de la situació de precarització de la seva economia, i desconeixent altres maneres que tenen les dones en condició de migració i racialització de gestionar la seva pròpia economia, que no siguin les imposades i validades pel mercat laboral capitalista/racista.

“Jo he volgut fer cursos i buscar feina, però no puc perquè no tinc nacionalitat. Estic casada amb un espanyol, però no em poden fer els papers si no tinc feina. Quan he anat a l’Oficina de Benestar Social de Mataró m’han dit que no puc fer cursos sense NIE i que he de fer l’acollida.” Negar oportunitats per a la recerca de feina vulnera l’autonomia econòmica de les dones. Aquesta realitat invisibilitzada fa que després hi hagi l’estigma que no volem treballar. És clar que volem treballar i generar una trajectòria econòmica per enfortir la nostra autonomia econòmica. Tot i això, ens topem amb el mur de l’administració que, pel fet de ser de condició migrant, ens nega oportunitats.

“El pitjor que m’ha passat és quan em van dir a l’Agència d’ocupació ETT que necessitaven personal. Vaig anar i em van dir: tens papers? Aleshores, no. Això és per a mi, i per a cadascuna de nosaltres, humiliant.” El dret al treball no hauria d’estar condicionat per cap motiu, per això expressem que la Llei d’Estrangeria vulnera els nostre dret a tenir feina. Com pretenen que treballem si ens posen traves? Com ens diuen que amb un contracte de treball podem tenir els papers quan, en realitat, és el peix que es mossega la cua? Si no tens un contracte, no pots tramitar la residència i si no tens papers, no pots ser contractada. Això és violència institucional.

“La meua filla va ser seleccionada al concurs La Veu, realitzat per Mediaset. Havien enviat la seva vídeo-presentació i, fins i tot, va passar la prova, la van seleccionar. El dia que vam haver d’anar, ens vam arreglar i ens vam preparar per sortir. Però quan van veure que no tenia papers, la van treure.” Aquesta és una altra de les realitats injustes, discriminatòries i excloents generades per la Llei d’Estrangeria i per la manca de consciència dels qui permeten que s’aparti del reconeixement de capacitats a dones que, encara que tinguem talent, hem de viure apartades, com si la nostra vida no tingués valor ni sentit en aquesta societat.

“Cada vegada ens posen més obstacles. Jo sabia que estaven buscant personal de neteja. Li vaig dir a una amiga, però ara et demanen fins i tot un certificat amb els teus antecedents penals per poder treballar al Servei d’Atenció Domiciliària de Mataró (SAD), i l’homologació de l’ESO. No ho entenc, perquè és

una feina de neteja.” Si és dur que no et reconeixin els estudis realitzats, ho és més quan per obstacles burocràtics estigmatitzadors i racistes t’impedeixen treballar, posant requisits absurds, fins i tot per a feines que no necessiten demostrar estudis. Hi ha, al darrera aquestes decisions de la institució pública, una pràctica de violència econòmica.

“Jo no he treballat gaire al meu país, m’he dedicat als meus fills. He vingut perquè vull tenir alguna cosa, però m’està costant, ningú no m’agafa per a una feina. Vaig preguntar pels meus papers, perquè no he fet ni un tràmit, i al Servei d’Atenció a Immigrants i Refugiats (SAIR) em diuen que m’he d’esperar tres anys. Aleshores ja en tindrè més de 60.” És paradoxal l’actitud dels serveis que presten atenció a les persones en contextos de migració, quan esperem que haurien d’entendre la realitat que vivim. Per alguna cosa és un servei especialitzat i coneixedor (suposadament) dels desafiaments i de les barreres que hem de superar cada dia. Evidenciem que aquests serveis no brinden respostes adequades a les necessitats de les persones que atenen. El seu funcionariat no és conscient de les respostes que donen. Denegant una oportunitat, violen les nostres vides.

De gènere, quan pel fet de ser dones, dones trans i en condició de migració i racialització, són vistes per la institució amb una mirada limitant i estigmatitzada sobre com assumir els rols de gènere. Aleshores, les tendeixen a homogeneïtzar, invisibilitzant-ne les particularitats, les diferències i els modes de vida. O se les jutja en relació amb els “rols de gènere blanc”, per exemple, sancionant les seves maneres de maternar, de decidir sobre els seus propis cossos, de resistir les violències masclistes, d’assumir-ne la sexualitat, entre d’altres.

“Jo vull cuidar els meus fills, però no em donen feina de mitja jornada. No ho aconsegueixo, i jo vull cuidar-los. Els meus fills em necessiten.” No comprendre la realitat específica de les dones que venen d’altres latituds és tenir una mirada patriarcal i racialitzadora de la vida. Sol succeir en aquestes situacions que les dones ens veiem en la necessitat d’agenciar-nos, des de les nostres pròpies estratègies, ingressos econòmics fora del “mercat laboral”

i en unes condicions que, quan són valorades pels serveis socials, es pensen que no ens estem fent càrrec de les nostres filles o fills. I llavors ens sancionen, en comptes de contribuir a generar alternatives de feina que s’adeqüin a la realitat diversa de les dones. Aquesta realitat no és una situació concreta en un lapse de temps, és sistemàtica i constant. Per tant, l’estrès que genera és alt i ens acaba emmalaltint.

Edadistes, és aquella violència que està impactant actualment a la vida de les dones migrants que, havent assumit treballs de cures i que actualment es troben en edat de jubilar-se, però sense la possibilitat de rebre la pensió de jubilació, pel fet de no complir amb el temps regulat a les normatives .

“La violència edadista m’ha afectat moltíssim. M’afecta perquè jo, encara que amb nacionalitat, amb 65 anys no em podré jubilar, perquè de vegades no he aconseguit feina. Si espero que em donin una ajuda amb 65 anys, no me la donaran, perquè per això el meu marit hauria d’estar cobrant 700 euros. Per això no tindrè res. A nivell familiar, els meus fills tampoc no poden demanar ajuts per la suma de les nòmines de les persones que viuen a casa.” La realitat d’aquesta situació és que les dones ens quedarem sense percebre una pensió de jubilació, generant un empobriment i un debilitament de la nostra autonomia econòmica a la nostra vida, com a dones grans. Aquesta situació de dependència econòmica es pot agreujar si emmalaltim o si l’entorn familiar on estem perd capacitat econòmica. Serà una realitat més greu per a les dones que no tenen família aquí, les que viuen soles i que han anat treballant en allò que han aconseguit i sense contracte.

“El Servei d’Atenció Domiciliària de Mataró abans, tenia moltes persones usuàries, però ara ja no m’en donen. Dec hores, els demano que em donin més usuàries, perquè jo tinc experiència per acompanyar-les, però ja no tinc resposta.” La mirada edadista de les nostres capacitats laborals limita fins i tot que puguem treballar i enfortir la nostra autonomia econòmica. A partir de certa edat ens veuen amb poques capacitats per exercir una determinada feina i si per a les dones en general és difícil, per a les que vivim en condició de migració i racialització es com-

plica més, no només perquè es tracta de defensar hores laborals en feines summament precaritzats, sinó també pel racisme sumat a l'edatisme, que ens veu com un destorb en qualsevol espai laboral.

“Em feia mal l’esquena, vaig anar als especialistes en la sanitat pública, jo esperant que em donés alguna solució. Em van dir que la meua malaltia es diu edat i que he de conviure amb el dolor i ja està. Només m’ha donat pastilles. Jo vaig sentir que s’estava rient de mi.” Aquestes actituds per part del funcionariat en l’àmbit de la salut evidencien quanta insensibilitat hi ha cap a les nostres vides, quanta manca d’ètica professional i sentit de complir la seva missió de garantir drets. Enmig del dolor físic, patim el dolor emocional de ser maltractades i desprotegides per la sanitat, veient aquest espai com a no segur i violent.

Capacitista, quan la institució pública no reconeix la formació tècnica i professional de les dones migrants que porten d’origen, havent de començar des de zero a demostrar les seves capacitats professionals i tècniques. A més, haver de fer tràmits llargs, tediosos i costosos per obtenir una homologació del teu títol, sense tenir en compte que tenen experiència laboral prèvia en origen.

“Jo tenia el meu diploma de comptable. Com que a Mali no hi ha conveni amb Espanya, és millor estudiar aquí des de zero; no volen el diploma d’un altre país. Vaig desistir i em van recomanar des del Servei Ocupacional de Mataró (SOM) per treballar en un supermercat nou i jo vaig dir a la noia que vaig estudiar per a comptabilitat. Tot i així, ho vaig intentar i no em van acceptar després de les capacitacions i recomanacions per l’idioma.” El reconeixement de sabers, de trajectòries professionals i tècniques, que portem des dels nostres territoris d’origen no signifiquen una oportunitat laboral per a nosaltres en un context institucional que ens racialitza. Al contrari, es menysprea i es desvalora. Davant els ulls del funcionariat públic dels serveis ocupacionals som persones sense formació, sense criteri professional i ens tracten com a ignorants. Aquesta és la cara de la violència institucional a les oficines d’ocupació.

“No vaig arribar a homologar el meu títol mai. És més

fàcil estudiar alguna cosa nova que homologar-ho, i d’això en són conscients al Consorci d’educació de Mataró.” Aquesta exclusió permanent de no reconèixer la nostra formació universitària evidencia el racisme epistèmic que impacta a les nostres trajectòries formatives i professionals dels qui venim d’altres territoris no europeus. Hem de començar de zero, com si no tinguéssim una vida anterior, com si no seríem tot allò que hem après i que fins i tot hem aplicat al nostre camí professional abans de viure aquí.

“La primera vegada que vaig anar al carrer Castaños, al Servei d’Ocupació de Catalunya–SOC, em va xocar de veure que la senyoreta de l’oficina de treball m’havia posat que no parlava bé castellà. Va posar al meu expedient castellà mitjà. I quan li vaig dir que jo tenia estudis superiors va fer una cara... però ni així va canviar les dades.” La negació de la nostra capacitat epistèmica, el menyspreu que ens tenen per ser d’un altre país no europeu i la no validació de la documentació que ve donada per l’administració pública del territori d’origen, mostra el grau de violència racista que es pot donar sense necessitat que hi hagi amenaces o agressions físiques contra la nostra integritat. És una negació no només de les nostres capacitats, sinó de part de la nostra trajectòria de vida i de la nostra història.

“Quan vaig arribar vaig venir molt motivada per homologar el meu títol, em vaig quedar per la meitat. Segons el Consorci d’Educació de Mataró, havia de fer pràcticament la meua carrera de nou. És molest i costós, vaig decidir certificar-me en una altra cosa. Jo era advocada al meu país. Quan parles amb les institucions, et bloquegen. No és no. Et demanen tants requisits, contractes papers...” Quedar-se en silenci davant d’aquestes violències és deixar en la impunitat aquestes situacions i els seus responsables. Per aquest motiu, denunciem que l’homologació de títols forma part de l’estructura colonial que sanciona els nostres sabers i capacitats i ens col·loca en una zona de no-existència, com si les nostres trajectòries tècniques i professionals no tinguessin validesa, ni tinguessin el nivell educatiu europeu.

Adulto-cèntrica, quan qualsevol legislació, procediment, actuació o omisió procedent dels poders

públics, o bé derivada de l'actuació individual del professional, comporti abús, negligència, detriment de la salut, la seguretat, l'estat emocional, el benestar físic, la maduració correcta o que violi els drets bàsics de la infància i/o la infància. Aquella acció que no té en compte la capacitat de decisió emocional i la veu pròpia de la infància davant de situacions d'opressió.

"La meva filla juga bàsquet, però jo ho he comprat i pagat tot, sense cap ajuda. És campiona i una vegada la professora em va dir que havia d'agrair-ho a l'escola. Jo li vaig dir que no, que jo li he pagat les classes i és el meu esforç. L'escola no li va donar res. La meva filla gran gairebé ho deixa perquè la professora deia que no serviria, però jo li vaig dir a la meva filla que no fes cas a la seva professora." (Escola pública Mataró). El racisme a la institució educativa va acompanyat d'una pràctica adulto-cèntrica, on minimitzen les capacitats cognitives de les filles i fills de les famílies en condició de migració. És una manera subtil de minar l'autoestima i el desenvolupament cognitiu de la infància i de l'adolescència quan, de fet, l'escola hauria de ser un espai per enfortir-la i donar-li seguretat

"El meu fill es va posar molt malament. Jo no tenia ni la targeta sanitària, però me'n vaig anar a l'hospital. Ens van atendre, però van trucar a algú perquè firmés un document perquè deia que el meu fill no podia viure així. Jo els vaig dir que no signaria res. Això també em va passar quan les professores em van dir que no em preocupés si em feien fora, al carrer, que elles podien cuidar dels nens. Jo els vaig dir que gràcies, però que els meus fills són meus." (Urgències Hospital de Mataró, Escola pública Mataró). Quan et trobes amb aquestes experiències i les vius en primera persona, ningú s'imagina la magnitud del mal emocional que no només pateix la mare, sinó també les seves filles. Com si la vida de la infància i l'adolescència es pogués "mantenir" amb donacions i superar la ruptura de la família. Ningú no comprèn que aquesta situació genera un trauma i és una violència.

"Hem d'anar amb compte perquè tinc una coneguda, que va anar a demanar ajuda per als seus nens i li van sortir dient que si no podia cuidar als seus fills se'ls emporten els assistents. Ella va anar a Càritas

perquè li donessin suport, perquè estava sola amb el seu fill i volia una ajuda per inscriu-re'l a l'escola bressol, perquè l'ajudessin a pagar-la. Però li van insinuar que el millor seria que dones al seu fill. Com ells creuen que no podràs, et diuen que els hi donis el nen" (Càritas Mataró). Les organitzacions que treballen a l'administració pública en programes d'atenció a les famílies migrants que estan en condició de vulnerabilitat estan socialitzades en el mateix modus operandi que la institució, on es considera la sustracció de la custòdia com una acció legítima per tal de protegir la infància. Les porten a cases d'acollida, trencant l'enllaç amb la mare, només perquè està en condició d'empobriment. Mentre els programes d'acollida a menors comportin el guany, per cada menor, d'un percentatge de diners no s'entendrà, dins la pròpia administració, que seria millor dedicar aquests diners a generar iniciatives d'enfortiment econòmic per a les dones, per ajudar-les a tirar endavant, amb la seva família, i sortir de la condició de vulneració que posa en perill la unitat familiar.

"Justament, a la meva nena, per no ser tan participativa com els d'aquí, la van fer repetir, per ser cohibida. Tot just feia uns mesos que havíem arribat. La van endarrerir per no ser espavilada. Alejandra, la meva filla, em va dir: mami jo parlo, però com que no crido, no em fan cas" (Escola pública Mataró). El grau de violència que pot suposar ignorar, apartar i desvaloritzar una nena que està intentat pertànyer a una comunitat educativa evidencia la manca de protocols a les escoles i la presència de racisme a les pràctiques del professorat.

"No puc portar-me el meu nebot, que és al Perú. Jo l'he criat, perquè no té la mare. Però jo sóc la seva mare. Si, en realitat, no tinc ni feina per mantenir-me, com l'he de poder portar? No sé com m'ho faré i a servei social no em van donar cap solució." (Servei social). Al darrera del procés de reagrupació familiar, que es considera només com un mecanisme de tramitació amb requisits estrictes que han de ser completats, hi ha una lògica d'opressió envers les famílies, atès que no es té en compte la diversitat de realitats i contextos que hi ha al voltant de la reagrupació. Aquestes experiències generen angoixa, estrès i desesperació a les famílies, que es veuen im-

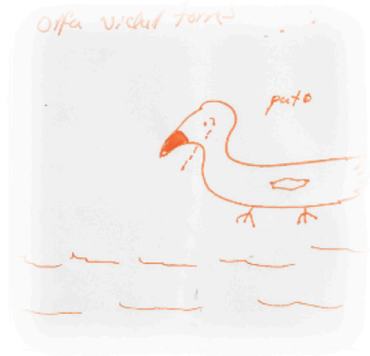
pedides de reagrupar-se.

"La meva amiga té la seva filla i el seu nét sense papers, des de fa 7 anys, i ella té NIE. Vam anar a l'oficina de Benestar Social per demanar cita, però la noia va sortir traumatitzada perquè la van tractar malament i

no ha volgut tornar." El maltractament a les oficines de l'administració pública en l'àmbit social és una realitat sistemàtica. Aquesta situació impedeix a les dones poder fer una denúncia. Al contrari, genera desconfiança i por de repetir l'experiència.

DAVANT LA REALITAT OPRESSIVA, LA NOSTRA SALUT MENTAL I EMOCIONAL S'IMPACTA

"Jo sóc alegre, però estic decebuda i trista, intento animar-me, però de vegades la tristesa m'envaeix en veure que la meva filla no pot complir el seu somni. Em fa por entrar en depressió i per això ballo per oblidar, però en el fons estic com l'ànec (del dibuix). Per sort, ballar i mantenir-me activa evita que em faci mal el cos."

"Estranyo casa meva i, de vegades, no sé què faig aquí. Vaig confosa, però tinc esperança, malgrat que tinc molta inseguretat. La papallona (dibuix) és perquè la sento a l'estómac. Sento com papallones quan he de bregar amb aquestes experiències a les oficines de la institució, sento que se'm regira l'estómac. Els meus fills em recolzen i em motiven des de lluny. Com que ells ja són homes grans, jo tinc més nostàlgia del meu gosset i els meus fills em diuen que els he canviat pel gos. Encara que no ho creguin, jo pateixo pel meu Terry"

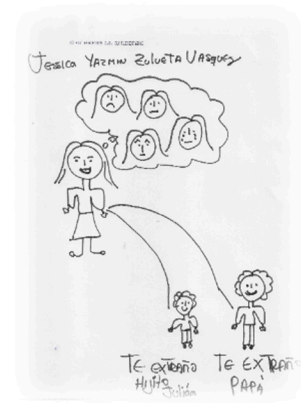
"Sobreviure no és vida. Jo sóc jove, no tinc problemes, però em preocupa tot el que esteu dient ara. Jo vull viure, tinc fe i això em controla l'angoixa. Tot ho deixo a la mà de Déu, ell és la meva fortalesa." A la Maruja, que és molt positiva i vol donar suport a les seves companyes, els testimonis l'aclaparen i s'expressa: "però això què és! Per déu!". Fins i tot, quan li diuen que ella no viu en un pis, sinó en una habitació, ella considera que viu en un pis i que no està en la mateixa condició que les seves companyes. Aquesta diferent opinió inicia un petit debat sobre com percebem la nostra realitat"

"Jo vaig entrar en depressió fa un temps i vaig tenir una assessoria psicològica privada perquè em vaig omplir de ràbia. A partir d'això, van començar els meus mals físics. Una fibromiàlgia, un mal a la columna per les cures, infiltracions al genoll i ús del bastó, perquè les cames ja no m'aguanten. Però estic lluitant, perquè sóc una tigresa"

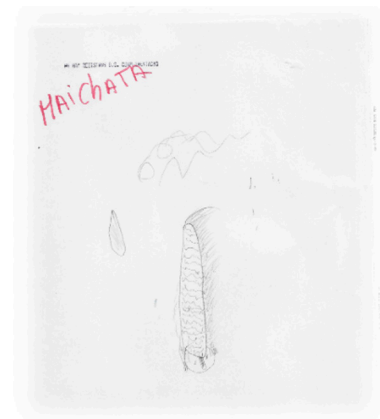
"A mi em venen ganes de plorar molt seguit, perquè allà he deixat el meu nebot. Sempre penso que li pot estar passant. Aquest pensament no em deixa viure tranquil·la. Trobo a faltar molt a la família. Aquest sentiment em fa estar cansada i nerviosa en el meu dia a dia."

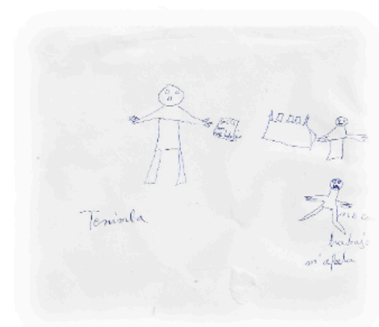
"Jo porto dues setmanes a Espanya, i vaig pensar que seria més fàcil. Però trobo a faltar molt a la família. Estic com perduda, no conec els carrers, no em puc moure sola, no puc anar a Barcelona i em sento ansiosa."

"Jo sóc una dona molt forta, físicament estic bé i em sento com un peix de la meua terra, perquè l'estranyo, però jo sé que he d'estar aquí, perquè és el millor per als meus fills. He fet moltes coses per ells, però em sento desorientada. Sé que encara no he fet el que vull. M'agradaria aprendre costura, però no tinc temps i em fa sentir impotent, perquè el temps se'n va."

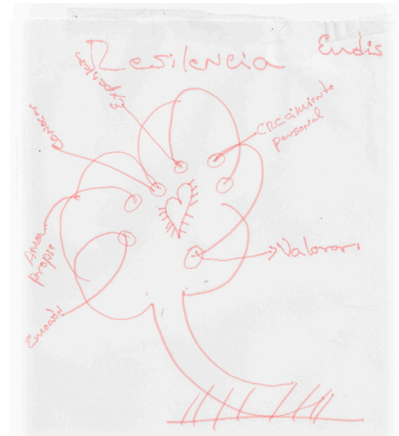

"Jo el que sento és impotència, desesperació, perquè no puc aportar a casa meua. No poder comprar ni una barra de pa em molesta i això em fa sentir inútil i jo sóc una molt bona treballadora. Quan em rebutgen a les feines, em sento molt malament."

“Quan vaig arribar em vaig desmotivar molt perquè jo tenia molts somnis. De vegades penso si em quedaré o no a Espanya, perquè sento que no podré aconseguir allò que m’havia plantejat i em venen ganas de tornar. Però jo, malgrat l’edat, intento sobreposar-me a aquest sentiment. He treballat fent cures al Perú, a l’Argentina i al Brasil, però mai m’he sentit tan malament com aquí.

Una de les coses que afecten la salut és la ràbia. Per què les persones es deterioren? Perquè el teu organisme va assimilant el que és negatiu. Estem intoxicades de cortisol. Jo segueixo la Marian Rojas, per cuidar-me”

“A mi em venen molts baixons. Ja al Perú vaig tenir un episodi d’ansietat i aquí em fa por arribar a aquest punt. He començat a somatitzar els dolors al coll, tinc espasmes a l’esquena, he arribat a fer servir collarí perquè m’afecta les cervicals. Tinc molta pressió als músculs del coll, per l’estrès. Sento que tot just no me’n surto d’una, que ja entro a l’altra. La meva fe em manté.”

SÓN NECESSÀRIES LES XARXES DE SUPORT DAVANT DE LA REALITAT OPRESSIVA

La realitat de solitud, de desarrelament, de tenir la família lluny, d’haver de resistir davant de la situació de violència institucional, agreuja el malestar de les dones. La manca d’oportunitats deguda a la situació administrativa no regularitzada limita la seva autonomia física, emocional, econòmica i política, i genera incertesa. La manera com des de les institucions i des de la societat de país de destinació es llegeix i interpreta la realitat de les dones migrants està permeada de racisme, de discriminació de gènere, d’edatisme i d’altres prejudicis que no contribueixen a generar les millors condicions, fet que els alimenta discursos d’odi i falsedats relacionades: que les dones migrants només van al darrera dels ajuts socials, que no volen treballar... Tot seguit, compartim algunes experiències que reflecteixen la seva situació emocional i mental.

“Jo vaig recolzar la meva filla, li vaig posar un productor allà, a Colòmbia, perquè ella és talentosa. Li van fer un vídeo, i fins i tot un disc. La vaig portar aquí, a Espanya, perquè jo volia que complís els seus somnis. Llavors, per a mi ha estat molt dur que la rebutgessin a “La Voz”. Tot el que vaig guanyar, ho vaig gastar en la producció. Jo segueixo recolzant la meva filla amb els seus somnis. Ara és a Bilbao i jo a Barcelona. Ttristament, ens hem hagut de separar, per mirar que ella pugui seguir endavant. I això ha estat el més dur. Em vaig sentir sola, no vaig poder comptar amb ningú. Ara surto a caminar, per treure-m’ho de dintre. També ballo. Cal ser optimista.”

“De tenir una casa, ara no tinc res. Quan em veig en una habitació, que no és la meva, em demano què hi faig aquí. Si jo tinc el meu jardí, la meva casa. I crec que ho acabaré perdent tot. Em sento sola. No m’han acompanyat. Per això he perdut dos anys en el quals hauria pogut fer els meus tràmits. No m’han orientat i jo no sóc una persona a la qual li agradi insistir. Però sempre dic a Déu que es faci la seva voluntat. Ara em

recolzo en la meva amiga. Sortim juntes, ballem. Amb Déu, tot es pot.”

“Jo vull capacitar-me i no puc. Llavors treballo, precàriament, amb la por que algun mes no decideixin pagar-me o que es mori l’avi que cuido i em quedi completament desemparada.”

“No he pogut tenir la meva casa pròpia i, de vegades, tinc ganes de matar al meu marit, per no haver pensat en el futur. Jo sento que acabaré en la meva vellesa pobra, que no m’han donat alternatives. Amb tot el que he treballat, només puc optar a que els meus fills em mantinguin. I em fa ràbia. També sé que físicament estic desfeta. Si ara estic així, no em vull imaginar als 70.”

“La família s’ha separat. Aquí no consideraran que he criat el meu nebot, així que no el podré reagrupar i portar-me’l. Ara no tinc ni per a mi. Tinc quatre fills, dos meus i dos del meu marit. No estic produint ingressos. Només treballa el meu marit i jo em recolzo en ell. La càrrega de treball li passa factura.”

“Tinc el cor partit perquè tinc un fill a Colòmbia de 19 anys. El vaig deixar amb 17 anys. Sempre penso en la família que vaig deixar allà i que els he de recolzar econòmicament. I si no en tens, no pots. I et sents malament. No sé quan el podré portar”.

“Tinc la meva mare malalta i no la puc portar. No li explico res del que estic passant aquí. Sempre penso en la família que es va quedar allà”.

“Porto dues setmanes aquí i ja em sento perduda. No sé si em van creure quan vaig dir que estava casada amb un espanyol, o si pensaran que m’hi he casat per interès. Jo no vaig pensar que seria així. Això m’ha xocat molt i temo que si intento demanar ajuda pensin així de mi. Estic sola. Amb ell em sento insegura.”

La situació administrativa regular no garanteix que la situació de discriminació i opressió s’acabi. Posem l’exemple d’una de les participants nacionalitzades, però que té un treball precari. “Encara que tinguis la nacionalitat et tracten com un immigrant. Mai no seràs d’aquí. Per això els de l’ajuntament t’envien al servei

d’acolliment. Totes les que tenen NIE són tractades igualment com a immigrants i ens discriminen. Tenir nacionalitat tampoc no et lliura de patir violències”.

“Jo vull que els meus fills no perdin la seva cultura, però aquí no ens entenen i ells per estar forts s’han de sentir orgullosos d’on són. A mi m’ha fet por que els meus fills siguin rebutjats a l’escola pels professors. Per això vull que se sentin orgullosos del que són. El meu marit i jo ens hem quedat sense menjar per donar a la nostra filla el seu somni, el bàsquet, malgrat que la meva filla hagi volgut abandonar, a causa dels comentaris racistes de la professora.”

“Jo sento que no apporto. Sento que no progressem, per culpa meva. Jo vull donar més coses als meus fills, classes particulars, passejades, excursions... Però com que només treballa el meu marit, no podem.”

“Jo només aguantaré un any més. Si no canvien les coses, hauré de tornar. I serà un problema per a la meva família. Hauré de deixar enrere de nou els meus coneguts i amics. Sento que no pertanyo enlloc.”

“Tinc problemes familiars interns i externs que només s’han vist empitjorats pel fet de no tenir oportunitats. Jo no em pensava que acabaria vivint d’okupa. Això em provoca estrès i de vegades li dono la culpa al meu marit, per haver-nos portat aquí. Però el pitjor és que els meus fills estiguin afectats per tot això i no pugui fer gaire per ajudar-los. Perquè ni tan sols podem tornar. A banda que ja tenen les seves vides i amistats aquí.”

Malgrat que ens impacten les opressions, nosaltres ens convertim en persones resilents. Per més violències i situacions complicades que vivim, sempre ens aixequem. Si ens aixequem sentim ganes de transformar allò que més ens preocupa. Ens han fet enfortir les emocions. Valorar allò que tenim. Quan es plora per l’experiència viscuda, posem en valor la nostra enyorança del que deixem. Aquestes experiències, si estem juntes, les podem superar per tirar endavant. Moltes ens preguntem: per què sóc aquí? I, passat un temps, sentim la raó per la qual estem aquí: perquè des d’aquesta experiència podem generar sabers. “On vaig, faig amistats. Em fico en cur-

sos, em vinculo amb altres persones. Això fa que la meva ment estigui ocupada. Hem de buscar opcions i solucions. Tenim la capacitat de transformar la nostra realitat, si ho fem juntes. No hem de tenir por”.

6.4. GRANOLLERS: RACISME INSTITUCIONAL A LA SALUT, HABITATGE I L'EDUCACIÓ

A Granollers compartim una anàlisi col·lectiva de dones originàries de països de l'Àfrica subsahariana i del Magreb. La majoria portem vivint a Espanya entre dos i més de trenta anys. També joves que són nascudes a Catalunya. Majoritàriament, estan en situació administrativa regular, amb NIE. Algunes estan casades i altres solteres.

EXPERIÈNCIES VISCUDES DE VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL

Diverses de les anàlisis compartides van evidenciar que la violència institucional la viuen sobretot en l'àmbit de la salut, de l'educació i de l'habitatge. Són tres àmbits clau que limiten drets importants per a les dones negres.

“Em trobo amb dificultats econòmiques després de perdre la meva feina per haver-me quedat embarassada de bessons. I, simultàniament, la meva parella va patir un ERO. He anat als serveis socials i em van dir que no podia rebre suport perquè tinc un cotxe. Va ser un pretext sense justificació. Va ser una situació de racisme i la vaig viure com una experiència violenta. I ja no he volgut tornar a aquestes oficines.” El racisme contra les dones negres té més virulència perquè de ple, a l'administració pública, et fan sentir diferent. Des de la manera com et miren, com es dirigeixen a tu, com t'interpel·len i els termes que utilitzen per discriminar-te. Aquestes experiències no són tractes injustos diferents. Són una forma de violència que provoca un malestar, perquè no només és l'experiència del racisme, sino que és la negació de drets, la negació d'oportunitats.

“Em van treure la custòdia dels meus dos fills. En

esmentar que desitjava el divorci, el meu ex-marit em va dir que em faria la vida impossible. Ell em va enregistrar corregint els meus fills i va fer veure que els maltractava. En iniciar el procés de divorci, el meu ex-marit va utilitzar les imatges per interposar una denúncia. Aleshores, vaig ser detinguda i vaig tenir un judici ràpid, en el qual se'm va assignar un advocat d'ofici que em va preguntar per quina raó no me'n tornava al meu país. Vaig ser condemnada a vint mesos amb una ordre d'allunyament i em van fer signar un document, sense entendre'l. En aquell acord, el meu ex-marit es quedava amb la custòdia i jo li havia de passar la pensió. Com a conseqüència de tot això, em vaig quedar sense casa i em van caducar els papers. Pel fet d'haver de contribuir econòmicament amb la pensió dels meus fills, i pel fet d'estar sense papers, vaig anar a serveis socials, que durant dos anys em van estar convocant constantment. Però, en canvi, no em van recolzar per aconseguir una feina.”

“Estem cansades que excloguin a les nostres filles de l'educació. Des que a l'escola va augmentar el nombre d'alumnat migrant negre, van declarar el centre com d'alta complexitat, fet que ha generat que es torni un gueto. El professorat no es preocupa per l'educació de les nostres filles. És com si fos una escola apartada de la resta. Com si pel fet de ser pobres i migrants també fóssim famílies problemàtiques. Aquesta realitat fa que els nostres fills se sentin apartats de la societat. I així els ho fan entendre. I jo no ho veig bé. Això acaba afectant a la seva salut emocional.”

Durant les Proves d'Accés a la Universitat es va justificar el racisme institucional contra una estudiant negra discapacitada pel fet que deien que necessitava estar hiper-vigilada per la seva condició quan, en realitat, el que va passar és que se'n refiaven. Això va provocar una situació de violència que va fer que no pogués fer l'examen amb tranquil·litat.

Totes les participants a l'estudi coincideixen que als centres de salut reben un tracte degradant. El personal de salut es burla d'elles i no les té en consideració, ni se les respecta. “Ens tracten amb menyspreu, com si no fóssim persones. Aquesta realitat s'agreuja quan ens parlen en termes que costa de comprendre, pel tema de l'idioma, i no compten amb un servei de me-

diació intercultural". I, en comptes de tenir empatia, es burlen d'elles o les maltracten amb actituds racistes.

"No em sento segura quan vaig a un centre de salut. Em miren malament, em tracten amb menyspreu, m'alcen la veu, o em fan sentir com si fos ignorant. El pitjor és que si els confrontes, després no t'atendran. Aquesta violència és constant, no només la pateixo jo, sinó també les meves altres amigues que viuen al barri, que pel fet de ser negres i migrants són tractades així. Per això, quan sento angoixa o malestar, no és per la meua salut sinó pel que sento quan vaig al centre de salut."

"L'accés a l'habitatge és un problema per a nosaltres, les persones negres. Ningú no ens vol llogar un pis. Només pel nostre color de pell ja ens incapaciten per llogar un habitatge. I encara que tinguem diners per pagar el lloguer, ens ho neguen. Quan hem anat a l'Ajuntament per queixar-nos d'aquesta realitat, ens han respost que no hi poden fer res perquè és decisió dels propietaris. On és la protecció del nostre dret a l'habitatge?, ens preguntem".

"També amb els pisos de protecció oficial. Sempre ens donen els pisos en condicions pitjors a les persones negres. Amb humitats, amb les estructures en mal estat. És com si la nostra vida no valgués. Com si mereixem les pitjors condicions. Això és racisme institucional en l'habitatge. És una forma de violència que volem denunciar."

Moltes han viscut situacions de desnonaments per part de l'administració pública. "No tenen pena de les criatures. Ens fan fora, al carrer, com si fóssim coses inservibles. Ni tan sols ens donen la possibilitat de refer la nostra vida. És com si ens possessin fronteres dintre del propi país on vivim. No desitjo a ningú viure un desnonament, és dolorós perdre el lloc on vius. És dolorós veure que els teus fills petits ploren mentre la policia arriba i que, sense que els importi res, et violenten. Sense que els importi que hi ha nens. Aquesta violència és molt cruel i no s'hauria de permetre"

"Com a joves, podem dir que sentim molt forta la violència racista a l'espai educatiu. Des de la direcció, el professorat i l'alumnat. Ningú no fa res. Hi ha

burles, comentaris, amenaces, menyspreu, desvalorització de les nostres capacitats. Hem de viure a la defensiva. Quan anem al centre educatiu és com si anéssim a un lloc on hem d'estar forts, per no deixar que ens facin mal. Això ens impedeix prestar atenció a les classes. I ningú es posa a pensar com el racisme afecta la nostra salut mental, ningú ens pregunta com estem. Només diuen que nosaltres no volem estudiar, quan en realitat és la mateixa realitat de l'escola la que ho impedeix."

LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL ÉS UNA AGRESSIÓ A LA NOSTRA SALUT EMOCIONAL

La majoria de nosaltres està angoixada, enfadada, amb por i ràbia. Ens sentim incompreses per una societat racista i per la impunitat que hi ha al davant de la violència institucional racista.

El racisme institucional ha generat situacions de depressió en moltes de nosaltres i a les nostres famílies i, com a conseqüència, també es genera malestar físic. "Vaig viure una situació molt violenta als serveis socials. No la vull explicar perquè em poso nerviosa. Només els puc dir que em genera molta ansietat haver de dirigir-me a aquests serveis. Tinc un fort rebuig i una vergonya per no haver fet res i per sentir-me així, mentre tot passa com si res entre aquesta gent que hi treballa."

"Ens diuen que perquè no marxem al nostre país, que no hauríem d'estar aquí. Que aquest país no és per a nosaltres. Mentre ens diuen això, ens miren com si ens odiessin. Com si el nostre color de pell els molestés. Des del moment que entrem a les oficines ens maltracten amb la seva actitud. I quan diem que és violència, ens diuen que som conflictives, exagerades, que violència és quan et criden, quan t'amenacen o quan t'agredeixen físicament. Però no comprenen que la violència també és psicològica. I a la institució pública hi ha molta violència psicològica i també verbal i racista. Aleshores, m'indigno quan em diuen frases com que ja passarà, que ja s'ha disculpat, que ho va fer sense voler, que no se n'adonava. És que no és una actitud, és una violència que és a

tota la institució pública. Sento ràbia, molta ràbia”.

Nosaltres les dones negres, precisament per aquestes realitats que ja vivim, ni ens plantejem anar als serveis socials, perquè no volem que ens maltractin. No volem sentir aquesta violència, no volem deprimir-nos i quedar-nos amb angoixa. No ens volem exposar a aquesta violència.

Ningú s’imagina la ràbia i la frustració que sentim quan rebem un tracte violent i humiliant per part de l’administració pública. Per no parlar la llengua. No s’imaginem quin és el nivell de menyspreu. Se’ns atura el cor. De vegades, no volem plorar per evitar que vegin el mal que ens fan. És una violència i una injustícia.

Ser negra en un país de blancs on s’odia a les persones negres és un perill. Quan surts al carrer, quan ets al transport, quan ets als centres de salut, buscant un habitatge, quan ets en un centre educatiu, siguis alumna o mare d’una alumna. No et sents segura, aquesta és la nostra realitat.

LES NOSTRES XARXES DE SUPORT

La companya que va perdre la custòdia, va explicar haver-se sentit abandonada pels poders públics. A la condemna li van imposar un curs i un seguiment psicològic. Si no fos perquè està vinculada a una organització, la situació hauria estat més complicada.

“El desnonament, per a mi, va ser una violència econòmica molt dolorosa i, feliçment, vaig tenir una xarxa de suport, gràcies al fet que, des de Xipre, em van permetre accedir a un acompanyament psicològic. Més tard, em vaig unir a organitzacions com la PAH, per sensibilitzar altres persones, i vaig recuperar la meua força per continuar resistint.”

Quan vaig patir racisme, durant les Proves d’Accés a la Universitat, vaig tenir el suport del meu centre d’educació. Vaig passar per un llarg procés, per exigir justícia, amb una organització antiracista, i davant el Síndic de Greuges, que va durar anys. La única resposta va ser “que els sabia molt de greu aquella experiència”. I tot va quedar en la impunitat.”

Totes les participants valoren que l’existència d’organitzacions de dones migrants és important perquè són espais de seguretat i d’acompanyament davant de la violència institucional. “Perquè entre la nostra comunitat podem sentir-nos en confiança per expressar sense por el que sentim. Ens agradaria que les organitzacions de dones migrants tinguessin més recursos, per tenir suport psicològic i jurídic, i que siguin dones migrants les que ho facin, perquè ens comprenen millor, perquè saben de què parlem”.

“La comunitat també és important. Ens donem suport davant les dificultats, ens aconsellem i veiem la manera com sortir dels problemes. Sinó fos per la comunitat, el racisme institucional ens faria molt de mal.

6.5. BARCELONA: VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL VULNERACIÓ SISTEMÀTICA DE DRETS

Les anàlisis de les participants estan textualment transcrits per preservar l’autenticitat de la història que explica la seva experiència davant de la violència institucional. Tot i això, es va decidir englobar-les en descripcions narratives en tercera persona del singular, intercalades amb transcripcions literals. Per facilitar-ne la lectura i preservar la identitat, s’adjudica la inicial del seu nom, per diferenciar les experiències. Les participants són originàries de diversos països de l’Abya Yala, la majoria d’elles amb més de tres anys de residència i en situació administrativa regularitzada.

C. Defensora de Drets Humans des dels 16 anys a Colòmbia. Va venir com a sol·licitant d’asil, per haver estat víctima de violació per grup armat.

F. Migrant vinguda del Brasil fa diversos anys, amb l’objectiu d’estudiar i progressar.

M. Va migrar fa 11 anys amb un visat d’agrupació familiar. Va venir-se amb la seva filla menor per reunir-se amb el seu marit, colombo-danès.

K. Vé de Colòmbia i viu en parella, en un habitatge ocupat.

N. Ve de Colòmbia, té 58 anys i pateix epilèpsia.

KR. Ve de Colòmbia i té 25 anys. Va venir amb estudis universitaris i no els va poder homologar.

A. Va venir de Xile. Viu amb la seva parella i el seu fill.

CP. Ve de Colòmbia i, pel fet d'estar sense papers, es troba amb pocs ingressos i amb treballs precaritzats.

NM. Ve del Perú.

EXPERIÈNCIES VISCUDES.

A les experiències compartides es van identificar diverses situacions de violència institucional: maltractament verbal, emocional i psíquic per raó de gènere i per raó d'origen, exercint abús de poder i prevaricació, a més de la burocràcia i la mala gestió. Les institucions implicades afecten tant a les oficines d'estrangeria, amb el periple per aconseguir els papers; com al tracte rebut en el l'accés als centres de salut; com al procés d'homologació de títols a la universitat, a l'escola primària o al consistori d'educació; també a l'ajuntament, a serveis socials i a l'Institut Municipal de l'Habitatge, a més de Creu Roja. Algunes participants van detallar les situacions des del principi o durant el transcurs de la sessió, d'altres es van explicar en línies generals.

C. explica que només baixar de l'avió se la va increpar amb preguntes per part de **migració**. Ella va venir sense saber que portava una malaltia de transmissió sexual, producte de la violació. Tenia molta sang i al CAP li van diagnosticar infecció d'úter. Però no li van poder prescriure medicació fins no estar empadronada, i a l'**ajuntament** no la volien empadronar. La funcionària li va dir: *"has de tenir en compte que els processos migratoris requereixen un temps"*. Ella manifesta: *"Em vaig ensorrar, el món em venia a sobre. Pensava que com podia ser que aquesta persona de l'ajuntament no pogués entendre la meva situació i posar-se al meu lloc"*. Al final va perdre l'empadronament, però una metgessa del CAP li va aconseguir la medicació. Tot i així, el tractament tardà li va produir unes seqüeles fins a dia d'avui. Actualment, està sota

tractament psiquiàtric i psicològic.

C. explica que, en arribar, el programa social de **Creu Roja** que ella esperava, com una solució per pagar deutes i treballar, no era el que s'imaginava. La van fer triar (en 20 minuts) per un alberg a Vic o un a Galícia, quan ella no sabia on quedava ni un, ni l'altre. Va triar Vic, molt lluny de Barcelona. Va passar a compartir el pis amb uns ucraïnesos, on va detectar uns privilegis clars. Diu **C.**: *"Amb tot el que portava al damunt, ara que pensava que estaria millor, hauria de patir una càrrega més"*.

D'altra banda, **F.** es veia amb una experiència molt diferent de la de **C.** Fins-i-tot, li costa identificar les violències sofertes o reconeix que les oblida o cancel·la i que només recorda situacions puntuals. D'aquests records, rescata quan un director del departament la va citar al seu despatx per a un tràmit i li va demanar el número de NIE, que ella no recordava. Explica: *"Em costa descriure això. Em cridava: Com no te'n recordes de memòria [del número de NIE] i no me'l dius? Però jo no sabia comunicar-li, perquè no estava molt fluida amb l'idioma."*

També **F.** manifesta haver-se sentit molt malament. No entenia la llengua i se li va exigir tenir el mateix nivell que els locals. Li van suspendre algunes matèries i les seves notes no eren bones. Només hi va haver un professor que va ser molt dolç amb ella i la va ajudar a baixar dels núvols [...] *"partia de la comprensió del meu lloc al món i em va ajudar a entendre el català, però ell era l'únic"*.

En el cas de **F.**, els seus estudis van trigar molt a homologar-se (Ciències Socials i Antropologia) i només la primera carrera, per això va haver de fer un curs. Ella, més endavant, explica (com recordant) que un professor li va retornar un exercici i li va dir que escrivia com una nena de tres anys.

També li ha passat que, pel que fa als tràmits per **aconseguir el NIE**, la van tractar amb menyspreu i li van cridar quan creien que no els entenia per l'idioma. Pel que fa al **tràmit de la nacionalitat**, es va endarrerir molts anys pel fet de no saber que ho podia demanar abans i pel fet de no poder ajuntar els diners

per pagar les taxes i els exàmens, a més de la manca d'informació i d'assessorament gratuït. Va explicar que en ser desallotjada d'on vivia, se'n va anar amb un noi que la maltractava. En no poder viure més així, va anar a IMHAB per veure si podia aconseguir un pis on viure, i la van derivar a una **treballadora social**, que la va acusar d'inventar-se la història de violència de gènere, només per aconseguir un pis. Actualment, viu amb un noi amb qui estan molt bé però que, si no fos perquè està amb ell, no hagués pogut llogar res i no haguessin pogut anar a viure junts.

F. va assegurar que es va sotmetre a un avortament, perquè en aquell moment no podia tirar endavant l'embaràs. Al **Centre Mèdic** no li van donar cap suport, com si el fet d'avortar voluntàriament no implicés un dol igualment. El tracte dels administratius, de les infermeres i dels metges era de molt de menyspreu. Se li va oferir una **psicòloga** i aquesta li va dir que si estava tan convençuda de fer-ho, perquè li donava tantes voltes?. Li van oferir prendre les pastilles o fer-se la intervenció, sense gaire més informació. Va optar per la primera i li van quedar restes que van haver de netejar a l'**Hospital de Sant Pau**, després d'ella molt insistir que se sentia malament i de ser tractada com a "escòria". La van tornar a fer triar entre pastilles o intervenció i ella va decidir esperar que el seu propi cos l'expulsés. Després d'un temps a l'**Hospital de la Vall d'Hebron**, li van fer una ecografia, on també la van tractar molt malament. Però li van dir que ja no tenia restes. Això li va produir una depressió, que encara arrossega. Va al psicòleg. També li van analitzar el dolor articular i, en ser atesa per l'especialista, aquest la va assetjar i va ser libidinós. Va presentar una denúncia, però es va arxivar perquè el metge va negar els fets.

En el cas de **M.**, va venir a quedar-se amb la seva parella i el pare de la seva filla venia amb visat. En entregar els papers a **estrangeria**, li van retornar denegat perquè no coincidien els cognoms del passaport danès i del passaport colombià, amb el qual es van casar. Va aconseguir parlar directament amb la persona que tractava el seu expedient i li va dir: "Jo no et penso donar papers". Diu **M.**: "Jo, emocionalment, estava trencada, perquè estava amb una batalla amb el meu ex, per violència de gènere, que és un

altre tema de violència institucional fortíssim. Ensorrant-me, perquè si venien a treure'm la nena ho podien fer, perquè jo estava en situació irregular. Quan l'únic que jo tenia era que, com que encara no estava divorciada, podia seguir lluitant pels papers. Però tenia molts fronts oberts."

Per sort, una tia que tenia aquí li va recomanar anar amb una advocada de CC.OO. i aquesta es va comunicar amb algú de Madrid i va resoldre favorablement el tema. Diu **M.** "..."*Això és molt trist, perquè no hauria de ser així, per contactes. Si no hagués tingut aquesta sort, que hauria passat? [...] Els papers significaven la vida o la mort."* En anar a buscar la resolució, la mateixa delegada que li va dir que no li donaria els papers, ara la va tractar molt bé. I, fins-i-tot, li va oferir un cafè.

En arribar a Barcelona, des de Gran Canària, el problema va ser escolaritzar la seva filla. Tot ho ha viscut com a molt violent. Va estar sense anar a l'escola tres mesos, fet que podria haver estat causa de rebuig, si no fos perquè va ser el mateix **Consistori d'Educació** el que no va fer res. La **secretària del Col·legi**, sempre amb actitud dèspota i grollera, quan va saber del seu marit policia nacional va canviar completament. També ha hagut de presentar queixes per tracte discriminatori i racista amb nens de l'escola, que ella havia conegut també com a integradora social.

Infereix que moltes vegades s'ha de posar a defensar-se de situacions o a defensar-ne d'altres i que això la violenta. O haver de parlar de males maneres, sensació que li és estranya. Diu **M.**: "a la meua filla li han dit negra de merda", per primera vegada.

A **RRHH**, la frustració li ve donada perquè essent una professional, no va poder homologar el seu títol, i això l'obliga a fer feines menys qualificades.

A **A.**, la gran dificultat que aquest any s'ha trobat és poder regularitzar el fill, a més dels inconvenients econòmics.

CP. té molt present que la manca de papers la deixa fora del sistema.

NM. diu que ha patit maltractament tant pels obstacles per poder aconseguir l'empadronament com per l'accés als drets bàsics de les dones migrants.

IMPACTE FÍSIC I EMOCIONAL

Hi ha seqüeles, en sentir estrès, quan has d'anar a fer un tràmit com a conseqüència de la violència institucional. S'esperen una resposta negativa, violenta o dissuasòria per no prosseguir amb el tràmit que sigui. De manera que, de vegades, prefereixen anar acompanyades amb amigues o parelles (espanyoles o catalanes), perquè així la resposta serà més favorable i els funcionaris mostren millor predisposició. Això implica un gran sentiment d'incapacitació i d'humiliació.

Per descomptat, les experiències viscudes per si soles van anar filant aquest malestar o els qui van evitar explicar els fets concrets i van passar directament a explicar la repercussió en la seva salut, en alguns casos amb malalties greus, actualment en tractament.

C. té seqüeles pel tractament tardà de la malaltia de transmissió sexual que va adquirir amb la violació. Te diagnòstic de Lupus, i **F.** te molèsties d'úter, alteracions de tiroide i depressió. A més, l'estan analitzant, pel dolor articular. A **N.** se li agreuja l'epilèpsia, o l'ansietat i el malestar emocional i els trastorns de salut mental.

F. manifesta haver viscut anys en constant estrès i a la defensiva. Ara reflexiona que *"comentant-ho amb una amiga, em deia que ningú no hauria d'anar sol a aquests llocs. Ella avaluava que per anar a fer aquestes coses institucionals no hauríem d'estar soles. Perquè no són situacions per viure soles, sinó amb les teves amigues i companyes. Jo ara entenc que, fins i tot, per anar al metge hem d'anar amb les companyes."*

Diu **M.:** *"...m'han diagnòstic lupus i és per aquesta tensió d'estar sempre a la defensiva. [...] Sento que a cada tràmit cal pensar si el farà el meu marit o si el farà jo. Saber que em poden violentar i fer emmalaltir."*

K. explica situacions d'ansietat i trastorns de la conducta alimentària i sobrepès adjudicant-ho al fet que

"totes les oportunitats sempre es veuen trencades per millorar el meu entorn social i econòmic".

N. va ser maltractada per serveis socials, fins al punt de dir-li que es tornés al seu país. Ella pateix d'epilèpsia i el fet d'haver de fer tràmits en què sempre hi posen obstacles, la frustren i la posen pitjor.

A. es va referir al deteriorament en el benestar emocional. I, tot i que una té eines per resoldre-ho, *"et cansa"*.

Per a **CP**, l'impacte emocional és aquest primer món, deshumanitzat: *"sempre em trenquen en trossos de només pensar en aquell dia que va marcar tant el meu existir, en aquest costat de l'oceà"*.

CONSEQÜÈNCIES I XARXES DE SUPORT

Pel que fa a les conseqüències, algunes de les participants van manifestar que, en alguns moments de la seva vida, han iniciat o mantingut relacions sentimentals que, si hagués tingut accés a l'habitatge, no haguessin esdevingut en convivència o no s'hauria planteja una ruptura pel fet de no tenir on anar. Això, els ha fet no poder sortir de situacions de violència de gènere que, molts anys després, gràcies a la teràpia, van poder veure així.

La majoria de les participants van manifestar que tot va ser molt dur i solitari, sobretot durant els primers anys, i altres encara ho viuen en solitud. Va ser en la primera arribada quan la demanda d'ajuda a entitats socials i benèfiques va resultar ser una experiència molt violenta i denigrant per a les sol·licitants. Tot i això, només algunes, reconeixen que van tenir la sort que algú es va implicar a resoldre la situació, de manera que van aconseguir alguna millora. Després, amb el temps, van deixar de freqüentar grups que no els aportaven res, vinculats més que res a la nacionalitat, per anar cercant relacions fonamentades més aviat en els valors. En aquest moment, les lleialtats més fortes són les amigues i la família.

Diu **C.:** *"Crec en els processos col·lectius. Veig ne-*

cessari, per enfortir-nos les unes a les altres, de repartir-nos les càrregues." Ella i **M.** estan molt vinculades amb la Red de Migración y género, Las mujeres del Maíz (taller literari).

A **F.** el maltractament a la Universitat va motivar que deixés els estudis i que deixés d'escriure. Però amb el temps va tornar a la facultat, perquè a la casa okupa hi havia amics que estaven per ajudar-se en allò que calia, i així va poder treballar i estudiar sense haver de pagar un pis. Diu: *"També fent teràpia. Ara sé que m'agrada estudiar, m'agrada escriure i això m'ajuda amb la depressió"*.

Per **N.**, la seva única xarxa és la filla.

Per **NOK**, el seu únic suport és la seva cosina, que li dóna sostre i menjar.

Per **A.**, la seva xarxa de suport és el seu marit i la seva família de Xile. I, recentment, s'està obrint a socialitzar amb persones que es troben en la seva mateixa situació, descobrint que allà també es pot sentir segura.

CR. diu: *"Pertanyo a diverses organitzacions socials, activistes que si no fos pel seu suport les coses serien menys suportables"*

6.6. RECOMANACIONS I PROPOSTES DES DELS TERRITORIS

Aquest diagnòstic subratlla la importància de reconèixer i abordar les violències institucionals que afecten les dones "migrants" i "racialitzades" a Catalunya. Les experiències compartides durant tot aquest procés evidencien la necessitat urgent de reformes en les polítiques i les pràctiques institucionals, per garantir un tracte digne, just i equitatiu, així com l'accés adequat a serveis i protecció per a totes les dones, independentment del seu origen. Les institucions han d'adoptar una perspectiva antiracista, interseccional, de gènere i amb enfocament de drets per poder respondre efectivament a les necessitats de les dones "migrants" i "racialitzades", promovent el seu reconeixement, la seva participació plena i inclusiva i aportar dignitat a la comunitat.

Cal abordar eficaçment les violències institucionals i millorar la qualitat de vida de les persones afectades. Les institucions han d'adoptar un enfocament integral basat en els drets humans, en la interseccionalitat, amb una mirada inclusiva, accessible i adaptada a les necessitats específiques de les dones que viuen en contextos de migració i racisme.

Les autoritats han de reformar les polítiques que perpetuen l'exclusió i la discriminació, com ara la Llei d'Estrangeria. Les reformes haurien de centrar-se en la igualtat de drets i en la inclusió, eliminant les barreres que impedeixen a les persones en situació administrativa no regularitzada accedir a serveis bàsics, ocupació formal i seguretat social. Una política inclusiva ha de garantir que totes les persones, independentment del seu estatus migratori, tinguin accés a serveis essencials com ara salut, educació i assistència social.

És crucial que les institucions garanteixin l'accés universal i equitatiu a serveis bàsics. Això inclou l'eliminació de barreres burocràtiques que impedeixen l'accés a l'atenció mèdica i a l'assistència alimentària als migrants. A més, la implementació de processos simplificats i eficients en la sol·licitud i la recepció d'assistència pot reduir l'estrès i l'angoixa associats a una burocràcia excessiva.

Per abordar la problemàtica habitacional, les institucions han de desenvolupar polítiques d'habitatge que protegeixin a les persones, tant les que pateixen risc de desnonament com les que pateixen violències i racismes en negar-se'ls un habitatge pel seu origen o cultura.

En tots els casos de violència institucional, la resposta des de l'administració pública ha d'incloure un enfocament personalitzat a les circumstàncies de cada persona. Això pot implicar la provisió d'assistència legal, de suport psicològic i de serveis de mediació intercultural i de traducció, per ajudar les persones a enfrontar i superar les barreres que els enfronten.

Les institucions han d'implementar programes de formació i de sensibilització per al personal en contacte amb el públic. Això inclou capacitació sobre

competències culturals, igualtat de drets i tracte no discriminatori. El personal capacitat estarà més ben preparat per oferir assistència de manera respectuosa i efectiva, evitant la perpetuació d'actituds discriminatòries i millorant la qualitat del servei.

És essencial que les institucions incorporin mecanismes d'avaluació continuada per revisar l'efectivitat de les polítiques i els programes. La retroalimentació amb les persones afectades ha de ser una part integral d'aquest procés, permetent ajustos i millores basades en experiències reals i necessitats emergents. Un sistema de retroalimentació transparent i accessible ajudarà a garantir que les polítiques i els serveis es mantinguin efectius i rellevants.

La manca de presència de persones de diversos orígens no europeus i no blanques a les institucions no aporta la confiança necessària de saber que se'ns respectarà els nostres drets. Se'ns situa en una condició de vulnerabilitat econòmica quan ens limiten només a feines de neteja, mal remunerades i amb pràctiques d'explotació, que afecten també a nivell físic. Aquesta realitat genera que les treballadores optin per quedar-se a casa, on de vegades pateixen violència per part de les seves parelles. De manera que han de triar entre patir violència laboral o violència masclista, a causa de la manca d'alternatives econòmiques que els donin autonomia per motiu de la seva situació administrativa no regularitzada i per la mirada racialitzadora i racista que vivim diàriament com a treballadores. A més, el desconeixement de les lleis fa que no rebem indemnitzacions i que moltes ens acabem quedant soles a casa, amb l'impacte que la solitud té en l'àmbit mental. Per això és imperatiu que l'administració pública tingui consciència d'aquesta realitat.

Cal una acció coordinada de solidaritat entre les persones treballadores de les institucions públiques que tinguin consciència antiracista per prevenir la violència institucional. S'ha de vèncer el corporativisme que impedeix a les persones que viuen en context de migració i dispersió poder denunciar i que les re-victimitza.

Cal promoure un procés d'acompanyament psico-social i de cura comunitària a les dones afectades

per la violència institucional, que s'acumula per experiències passades i que les manté en estrès permanent, afectant així a la seva salut mental i emocional. En aquest sentit, es pot establir una xarxa d'atenció psico-social des del col·legi de professionals de psicologia, per contribuir amb voluntariat en teràpia de recuperació davant les violències institucionals.

Tota violència institucional genera un trauma que passa de generació en generació. Per això, cal posar al centre la persona afectada i el seu entorn proper. No cal individualitzar l'atenció, ni aïllar-la. Calen espais de cura amb persones conscients i amb especialistes antiracistes.

La violència institucional impacta en el dret a l'habitatge de manera desproporcionada, sense tenir en compte que un lloc on viure dignifica la vida i estabilitza el benestar de les persones "migrants" i "racialitzades", sobretot de les que estan en situació de vulnerabilitat. És imprescindible garantir el dret a l'habitatge a tot Catalunya.

La defensa de la sanitat pública és imprescindible, amb accés universal de totes les persones a una atenció amb calidesa i qualitat i que sigui antiracista. A la sanitat pública s'han d'establir protocols clars entre el funcionariat que permetin que es pugui denunciar qualsevol situació de violència institucional en aquest àmbit. També cal posar a disposició de l'usuari mecanismes assequibles per a la denúncia de les persones afectades, així com mantenir vincles amb les entitats col·lectives i les organitzacions impulsades per dones en condició de migració i racialització, per tal d'establir iniciatives de conscienciació del personal.

Que les dones en situació administrativa no regularitzada puguin sentir-se segures de denunciar qualsevol tipus de violència masclista, ja sia que vingui d'una parella, d'un desconegut o d'un grup de desconeguts. És important protegir i garantir la seva seguretat, no separant-la de les seves xarxes de cura col·lectiva o, si no n'hi hagués o si no en tingués, posar-la en contacte amb entitats col·lectives amb les quals pugui sentir-se segura. Es tracta d'activar l'acció de la cura comunitària davant de la situació que està vivint.

Les dones afectades i les organitzacions que les acompanyen han de tenir una completa autonomia per fer públiques davant els mitjans de comunicació les accions de violència institucional, sense represàlies per part de l'administració pública.

Promoure entre els diferents moviments socials i entre les organitzacions defensores de drets espanyoles la intersecció entre lluites. La única manera de promoure la cura comunitària és fer aliança col·lectiva per prevenir i fer front a la violència institucional.

El funcionariat hauria de participar de manera obligatòria en el procés de consciència antiracista i en l'enfortiment de les capacitats per assumir el seu rol com a titulars d'obligació en la garantia i la protecció dels drets humans. Així, haurien de tenir actituds de respecte, oferir oportunitats i no negar-les, deixar de banda els prejudicis, els estereotips i els estigmes i que s'atenguin, en igualtat de tracte i no discriminació, les necessitats de les dones "migrants" i "racialitzades" que s'acostin al servei on estan treballant. A més, qualsevol persona que assumeix el càrrec de funcionari públic hauria de donar informació d'on es pot queixar o denunciar la violència institucional.

S'hauria de facilitar i donar a conèixer els mecanismes per denunciar els actes que perpetuen la violència institucional. També calen protocols antiracistes a totes les administracions. Seria més efectiu si s'estableixen sancions que afectin al seu lloc de treball i a la seva carrera professional dins l'administració pública, de tal manera que no quedin impunes. Hi ha moltes situacions adverses als centres de menors, però les veus són silenciades o, fins-i-tot, castigades i mai no hi ha responsables.

Cal promoure quotes de contracte per a dones "migrants" i "racialitzades", per poder assumir llocs de treball com a funcionàries públiques, facilitant processos que no impliquin obstacles burocràtics i administratius, ni requisits d'homologació acadèmica dels seus sabers que condicionen que persones amb trajectòries valuoses, que poden contribuir a millorar l'acció institucional, no arribin a accedir aquest espai laboral.

Cal promoure campanyes de prevenció que tinguin en compte les condicions d'origen i de racialització davant de la violència masclista, atès que les dones que viuen en aquesta condició hi tenen més risc. Cal disposar de protocols antiracistes contra la violència masclista. Hi ha moltes dones "migrants" casades amb espanyols que tenen por de denunciar, perquè pensen que les autoritats creuran més a la seva parella; sensació que es veu incrementada si la parella pertany a un cos de seguretat.

Cal garantir l'accés a habitatges segurs a les dones afectades per la violència masclista. I això passa per eradicar la violència econòmica de les seves vides. L'acollida i la protecció no són suficients.

Des de l'administració pública, s'ha de conscienciar a les empreses i a les persones ocupadores que les dones "migrants" i "racialitzades" que tenen fills/es al seu càrrec requereixen més flexibilitat laboral, d'acord amb les seves necessitats i prioritats de cura, sobretot quan els nadons tenen edats primerenques.

Cal enfortir les organitzacions de dones "migrants" i "racialitzades" per aconseguir que puguin generar xarxes de cura comunitària per a l'acompanyament col·lectiu i manteniment de les dones afectades per la violència institucional. L'administració pública han de donar suport a la construcció de cases-refugi gestionades per les pròpies entitats col·lectives de dones migrades, sense que passin per la intermediació de terceres empreses que ofereixen aquest servei públic i que només prioritzen el lucre, a costa de la vulneració dels drets de les dones. Cal obrir convocatòria a subvencions amb aquesta finalitat.

Cal enfortir iniciatives que promoguin sensibilització sobre els diferents tipus de maternitats, amb campanyes contra la sustracció de la custòdia, amb conselleries jurídiques i amb suport psico-social a les mares que hagin estat amenaçades amb treure'ls la custòdia dels seus fills, així com fer xerrades en centres educatius per conscienciar dels problemes que implica la ruptura de l'enllaç familiar per a la infància i l'adolescència.

La perspectiva antiracista, interseccional, de gènere i drets hauria de constar als programes d'inserció laboral, que actualment només envien les dones "migrants" i "racialitzades" als cursos de cura o neteja.

Anul·lar la normativa que exigeix l'homologació o l'equivalència dels títols perquè desvaloritza la trajectòria tècnica i professional de les dones que venen d'altres latituds, invisibilitza la seva experiència laboral i genera una violència epistèmica i capacitista per part de la institució pública.

Per revertir la violència econòmica institucional, caldria permetre l'accés a cursos d'enfortiment de capacitats tècniques i professionals per a les persones "migrants", encara que estiguin en situació administrativa no regularitzada.

Promoure la creació de treballs no precaris, per a què hi puguin accedir les dones en situació administrativa no regularitzada, així com incentivar a les empreses en la contractació de persones que arriben per viure al territori de Catalunya.

Desmuntar "les guinguetes" de les empreses de col·locació i, sobretot, d'aquelles subcontractades pels ajuntaments i vinculades a l'àmbit laboral, perquè són un impediment per a la vida laboral de les dones "migrants".

Promoure iniciatives que enforteixin l'autonomia econòmica de les dones, en coherència amb el context productiu i econòmic del territori on viuen. Que puguin tenir finançament per a les pròpies iniciatives econòmiques que els permetin generar autoocupació.

Definir polítiques específiques de conciliació entre la vida laboral i personal de les treballadores de la llar i de les cures, tinguin o no una situació administrativa no regularitzada. La conciliació és crucial per a les mares "migrants".

Millorar l'efectivitat dels programes d'inserció laboral. Tots sabem que, encara que es facin cursos al SOM o al SOC, és impossible aconseguir feina a través d'aquests. A més, cal diversificar els treballs accessibles per als col·lectius que els necessiten.

Si no hi ha feina, no hi ha llibertat ni vida digna. Totes les polítiques vinculades a l'ocupació han d'anar en coherència amb les necessitats i amb les prioritats de la població "migrant" i "racialitzada". Han de tenir protagonisme per participar en la definició i la implementació d'aquestes polítiques.

Promoure la creació d'iniciatives econòmiques col·lectives impulsades per dones migrants i racialitzades a través de plataformes digitals.

Establir polítiques i mecanismes que comencin a tractar el tema de la jubilació de les dones "migrants" i que es compti amb assessoria especialitzada en la matèria, així com amb un registre de dones "migrants" que estan en edat de jubilar-se, per a que puguin accedir a ajudes per tenir una vellesa digna i amb drets.

Cal implementar mesures i mecanismes que permetin fer un veritable seguiment integral de l'estat emocional i físic de la infància i de l'adolescència de les famílies "migrants" i "racialitzades". Les múltiples violències que impacten en el seu context acaben per minar les seves capacitats i les situen en un estat permanent d'estrès, depressió i angoixa.

Replantejar la sustracció de custòdia com a última opció de resposta davant de situacions de dificultat, precarietat i violència que tenen les mares "migrants". Trencar l'enllaç familiar és una violència greu i traumàtica que deixa seqüela en la infància i en l'adolescència. Cal crear alternatives per millorar el nivell de vida de les mares. No pot ser que les dones sentin que les institucions estan esperant el moment per prendre els fills/filles a les mares.

Millorar els espais de condicionament de la infància i l'adolescència. És preocupant i indignant que mai no hi hagi responsables quan es vulneren els seus drets a les cases d'acollida i als centres de menors. Al darrere d'aquests abusos hi ha molta impunitat perquè la veu i l'autonomia de la infància i de l'adolescència no es tenen en compte davant d'aquestes violències.

Cal crear programes d'estiu perquè les ciutats i els pobles tinguin més espais segurs per a la infància i

l'adolescència "migrant" i "racialitzada". Veiem amb preocupació com creixen els conflictes entre els autòctons i les nostres filles i fills.

La definició per nivells dels centres educatius és una política de guetització de la comunitat educativa. És violència institucional que es consideri l'alumnat en condició de migració, racialització i precarietat econòmica com a "conflictiu" o com a "complex". Als centres educatius d'alta i màxima complexitat s'inverteix menys, tant pel que fa a recursos econòmics com a professorat. S'acaba generant una pràctica educativa des de l'alteritat i no des de la pertinença, legitimant l'exclusió i la discriminació educativa. Aquesta manera de gestionar els centres educatius és opressiu i cal suprimir-la.

És important tornar a donar prioritat i importància als serveis de mediació per acompanyar les usuàries a les oficines de l'administració pública, sobretot als centres de salut i serveis socials. Un dels problemes greus és la violència rebuda per les usuàries a

causa de la manca d'informació o de comprensió de l'idioma, problema que es podria solucionar amb la presència d'una mediadora.

Cal recolzar iniciatives d'enfortiment organitzatiu contra la transfòbia en contextos de racisme i migració; a més, cal que es doni suport a iniciatives d'autonomia econòmica i de cura comunitària a les dones trans "migrants" i "racialitzades".

Cal donar suport a les iniciatives impulsades per les entitats col·lectives de dones "migrants" i "racialitzades" en tota la seva diversitat genèrica, que enforteixin les capacitats organitzatives, de consciència de drets i de coneixements de lleis i normatives que les protegeixen contra les violències envers les dones "migrants" i "racialitzades". Així com garantir eines per a la seva plena participació com a ciutadanes. Igualment, facilitar recursos econòmics i educatius perquè puguin fer formacions d'acollida i enforteixin el treball d'acció comunitària.

VII. BIBLIOGRAFIA

Aguilar, M., Buraschi, D. (2021). Racismo institucional: ¿De qué estamos hablando? España: The Conversation. Disponible a: <https://theconversation.com/racismo-institucional-de-que-estamoshablando-157152>

Consell d'Europa (2011). Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica. Recuperat de: <https://rm.coe.int/1680462543>

Coordinador/a Ana Martínez i Pérez María Cabezas Fernández. Cuando el estado es violento. Narrativas de violencia contra las mujeres y las disidencias sexuales. Disponible a: <https://www.bellaterra.coop/es/libros/cuando-el-estado-es-violento>

Delgado, C. (2016). Violencia contra las mujeres y discurso pseudocientífico. El caso del SAP, en O. Fernández (coord.). Mujeres en riesgo de exclusión social y violencia de género. Madrid: McGraw Hill: 161-170.

Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista (DOGC del 24 desembre del 2020). Disponible a: <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=889760>

Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no discriminació. Disponible a: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-1663>

Quijano, Aníbal (2014). Colonialidad del poder, eurocentrismo y América Latina. CLACSO. Disponible a: <https://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/se/20140507042402/eje3-8.pdf>

Rodríguez, E. Apella, G y Relli, M. (2009). El derecho a tener derechos. Manual de derechos humanos para organizaciones sociales.

Segato, R. (2004). Territorio, soberanía y crímenes de segundo grado: la escritura en el cuerpo de las mujeres asesinadas en Ciudad Juárez. *Serie Antropología*, 362. Brasilia. Disponible a: <http://mujeresdeguatemala.org/wp-content/uploads/2014/06/Territorio-soberani%CC%81a-y-cri%CC%81menes-de-segundo-estado.pdf>

Tiscornia, S. (2008). Activismo de los derechos humanos y burocracias estatales. El caso Walter Bulacio. Buenos Aires: CELS/ Editores del Puerto

Nacions Unides (s/f). Declaració sobre l'eliminació de violència contra la dona. Disponible a: <https://www.ohchr.org/es/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violenceagainst-women>

“La violència en l'àmbit institucional són les accions i les omissions de les autoritats, el personal públic i els agents de qualsevol organisme o institució pública que tinguin per finalitat endarrerir, obstaculitzar o impedir l'accés a les polítiques públiques i a l'exercici dels drets que reconeix aquesta llei per assegurar una vida lliure de violència masclista, d'acord amb els supòsits inclosos a la legislació sectorial aplicable (...). Aquesta violència pot provenir d'un sol acte o pràctica greu, de la reiteració d'actes o de pràctiques de menor abast que generen un efecte acumulat, de l'omissió d'actuar quan es conegui l'existència d'un perill real o imminent, i de les pràctiques o omissions revictimitzadores. La violència institucional inclou la producció legislativa i la interpretació i aplicació del dret que tingui per objecte o provoca aquest mateix resultat...”

Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes
Secretaria de Feminismes